

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему **УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ «ВЕЛИКОГО»
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0729-уфпс
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Бірюков Ю.А.

освітньої програми управління фінансами
(код і назва освітньої програми)

підприємницьких структур

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

(ініціали та прізвище)

Керівник професор кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, д.е.н.

Метеленко Н.Г.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент професор кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.філос.н., доц.

Макушинська Г.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)

Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Метеленко Н.Г.

«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ

Бірюкову Юрій Анатолійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління фінансовою безпекою «великого» промислового підприємства

керівник роботи Метеленко Н.Г., професор, д.е.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « ___ » _____ 2020 року № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність підприємства, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні та методичні основи управління фінансовою безпекою

Аналітична частина. Дослідження механізму оцінки фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь»

Проектна частина. Удосконалення управління фінансовою безпекою ПАТ МК «Запоріжсталь»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.</i>		
2	<i>Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.</i>		
3	<i>Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.</i>		

7. Дата видачі завдання 10.09.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження економічних категорій «фінансова безпека» та «економічна безпека»</i>	<i>25.09.2019</i>	
2	<i>Огляд літературних джерел з аналізу фінансової безпеки підприємств</i>	<i>01.10.2019</i>	
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ МК «Запоріжсталь»</i>	<i>08.10.2019</i>	
4	<i>Аналіз фінансового стану та фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь»</i>	<i>18.10.2019</i>	
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовою безпекою ПАТ МК «Запоріжсталь»</i>	<i>19.11.2019</i>	

Студент _____
(підпис)

_____ Бірюков Ю.А. _____
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

_____ Метеленко Н.Г. _____
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

_____ Макушинська Г.П. _____
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Бірюков Ю.А. Управління фінансовою безпекою «великого» промислового підприємства.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник Н.Г. Метеленко. Інженерний інститут ЗНУ. Факультет економіки та менеджменту, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, 2020.

Обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до розробки заходів з фінансової безпеки підприємства. Здійснено трендовий аналіз фінансового стану підприємства. Розроблено заходи для удосконалення управлінням фінансовою безпекою підприємства.

Ключові слова: ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ, ІННОВАЦІЇ.

ABSTRACT

Biryukov Y.A. Financial security management of a "large" industrial enterprise.

Qualifying final work obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 – Finance, banking and insurance, scientific supervisor N.G. Metelenko. Engineering Institute ZNU, Faculty of Economics and Management, Department of Finance, Banking and Insurance. 2020.

Theoretical and methodical approaches to the development of measures for financial security of the enterprise are substantiated. The trend analysis of the financial condition of the enterprise is carried out. Measures have been developed to improve the financial security management of the enterprise.

Keywords: FINANCIAL SAFETY, ENTERPRISE RISK, THREATS, INNOVATIONS.

АННОТАЦИЯ

Бирюков Ю.А. Управление финансовой безопасностью «большого» промышленного предприятия.

Квалификационная выпускная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель Н.Г. Метеленко. Инженерный институт ЗНУ. Факультет экономики и менеджмента, кафедра финансов, банковского дела и страхования, 2020.

Обоснованы теоретические и методические подходы к разработке мер финансовой безопасности предприятия. Осуществлен трендовый анализ финансового состояния предприятия. Разработаны мероприятия по усовершенствованию управлением финансовой безопасностью предприятия.

Ключевые слова: ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЕ РИСКИ, УГРОЗЫ, ИННОВАЦИИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ.....	12
1.1. Фінансова безпека як складова економічної та національної без- пеки України	12
1.2. Складові фінансової безпеки та індикатори її оцінки.....	29
1.3. Регіональна політика розвитку металургійної галузі	39
Висновки до розділу 1	51
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗ- ПЕКИ ПАТ МК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ».....	54
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ МК «Запоріжсталь».....	54
2.2. Горизонтальний аналіз активів та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь»	63
2.3. Трендовий аналіз відносних аналітичних показників ПАТ МК «За- поріжсталь».	79
Висновки до розділу 2	101
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ «ВЕЛИКОГО» ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	103
3.1. Концепція управління фінансовою безпекою ПАТ МК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ».....	103
3.2. Інноваційні технології ПАТ МК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» як передумова їх фінансової безпеки	111
Висновки до розділу 3	129
ВИСНОВКИ	132
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	137
Додатки.....	148

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні в Україні в умовах жорстких карантинних обмежень в результаті світової пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 великого значення набуває своєчасне і якісне управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання для визначення шляхів підвищення його ефективності, підтримки конкурентоздатності як на вітчизняних, так і на світових ринках. Ця необхідність збільшується з кожним днем, так як прогнози щодо розвитку світової економіки невтішні. Критичне падіння виробництва призведе до зменшення попиту на енергоносії, зниження цін на нафту та газ, також істотно просяде ринок сталі, який є важливим для вітчизняного експорту.

Основною передумовою забезпечення прибутковості підприємства є стійкість до впливу негативних факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх, що в свою чергу залежить від управління фінансовою безпекою підприємства (ФБП), яка аналізує достатність рівня фінансової стійкості. Таким чином, формування та раціональне використання підприємством фінансових ресурсів є ключовим аспектом забезпечення фінансової безпеки для його ефективної виробничої діяльності. З цієї причини дуже важливо розробити ефективну політику управління фінансовою безпекою в умовах ринкової нестабільності, адже високий її рівень може спричинити неплатоспроможність підприємства, а відсутність контролю з боку фінансової безпеки може стати причиною неефективного функціонування підприємства, втрати фінансової стійкості та інвестиційної привабливості.

Металургійна промисловість України, як фундаментальна галузь національної економіки, суттєво впливає на фінансово-економічний розвиток країни.

В Запорізькій області більше половини промисловості займає виробництво та обробка металу. В Запоріжжі функціонують такі великі підприємства як ПАТ «Запоріжсталь», ПрАТ «Дніпроспецсталь», ТОВ «Запорізький титано-

магнієвий комбінат», ПАТ «Запорізький завод феросплавів». Саме на цих підприємствах щороку виплавляється більше третини всієї української сталі та прокату чорних металів, більше 20% українського чавуну, близько 10% металоконструкцій та коксу.

Бюджети міста та країни в значній мірі наповнюються завдяки роботі металургійного комплексу. Запоріжжя — це один з небагатьох обласних центрів з позитивним сальдо зовнішньої торгівлі, що, у свою чергу, збільшує валютні резерви регіону та держави. Сьогодні Запорізька область – регіон із значним виробничим потенціалом, один із ключових регіонів промислового комплексу України.

Завдяки роботі промислового комплексу в значній мірі наповнюються бюджети міста та країни. Запоріжжя — один з небагатьох обласних центрів, який має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, що в свою чергу збільшує валютний запас регіону та держави.

На рівні підприємства критерії оцінки фінансової безпеки підприємства дуже залежать від системи методичних підходів і показників, що впливають на визначення рівня фінансової безпеки. Класифікація підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства підрозділяється на три великі групи:

- оцінка рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;
- оцінка рівня фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- визначення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства.

Серед різних підходів найбільш оптимальним можна виділити інтегральний підхід, що заснований на розрахунку фінансових коефіцієнтів. Цей метод дозволяє визначити всебічні аспекти діяльності підприємства: платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділову активність, майновий стан.

Система оцінки індикаторів фінансової безпеки має включати в себе сукупність послідовних взаємозв'язаних між собою завдань і адаптованих до цих

завдань методик та методів, що дають можливість виявити, оцінити і зменшити дію господарського ризику до прийняттого рівня з мінімальними витратами корпоративних ресурсів.

Концепція управління фінансовою безпекою – одна з найважливіших стратегій підприємства сьогодні. Вона визначає напрямками та шляхи покращення показників фінансової діяльності. Розробка стратегії розвитку значно знижує ризик в діяльності підприємства, що особливо актуально в сучасних умовах господарювання.

Головними і актуальними ризиками в діяльності підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь» для забезпечення концепції фінансової безпеки, на сьогоднішній день є ризик збільшення собівартості виробленої продукції, та, як наслідок, зниження попиту на металопродукцію комбінату, що негативно вплине на отримуваний чистий прибуток.

Стратегією ПАТ МК «Запоріжсталь» є подальше технічне переозброєння з використанням сучасних технічних засобів та технологій з метою виробництва високоякісної, конкурентоспроможної металопродукції з високою додатковою вартістю, розширення сортаменту, захисту навколишнього середовища, економії матеріально-сировинних та паливно-енергетичних ресурсів.

З огляду на вищевикладене вважаємо, що тема магістерського дослідження є актуальною та своєчасною.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – велике промислове підприємство з виробництва чавуну і сталей ПАТ МК «Запоріжсталь».

Мета магістерської роботи – провести трендовий аналіз активів та капіталу, а також фінансових результатів ПАТ МК «Запоріжсталь» і розробити рекомендації щодо удосконалення управління його фінансовою безпекою.

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі **вирішено наступні завдання:**

- досліджено теоретичні підходи до основ фінансової безпеки як складової економічної та національної безпеки України;

- досліджено складові фінансової безпеки та визначені індикатори її оцінки;
- досліджено регіональну політику розвитку металургійної галузі в Україні;
- проаналізовано активи та капітал ПАТ МК «Запоріжсталь» за період 2016 – 2018 рр.;
- проаналізовано відносні аналітичні показники ПАТ МК «Запоріжсталь»;
- удосконалено концепцію управління фінансовою безпекою ПАТ МК «Запоріжсталь»;
- узагальнено інноваційні технології ПАТ МК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» як передумова їх фінансової безпеки.

В магістерській роботі використано такі загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: діалектичний і спостережень, критичного та порівняльного аналізу і синтезу, системного підходу, інтегрального оцінювання, прогнозування на базі аналізу темпових показників, дискримінантний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів магістерського дослідження полягає у наступному:

- *удосконалено* теоретичний підхід до формування концепції управління фінансовою безпекою «великого» промислового підприємства, яка ґрунтується на запропонованому механізмі забезпечення фінансової безпеки підприємства, який включає стратегію фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» та зорієнтований на досягнення стійкості ланцюга цінності підприємства;
- *розвинуто* науково-практичний підхід до інструментарію оцінювання фінансової безпеки «великого» промислового підприємства, який ґрунтується на SWOT-аналізі та побудові карти ризиків ПАТ МК «Запоріжсталь»; враховує інноваційну складову фінансово-

господарської діяльності підприємства, зорієнтовану на екологічну зумовленість виробництва.

Інформаційною базою магістерської роботи є методичні та наукові праці з теми дослідження, фінансова звітність підприємства, нормативні та законодавчі акти України, статистична інформація.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції (м. Запоріжжя).

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 172 сторінки. Робота містить 20 рисунків, 28 таблиць, 7 додатків. Список використаних джерел включає 94 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

1.1. Фінансова безпека як складова економічної та національної безпеки України

В сучасних економічних умовах господарювання ефективність діяльності підприємства обумовлюється, перш за все, його фінансовими можливостями. В умовах подальшого поглиблення економічної кризи в країні питання виживання суб'єктів господарювання стають першочерговими для керуючої ланки управління [1, с. 9]. Тому основопологаючий принцип ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання в умовах жорсткої ринкової конкуренції – спрямувати його діяльність на інноваційний шлях виробничого розвитку, що дозволяє забезпечити високий рівень конкурентоспроможності. Тому стабільний розвиток українських підприємств є рушійною силою в економіці та одним з перших факторів поліпшення фінансово-економічної системи держави. Головна умова цього процесу – це відповідний рівень фінансового стану, критерієм якого є фінансова безпека підприємства. Її забезпечення завжди супроводжується виникненням великої кількості загроз, що проваюють створення фінансово-економічних небезпечних ситуацій, які здатні вплинути на успішність господарської діяльності підприємства. Забезпечення захисту підприємства від загроз зовнішнього і внутрішнього характеру – одне з основних завдань системи управління фінансовою безпекою підприємства. Через аналіз економічної ситуації на підприємстві, прогнозування можливих загроз і ризиків, оцінки рівня та характеру їх впливу на фінансову безпеку підприємства в нарядку її погіршення, здійснюється вироблення, обґрунтування, реалізація та контроль управлінських рішень. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах експортно орієнтованої економіки та фінансово нестабільного середовища.

Слід відначити, що не зважаючи на велику кількість наукових праць в галузі фінансової безпеки аналіз наукових джерел дає підстави вважати, що поняття «фінансова безпека підприємства» є об'єктом пильної уваги дослідників та не повністю розроблене. Про це свідчать наукові положення щодо термінологічного словника у дисертаціях Могиліної Л. А. [2], Пономаренко О. Е. [3], монографіях Воробйова Ю. М., Воробйової О. І. та Блажевича О. Г. [4], Васильціва Т. Г., Волошина В. І., Бойкевича О. Р. та Каркавчука В. В. [5], та наукових статтях Давидюк Т. В. [6], Журавльової І. В. [7], Кавчак І. Р. [8], Клименко Т. В. [9], Крутової А. С., Ставерської Т. О. та Шевчук І. Л. [10], Кудрицької Ж. В. [11], Медведєвої І. Б. [12], Пойда-Носик Н. Н. [13], Рубанова П. М. і Макарової А. М. [14] та інших дослідників.

Аналіз джерел, що розкривають сутність поняття «фінансова безпека підприємства» містить достатньо різноманітні тлумачення, які розрізняються підходами вчених до їх передумов та ступенем деталізації. Погляди науковців на термін «фінансова безпека підприємства» проаналізовані за останні десять років та зведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «фінансова безпека підприємства» в сучасній науковій літературі

Автор	Зміст поняття
1	2
Кавчак І. Р. (2011) [8, с. 33]	...фінансовий стан, що характеризується спабільною захищеністю його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

1	2
<p>Пойда-Носик Н. Н. (2011) [13, с. 168]</p>	<p>...комплексна характеристика системи, яка відображає рівень захищеності фінансових інтересів суб'єкта підприємництва у динамічному середовищі від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх фінансових загроз та здатність його зберігати фінансову стійкість і рівновагу за рахунок ефективного використання фінансового потенціалу з метою забезпечення стабільного зростання у майбутньому.</p>
<p>Медведєва І. Б. (2011) [12, с. 33]</p>	<p>...комплексна характеристика функціонування суб'єкта господарювання, що відбиває його потребу у захисті фінансових інтересів, яка існує об'єктивно за умови постійного впливу реальних і потенційних загроз макро-, мезо- та внутрішнього середовищ, та викликає необхідність формування його спроможності реалізовувати свої інтереси у процесі взаємодії з контрагентами системи фінансових відносин.</p>
<p>Кудрицька Ж. В. (2012) [11]</p>	<p>...збалансований стан його [підприємства] елементів та підсистем як окремої економічної системи, що можуть бути виражені кількісними чи якісними показниками та характеризується стійкістю до негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища та здатністю забезпечити її ефективне функціонування, стабільність розвитку та економічного зростання в довгостроковому періоді.</p>
<p>Давидюк Т. В. (2013) [6, с. 46]</p>	<p>...такий стан, за якого підприємство: знаходиться у фінансовій рівновазі, забезпечується стійкість, платоспроможність і його ліквідність в довгостроковому періоді; задовольняє потреби у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення; забезпечує достатню фінансову незалежність та захищеність фінансових інтересів власників підприємства; здатне протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, що призводять до фінансового збитку.</p>
<p>Журавльова І. В. (2013) [7, с. 59]</p>	<p>...багатовимірною характеристикою підсистеми економічної безпеки та стан підприємства, який дозволяє забезпечувати найбільш ефективно використання ресурсів підприємства, виконання його зобов'язань та задоволення потреб на підґрунті певної системи оцінювання, реалізувати можливості сталого розвитку.</p>

1	2
Пономаренко О. А. (2013) [3, с. 46]	...є якісно та кількісно визначеним фінансовим станом суб'єкта господарювання та діяльністю, спрямованою на досягнення даного стану, який характеризується збалансованістю та якістю використання фінансових інструментів суб'єкта господарювання, здатністю забезпечувати його розвиток, витримуючи негативний вплив дестабілізуючих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
Рубанов П. М., Макарова А. М. (2013) [14, с. 194]	... стан, який дозволяє зберегти достатній рівень діяльності в умовах негативного впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, спроможність протидіяти чинникам негативного впливу без суттєвого залучення сторонньої допомоги.
Крутова А. С., Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. (2015) [10, с. 97]	...складова економічної безпеки [підприємства], яка відображається через систему критеріїв і динамічних показників його стану, що дозволяє підтримувати фінансову стабільність в поточній та стратегічній перспективі, а також ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин за рахунок ефективного використання економічного потенціалу підприємства з метою протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам, як реальним, так і потенційним.

Джерело: складено на основі [3; 6; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 14]

Узагальнюючи наукові погляди дослідників ми визначили, що фінансову безпеку підприємства потрібно розглядати як стан фінансової системи підприємства, завдяки якому забезпечується ефективне управління фінансовими ресурсами і створюються передумови нейтралізації фінансових ризиків та загроз, стабільного розвитку, узгодженості фінансових інтересів для реалізації стратегічних цілей діяльності [15, с. 288]. Отже, у всіх трактуваннях поняття «фінансова безпека» вже чітко прослідковується акцент на загрозах, властивих фінансовій безпеці держави. На наш погляд, фінансова безпека реального сектору економіки є невід'ємною частиною фінансової безпеки держави, тому залежить від стратегічних цілей державної політики (рис. 1.1) [16, с. 25].

Рис. 1.1. Місце фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі загальної безпеки України

На думку І.О. Бланка, «фінансова безпека являє собою систему кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, у комплексі відображаючи рівень його фінансової захищеності» [17, с. 272-273]. Таким чином, можна стверджувати, що проблеми в забезпеченні належного рівня фінансової безпеки підприємств безпосередньо впливає на зниження рівня фінансової безпеки держави. Основна мета фінансової безпеки – це гарантування захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек, забезпечення сталого розвитку підприємств в довгостроковому періоді. Під небезпеками в фінансовій безпеці розуміють сукупність умов, процесів та факторів, що негативно впливають на

стабільне функціонування та реалізацію пріоритетних фінансових інтересів підприємства.

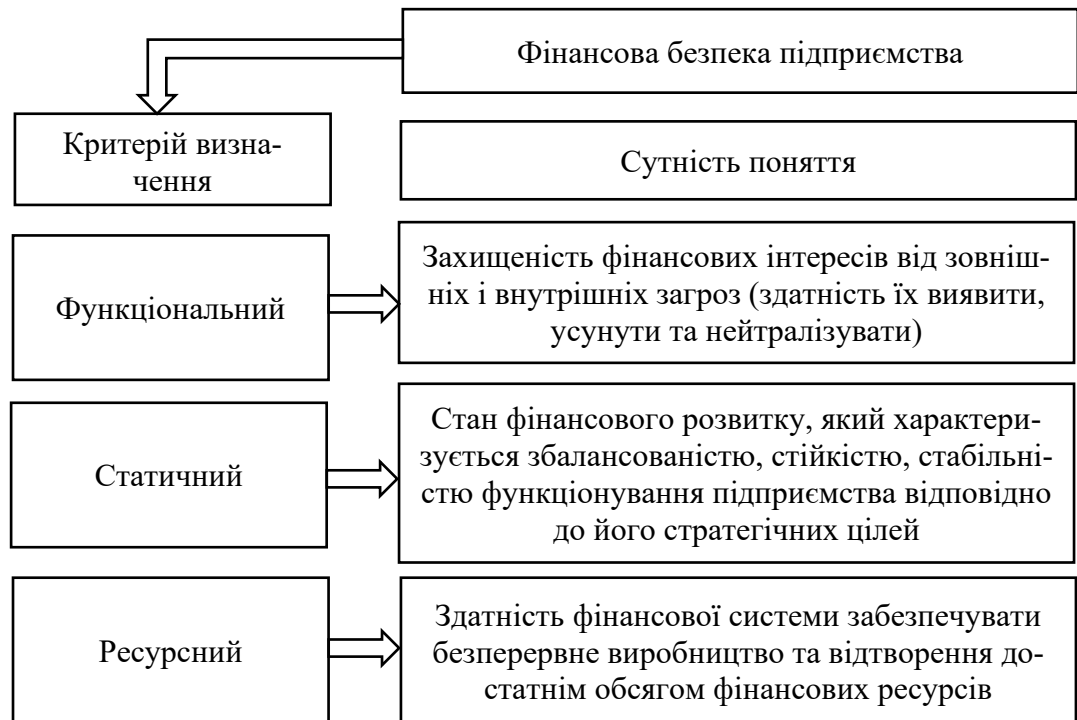
Аналіз джерел щодо загроз фінансовій безпеці підприємств дозволив побудувати їх узагальнену класифікацію, яка наведена в табл. 1.2 [18, с. 96].

Таблиця 1.2

Узагальнена класифікація загроз фінансовій безпеці підприємства

Ознака класифікації	Види загроз
1. За джерелом виникнення	- зовнішні; - внутрішні
2. За ступенем передбачуваності	- форс-мажорні загрози (обставини); - загрози (обставини), наближені до форс-мажорних; - передбачувані
3. Залежно від джерела виникнення	- об'єктивні; - суб'єктивні
4. За ступенем важкості наслідків	- загрози з високою важкістю наслідків; - загрози зі значною важкістю наслідків; загрози з середньою важкістю наслідків; - загрози з низькою важкістю наслідків
5. За суб'єктами	- загрози з боку кримінальних структур; - загрози з боку конкурентів; - загрози з боку контрагентів; - загрози з боку власних працівників; - загрози з боку держави; - форс-мажорні загрози
6. За об'єктом посягань	- загрози трудовим ресурсам (персоналу); - загрози матеріальним ресурсам; - загрози фінансовим ресурсам; - загрози інформаційним ресурсам
7. За можливістю здійснення	- реальні загрози; - потенційні загрози
8. За тривалістю дії	- тимчасові; - постійні
9. За частотою дії	- одноразові; - багаторазові
10. За формою збитку	- загрози, реалізація яких завдає прямого збитку; - загрози, які призводять до втраченої вигоди

Розрізняють наступні критерії визначення фінансової безпеки підприємства: функціональний, статичний і ресурсний (див. рис. 1.2).

Джерело: складено автором на основі [19]

Рис. 1.2. Підходи до визначення сутності поняття фінансової безпеки підприємства

Більшість вчених працюють над визначенням «фінансова безпеки підприємства» і ототожнюють це поняття з фінансовими інтересами. В даній концепції найважливішим фінансовим інтересом підприємства полягає в максимізації добробуту його власників у поточному і майбутньому періоді, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості. Це можна реалізувати за рахунок системи пріоритетних фінансових інтересів:

а) збільшення прибутковості власного капіталу (рівня фінансової рентабельності);

б) достатність сформованих фінансових резервів на всіх етапах майбутнього розвитку підприємства;

в) фінансова стійкість підприємства в процесі його розвитку;
 г) високий рівень інвестиційної активності і ефективність інвестицій;
 д) ефективна нейтралізація фінансових ризиків;
 е) високий інноваційний характер фінансової активності;
 є) швидке та ефективне подолання виникаючих кризових фінансових ситуацій на ранньому етапі [17, с. 198].

Умови забезпечення фінансової безпеки підприємства включають:

- високу ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами зовнішнього оточення та персоналу;
- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка може гарантувати досягнення цілей і завдань;
- комплексність і збалансованість фінансових інструментів та технологій підприємства;
- сталий та стабільний розвиток фінансової системи підприємства [20, с. 41].

Основними функціональними цілями фінансової безпеки є можливості:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості і незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності і досягнення високого рівня конкурентоспроможності технічного потенціалу;
- досягнення високої ефективності управління;
- досягнення високого рівня кваліфікації працюючого персоналу;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства [21, с. 67].

Зрозуміло, що необхідність формування фінансової безпеки на підприємстві пов'язана з наявністю різних загроз, які виникають у процесі життєдіяльності підприємства. Загрози фінансовій безпеці поділяють на зовнішні та внутрішні (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Зовнішні та внутрішні загрози фінансовій безпеці підприємства

Зовнішні загрози потрібно ідентифікувати і врахувати при організації діяльності підприємства. Діяльність самого підприємства створює внутрішні загрози: система організації діяльності, рівень фінансового менеджменту, кваліфікація керівництва [22, с. 93].

Більшість економістів вважає, що поняття «ризик» і «загроза» однакові і фактично не відрізняються за сутністю. Однак деякі вчені з цим не згодні,

тому вважають, що це різні поняття, хоча між ними є взаємозв'язок. Вважаємо, що слід з тим, що поняття «ризик» і «загроза» відрізняються за характером прояву: загрози фінансовій безпеці підприємства характеризуються певними несприятливими для підприємства подіями, а ризики – ймовірністю їх виникнення.

Фінансова безпека виробничої діяльності вимагає створення на підприємствах власних систем безпеки, метою функціонування яких є своєчасне виявлення і запобігання ризикам і загрозам, комплексне забезпечення прибутковості. Реалізація таких систем відбувається на основі комплексної взаємодії та взаємозв'язку концептуального, організаційно-управлінського забезпечення і ресурсної підтримки, яка спрямована на досягнення захисту фінансових інтересів шляхом проведення об'єктивного і всебічного моніторингу фінансового сектора і всебічної оцінки рівня фінансової безпеки.

Васькова Ю. І. вважає, що успішне управління фінансовою безпекою підприємства та ефективна система управління фінансовою безпекою здатні забезпечувати компроміс між інтересами розвитку підприємства, достатній обсяг фінансових ресурсів і рівень платоспроможності підприємства [23, с. 172].

Таким чином, основні стратегічні цілі системи фінансової безпеки підприємства полягають в наступному: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості підприємства; створення інвестиційної привабливості підприємства; поліпшення конкурентних позицій підприємства на ринку. Система базових принципів, на яких будується система фінансової безпеки підприємства, включає наступне: системність побудови, безперервність, законність, об'єктивність, обґрунтованість, плановість, економічна доцільність, результативність, оптимізація витрат, ефективність управлінських рішень, інформованість, збалансованість інтересів, своєчасність, постійний моніторинг, активність, інтегрованість, пріоритетність використання внутрішніх ресурсів.

Для підвищення фінансової безпеки підприємства важливими є не тільки ретельно розробити та впровадити систему фінансової безпеки, але і стежити за ефективністю її впровадження, контролювати і перевіряти доцільність застосування тих чи інших нововведень.

Для поліпшення фінансово-економічного стану підприємства, забезпечення зростання фінансової безпеки суб'єктів господарювання слід запропонувати наступні заходи:

- створити сприятливі умови для збільшення ефективності функціонування підприємства через підтримання його достатнього рівня фінансової стійкості і ліквідності;
- постійно оптимізувати та скорочувати витрати підприємства;
- запровадити нові інформаційні технології, досягнення науки і техніки, модернізувати устаткування;
- організувати оптимальну організаційну структуру, регламент пошуку та утримання висококваліфікованих працівників;
- підтримувати кваліфікацію співробітників підприємства на належному рівні і оптимальне розподілення функціональних обов'язків;
- регламентувати періодичність моніторингу порогових значень індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- забезпечити дієвий правовий захист всіх сфер діяльності підприємства, слідкування за змінами нормативно-правових актів;
- оцінити рівень сучасності, достатності і продуктивності матеріально-технічної бази, виробити критерії пошуку резервів її вдосконалення;
- забезпечити належний захист комерційних інтересів та внутрішньої інформації підприємства, а також належного рівня взаємодії всіх структурних підрозділів компанії;
- забезпечити ефективні заходи безпеки підприємства, його капіталу, активів і бізнес-інтересів.

В той же час домінуючим елементом фінансової безпеки підприємства є фінансові ресурси, їх величина і структура, джерела формування, обсяги і

напрями використання тощо. Розкриття сутності фінансової безпеки підприємства ґрунтується на визначенні найбільш важливих характеристик. На наш погляд, до найбільш важливих характеристик фінансової безпеки підприємства можливо віднести:

- 1) обсяги, напрями і структура використання фінансових ресурсів підприємства;
- 2) обсяги і структура власного капіталу підприємства;
- 3) обсяги адміністративних витрат і їх величина у прибутку підприємства;
- 4) співвідношення між сукупним прибутком та операційними витратами підприємства;
- 5) співвідношення між обсягами внутрішніх резервів та кредиторською заборгованістю підприємства;
- 6) обрану стратегію і розроблену модель фінансового забезпечення діяльності підприємства, формування його активів, інвестиційної привабливості;
- 7) рівень фінансового ризику при формуванні прибутку підприємства;
- 8) чистий фінансовий прибуток, що отримує підприємство в процесі існування;
- 9) частку позикових коштів у складі фінансових ресурсів та сукупного капіталу підприємства;
- 10) рівень платоспроможності, ліквідності, фінансову стійкість та здатність протистояти наслідкам кризових фінансових явищ;
- 11) достатність резервів і спроможність підприємства швидко забезпечити вивільнення фінансових ресурсів із внутрішніх джерел;
- 12) сучасність системи фінансового прогнозування та планування підприємства;
- 13) здатність фінансової системи підприємства до адаптації к швидким змінам внутрішнього та зовнішнього середовища;
- 14) структуру власності капіталу підприємства;

15) збільшення руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності.

Характеристики фінансової безпеки підприємства можуть бути позитивними, нейтральними, або негативними. Якщо основні характеристики фінансової безпеки мають для підприємства позитивне значення, то рівень фінансової безпеки можна вважати достатнім. Якщо основні характеристики нейтральні, то фінансова безпека підприємства є нестійкою, тобто не має гарантованої фінансової безпеки. Фактично, якщо основні характеристики мають для підприємства негативне значення, то фактично на підприємстві відсутня фінансова безпека, стан фінансової системи підприємства знаходиться в кризовому стані. Таким чином, існує об'єктивний ризик банкрутства і ліквідації підприємства [24, с. 15-16].

Поточна кризова ситуація в Україні вимагає дослідження та впровадження в дію заходів щодо покращення фінансової безпеки на макро- та мікрорівнях. Небезпечний стан суб'єктів господарювання необхідно розглядати системно, оскільки від фінансово-економічного стану кожного підприємства залежить безпека країни в цілому. Справа не в тому, що на сьогодні проявляються негативні чинники генезису економіки України, а у тому, наскільки це відіб'ється на економіці країни, які будуть наслідки та тривалість виходу з кризового стану. Необхідно вивчати не тільки ефективний стан діяльності, а й не-ефективний, тобто розглядати не лише фінансову безпеку, а й фінансово небезпечний стан підприємства. Тому потрібно враховувати рівень ризиковості, загрози, безпеку та небезпеку, ефективність або неефективність майнового стану, ділову активність або затухання, рентабельність чи нерентабельність, фінансову стійкість чи нестійкий стан, ліквідність, платоспроможність чи неплатоспроможний і неліквідний стан, урахування зовнішніх детермінант впливу. Урахування цих та інших факторів впливу є необхідною умовою дослідження в процесі механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Державна політика повинна враховувати інструменти впливу і спрямовуватися на вдосконалення фінансової безпеки підприємств як окремого економічного суб'єкта, так і фінансової безпеки держави.

Слід відзначити, що характерною закономірністю у взаєминах держави та бізнесу є наявність зустрічного процесу з боку організованого підприємництва. Цей процес обумовлений низкою прагматичних факторів:

- можливість у разі членства в тій чи іншій асоціації мінімізувати витрати підприємства на організацію безпеки, що особливо важливо для середніх і невеликих суб'єктів економічної діяльності;
- членство в деяких асоціаціях сприяє зростанню іміджу підприємства і дозволяє уникнути потенційних небезпек і загроз;
- членство в корпоративному об'єднанні може мати більш відчутний вплив на регулюючу діяльність, дієвість прийнятих законів і введених правил;
- статус члена асоціації сприяє налагодженню продуктивного діалогу з державними структурами, владою [25, с. 36].

В основі методології побудови дієвої системи фінансової безпеки підприємств міститься аналіз різних аспектів та підходів до вивчення взаємозв'язків між елементами фінансових показників. Для цього необхідно розробити принципи класифікації елементів системи фінансової безпеки (рис. 1.4). Класифікація сприяє побудові окремих структурних блоків та їх взаємозв'язку.

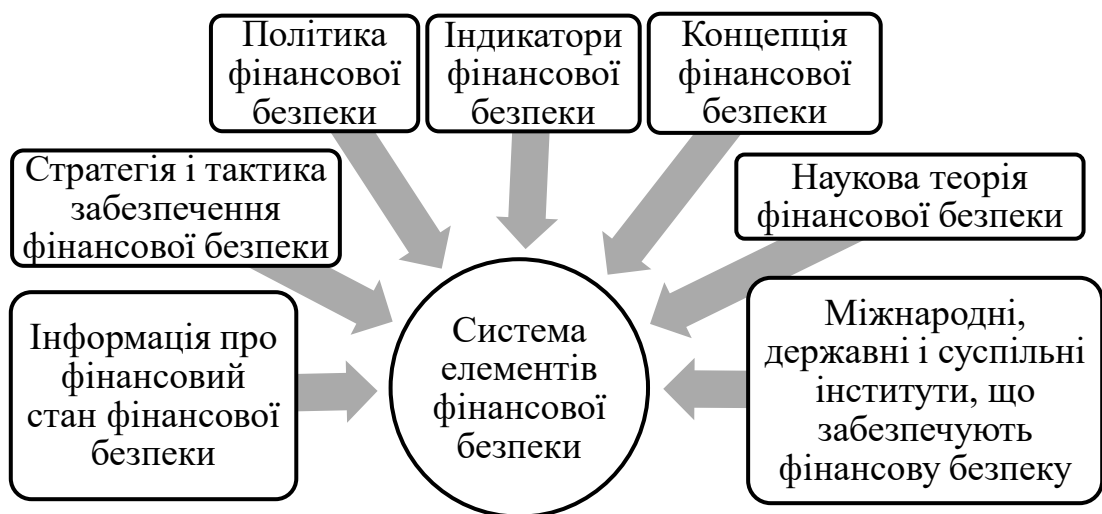

Рис. 1.4 Елементи системи фінансової безпеки

Відповідно до наведеного на рис. 1.4 ми можемо охарактеризувати систему елементів фінансової безпеки підприємств, а саме: науково визначені парадигми та генезису розвитку; місія, цілі і завдання забезпечення безпеки, напрямки та способи досягнення цілей, засновані на узагальненні цілей окремого підприємства та держави; політика фінансової безпеки в забезпеченні необхідними нормативно-методологічними документами держави; розкриття інформації про стан фінансової безпеки в засобах масової інформації; рівень тривалості забезпечення фінансової безпеки; рівень скоординованості та взаємодопомога міжнародних, державних інституцій, що забезпечують фінансову безпеку; охоплення всіх показників, що характеризують фінансову безпеку [26, с. 75].

При оцінці поточного рівня фінансової безпеки аналізуються наступні фактори:

- фінансова і бухгалтерська звітність та результати роботи підприємства, платоспроможність, фінансова незалежність, структура і використання капіталу та прибутку;
- конкурентний стан підприємства на ринку – ринкова частка, якою володіє підприємство;
- рівень використовуваних технологій і менеджменту;
- ринок цінних паперів підприємства – оператори та інвестори цінних паперів, курс акцій.

Важливою умовою захисту фінансової складової економічної безпеки є планування ряду необхідних заходів і оперативна реалізація запланованих заходів при здійсненні підприємством фінансово-економічної діяльності. Фінансова безпека підприємства характеризується багатьма видами. Отже, І.А. Бланк виділяє наступні класифікації видів фінансової безпеки підприємств:

- рівень фінансової діяльності – фінансова безпека всього підприємства,
- окремих структурних підрозділів, окремих господарюючих операцій підприємства;

– функціональний характер фінансової діяльності – фінансова безпека інвестиційної, кредитної, емісійної, інноваційної діяльності підприємства;

– характер виявлення загроз фінансовим інтересам – фінансова безпека підприємства, спрямована на нейтралізацію реальних загроз, передбачення потенційних загроз;

– джерело загроз фінансовим інтересам – фінансова безпека підприємства,

спрямована на захист від зовнішніх і внутрішніх загроз;

– характер використовуваних механізмів захисту фінансових інтересів – фінансова безпека підприємства, що забезпечує внутрішні та зовнішні механізми

захисту фінансових інтересів;

– направленість використовуваних механізмів захисту фінансових інтересів

– фінансова безпека, спрямована на організацію деструктивного спрямування окремих факторів на фінансові інтереси підприємства, що забезпечує компенсацію збитку, який завдається реалізованими загрозами фінансовим інтересам підприємства;

– часовий період – фінансова безпека, що забезпечує безпеку в тактичному та стратегічному періодах;

– рівень захищеності фінансових інтересів – висока фінансова безпека підприємства, низька та середня;

– стійкість параметрів, що забезпечують захист фінансових інтересів – стійка та нестійка фінансова безпека підприємства;

– легітимність використовуваних методів захисту фінансових інтересів – фінансова безпека підприємства легітимними методами (повністю відповідають

діючим у країні правовим нормам) і нелегітимними методами.

Пропоную виділити ряд послідовних дій щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств, а саме:

1) формування чіткої місії (для чого створене підприємство), цілей (напрями діяльності підприємства) і завдань (сукупність дій, спрямованих на досягнення цілей підприємства);

2) визначення стратегії та тактики підприємств (визначення довгострокового та короткострокового планування діяльності суб'єкта виробничо-господарської діяльності);

3) постійний контроль за виконанням поставлених завдань, тобто на всіх стадіях господарської діяльності підприємств необхідно здійснювати моніторинг їхньої діяльності з метою підвищення забезпеченості фінансової безпеки;

4) внесення коригувань у процесі забезпечення фінансової безпеки підприємств – послідовність дій щодо застосування змін у тактичному та стратегічному плануванні діяльності підприємств;

5) аналіз виконаної роботи із забезпечення фінансової безпеки підприємств – перевірка основних показників діяльності: фінансова стійкість, платоспроможність, рентабельність, ліквідність, ділова активність, прибутковість, рівень беззбитковості;

б) мотивація працівників до підвищення фінансової безпеки підприємств – підготовка та перепідготовка фахівців від робітничих спеціальностей до магістрів, пошук захисту від рейдерських атак і шпигунства, моніторинг фінансової документації, тісний взаємозв'язок із покупцями, посередниками та постачальниками, формування корпоративної культури, заохочування праці саме в цій компанії, відсутність повної інформації щодо фінансової діяльності підприємства у кожного працівника, відслідковування фінансової інформації, яка направлена на розголошення в засобах масової інформації.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки – одне з пріоритетних завдань менеджменту підприємства. Досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства є комплексним показником, так як на нього впливають всі фактори діяльності підприємства, тобто він залежить від інших складових

економічної безпеки підприємства. Недосконалість фінансового ринку, правової бази і специфіка функціонування економіки України ще більше посилюють проблеми, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки, і виділяють її як важливий елемент в системі складових економічної безпеки підприємства.

1.2. Складові фінансової безпеки та індикатори її оцінки

Забезпечення стійкого стабільного економічного розвитку підприємств в сучасних умовах загострення фінансової кризи внаслідок світової пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 вимагає від керівництва ефективного забезпечення фінансової безпеки підприємства. Розробка, обґрунтування, прийняття і реалізація управлінських рішень, що забезпечують фінансову стабільність, збалансованість фінансових інтересів та потребує використання елементів механізму управління, зокрема методів і індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Кожен метод має свої умови та застереження, включає певний набір показників та інформаційне підґрунтя.

Система показників оцінки фінансової безпеки повинна формуватися виходячи з ієрархічної системи управління фінансовою діяльністю підприємства. Управління фінансовою безпекою необхідно розглядати як її підсистему, до того ж, на нашу думку, з подальшою структуризацією в бік виділення підсистем управління нижчого рівня – управління загрозами; управління ризиками; управління фінансовими ресурсами.

Спосіб та можливість оцінити фінансову безпеку підприємства залежить від змісту, який міститься у визначенні «фінансова безпека підприємства». Так, спосіб оцінки фінансової безпеки держави вже розроблений [27, с. 46], та викладений в методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [28], а на рівні підприємства критерії оцінки фінансової безпеки підприємства дуже залежать від системи методичних підходів і

показників, що впливають на визначення рівня фінансової безпеки. Класифікація підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства, які зображені на рисунку 1.5, підрозділяється на три великі групи:

- оцінка рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;
- оцінка рівня фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- визначення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства.

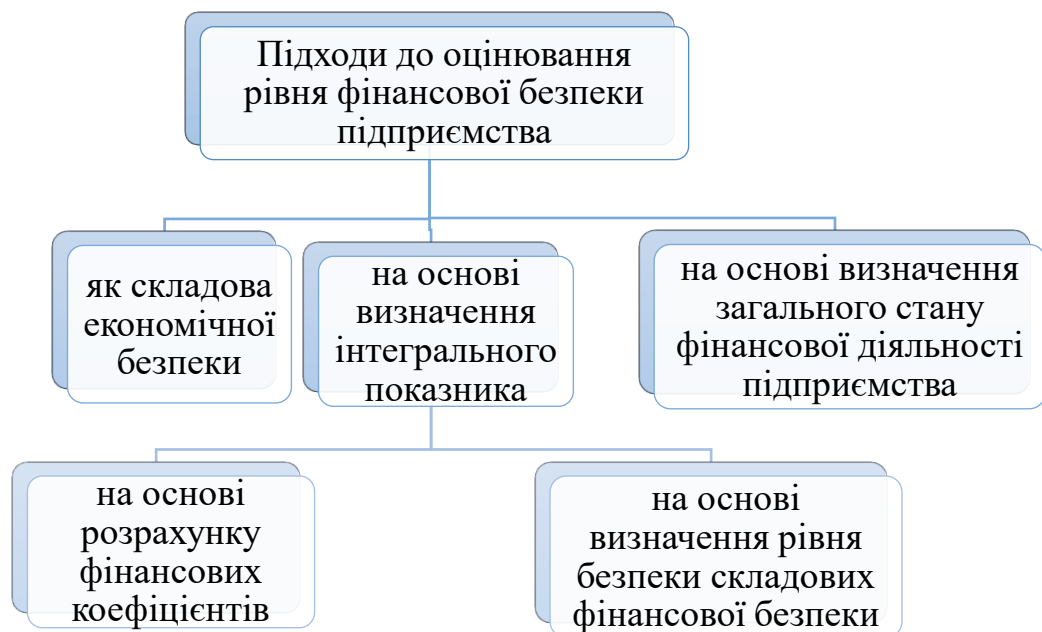

Рис. 1.5. Основні методи оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

В літературі описані підходи вчених до кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства різняться. Думка багатьох науковців виражається в тому, що для визначення стану та можливих загроз фінансовій безпеці підприємства потрібно застосувувати індикаторний метод [5, 29, 30], який передбачає визначення рівня фінансової безпеки шляхом порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами.

Хижняк Ю.О у своїй статті «Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства» вважає, що індикаторний метод є простим у розрахунку та охоплює різні сфери діяльності підприємства [31, с. 307]. Його суть полягає у тому, що для оцінки рівня фінансової безпеки пропонуються індикатори фінансової безпеки, найважливішими з яких є індикатори зміни вартості підприємства. Для розрахунку ступеня фінансової безпеки мають вплив не самі індикатори, а їхні граничні значення. Граничні значення – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. Такий підхід дозволяє досягти найвищого рівня фінансової безпеки підприємства при умові, що всі індикатори знаходяться в межах граничних значень, а порогові значення одного показника досягаються без негативного впливу на інші [32, с. 110].

Такий підхід дуже об'єктивний, тому що він включає в себе повний аналіз фінансового положення підприємства, а система показників індикаторів, які отримали кількісне вираження, дозволяє завчасно інформувати про загрози і вживати заходів щодо їх попередження. Однак слід зазначити, що використання цього підходу в основному залежить від визначення граничних значень, які змінюються в залежності від зміни стана зовнішнього середовища. Іншими словами, важкість використання цього методу полягає в складності визначення порогових рівнів для підприємств та їх різне значення для кожного окремого підприємства [33, с. 187]. В рамках даного підходу ми виділяємо наступні рівні фінансової безпеки підприємства [34, с. 190]:

- нормальний – індикатори фінансової безпеки підприємства перебувають у межах граничних значень;
- передкризовий – коли хоча б один з індикаторів фінансової безпеки підприємства вищий за граничне значення;
- кризовий – якщо більше половини індикаторів фінансової безпеки підприємства знаходяться поза межами еталонних значень;
- критичний – усі індикатори фінансової безпеки підприємства не відповідають виходять за межі граничних значень.

У рамках аналізу визначених методів оцінки рівня фінансової безпеки виділемо основні групи індикаторів фінансової безпеки та представимо у вигляді таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Узагальнена класифікація загроз фінансовій безпеці підприємства

Показник	Оцінка показника	
	Граничне значення	Оптимальний напрям динаміки
1. Показники майнового стану		
Коефіцієнт постійності активів	0,5	збільшення
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5	зменшення
Питома вага дебіторської заборгованості у майні	0,2	зменшення
Коефіцієнт мобільності активів	1	збільшення
2. Показники ліквідності		
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,25	збільшення
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1	збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,275	збільшення
3. Показники фінансової незалежності		
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,5	збільшення
Коефіцієнт фінансової стабільності	1	збільшення
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85	збільшення
4. Показники ділової активності		
Оборотність коштів у розрахунках (у днях)	30	зменшення
Оборотність запасів (у днях)	15	зменшення
Оборотність кредиторської заборгованості (у днях)	30	зменшення
Оборотність власного капіталу (в оборотах)	1,5	збільшення
Оборотність мобільних активів (в оборотах)	1,5	збільшення
Оборотність сукупного капіталу (в оборотах)	1	збільшення
5. Показники ефективності діяльності		
Рентабельність сукупного капіталу (ROA)	2,5%	збільшення
Рентабельність власного капіталу (ROE)	5,0%	збільшення
Рентабельність основних засобів	6,0%	збільшення
Валова рентабельність реалізованої продукції	20%	збільшення
Чиста рентабельність реалізованої продукції	5,0%	збільшення

Джерело: складено автором на основі [35]

Папехін Р. С. для оцінки фінансової безпеки підприємства запропонував застосовувати три групи індикаторів [36, с. 8]: фінансові коефіцієнти; рівень фінансового левериджу; показники темпів росту рентабельності капіталу і активів (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Індикатори фінансової безпеки підприємства

Показники	Граничне значення	Примітки
1. Коефіцієнт покриття (оборотні кошти / короткострокові зобов'язання)	1,0	Значення показника повинне бути не менш граничного
2. Коефіцієнт автономії (власний капітал / валюта балансу)	0,3	Значення бути не менш показника граничного
3. Рівень фінансового левериджу (довгострокові зобов'язання / власний капітал)	3,0	Значення показника повинне бути не більше граничного
4. Рентабельність активів (чистий прибуток / валюта балансу)	I інф.	Значення показника повинне бути не менш граничного (I інф. – індекс інфляції)
5. Рентабельність власного капіталу	15 %	Значення показника повинне бути не менш граничного.
6. Показник розвитку компанії (відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	1,0	Значення показника повинне бути не менш граничного

В рамках ресурсно-функціонального підходу аналується забезпеченість і ефективність використання власних та позикових фінансових ресурсів, в результаті чого формуються передумови для стабільного, сталого розвитку [37, с. 65; 38, с. 116]. Найважливіші види ресурсів включають в себе: майно; фінанси; персонал; технології; інновації; менеджмент; організаційна структура; інформація. На наш погляд, вищезначені методи доволі вузькі, так як прирівнюють фінансову безпеку до використання фінансових ресурсів та не враховують інші аспекти діяльності підприємства.

Серед усього розмаїття методів оцінки на основі визначення ймовірності банкрутства складно знайти єдино вірну і універсальну. Вони ґрунтуються на використанні моделей прогнозування банкрутства з підтримкою дискримінантного аналізу. Найбільш поширеними є зарубіжні моделі Альтмана, Таффлера-Тішоу, Спрінгейта, Бівера, Ліса, Сайфулліна проте вони не враховують особливості вітчизняної економіки, яка значно відрізняється від іноземної. В додатку А представлені основні характеристики світових моделей оцінювання ризику банкрутства підприємств. Моделі вітчизняних науковців Терещенка, Матвійчука розроблялись з використанням особливостей економіки України, проте також є доволі загальними і не враховують галузеву специфіку підприємств.

Серед різних підходів найбільш оптимальним можна виділити інтегральний підхід, що заснований на розрахунку фінансових коефіцієнтів. Цей метод дозволяє визначити всебічні аспекти діяльності підприємства: платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділову активність, майновий стан. Крім того, для вибору показників необхідно дотримуватись певних умов:

- важливість та вплив показника на фінансовий стан підприємства;
- максимальна інформативність показника;
- відносна простота розрахунку показників;
- наявність в публічних звітах інформації, яка необхідна для розрахунку.

Показники, які характеризують фінансовий стан, динаміку економічного розвитку, виробничу ефективність промислового підприємства, при збереженні умови задовільного рівня для кожного показника, створюють підґрунтя для забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки підприємства представлені в таблиці 1.5. Також звертаємо увагу, що чим вище значення окремих показників, тим вище рівень фінансової безпеки підприємства.

Таблиця 1.5

Система показників моделі оцінювання рівня фінансової безпеки промислового підприємства та їх формули розрахунку

№	Показник	Формула розрахунку	Нормативне
1	Фондовіддача (Φ_0)	$\frac{\phi 2p. 2000}{0,5 \cdot (\phi 1p. 1010 \text{ст. 3} + \phi 1p. 1010 \text{ст. 4})}$	>1 [39; 111, с. 234]
2	Коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{\text{пр.оз.}}$)	$1 - \frac{\phi 1p. 1012}{\phi 1p. 1011}$	$\geq 0,5$ [40, с. 37; 41, с. 350]
3	Коефіцієнт покриття ($K_{\text{покр.}}$)	$\frac{\phi 1p. 1195}{\phi 1p. 1695}$	≥ 2 [42, с. 233; 43, с. 57]
4	Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{\text{шв.л.}}$)	$\frac{\phi 1(p. 1195 - p. 1100)}{\phi 1p. 1695}$	$0,6 \leq K_{\text{шв.л.}} \leq 0,8$ [42, с. 233; 43, с. 57]
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$)	$\frac{\phi 1(p. 1160 - p. 1165)}{\phi 1p. 1695}$	$0,2 \leq K_{\text{абс.л.}} \leq 0,5$ [42, с. 233; 43, с. 57]
6	Коефіцієнт автономії ($K_{\text{авт.}}$)	$\frac{\phi 1p. 1495}{\phi 1p. 1695}$	>2 [42, с. 233; 43 с. 57]
7	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності ($K_{\text{ф.нез}}$)	$\frac{\phi 1(p. 1495 - p. 1595)}{\phi 1p. 1900}$	$0,7 \leq K_{\text{ф.нез.}} \leq 0,8$ [40, с. 71;

Продовження таблиці 1.5

№	Показник	Формула розрахунку	Норма-
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{м.вк.}$)	$\frac{\phi 1(p. 1195 - p. 1695)}{\phi 1p. 1495}$	> 0,5 [42, с. 233]
9	Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості ($K_{дз/кз}$)	$K_{об дз} = \frac{K_{об дз}}{K_{об кз}} = \frac{\phi 2p. 2000}{0,5(\sum \phi 1p. (1120; 1155)ст. 3 \phi 2p. 2000)}$ $K_{об дз} = \frac{\phi 2p. 2000}{0,5(\sum \phi 1p. (1605; 1670)ст. 3)}$	~1 [45, с. 214]
10	Коефіцієнт зміни оборотності оборотних коштів ($K_{об.оа}$)	$K_{об оа} = \frac{K_{об оа звітн.пер} - K_{об оа попер.пер}}{K_{об оа попер.пер}}$ $= \frac{\phi 2p. 2000}{0,5(\phi 1p. 1195ст. 3 + \phi 1p. 1195ст. 4)}$	>0 [40, с. 43; 46, с. 17]
11	Коефіцієнт зміни валюти балансу ($K_{вал.бал.}$)	$0,5(\phi 1p. 1900ст. 3 + \phi 1p. 1900ст. 4)звітн.період - 0,5(\phi 1p. 1900ст. 3 + \phi 1p. 1900ст. 4)попер.період$ $0,5(\phi 1p. 1900ст. 3 + \phi 1p. 1900ст. 4)попер.п.$	>0 [47, с. 83]
12	Коефіцієнт зміни чистого прибутку ($K_{чп}$)	$\frac{\phi 2p. 2350(2355)звітн.пер. - \phi 2p. 2350(2355)попер.пер.}{\phi 2p. 2350(2355)попер.пер.}$	>0 [47, с. 83]
13	Рентабельність ВК ($R_{вк}$)	$\frac{\phi 2p. 2350(2355)}{0,5(\phi 1p. 1495ст. 3 + \phi 1p. 1495ст. 4)}$	>0,15 [42, с.
14	Рентабельність активів (R_A)	$\frac{\phi 2p. 2350(2355)}{0,5(\phi 1p. 1300ст. 3 + \phi 1p. 1300ст. 4)}$	>Інд. інфляції
15	Рентабельність продажу ($R_{прод}$)	$\frac{\phi 2p. 2350(2355)}{\phi 2p. 2000}$	>0,24 [48]

Джерело: складено на основі [39; 40; 41; 42; 43; 44; 45; 46; 47; 48]

Слід відзначити, що показники фінансової стійкості підприємства мають найбільший вплив на фінансову безпеку, оскільки вони відображають залежність підприємства від зовнішніх факторів і, таким чином, характеризують захист компанії від зовнішніх загроз, в основному пов'язаних з нестабільністю банківського сектора і можливістю банкрутства та ліквідації партнерських підприємств.

Рівень фінансової безпеки визначають за допомогою комплексного показника оцінки за кожною підсистемою, використовуючи рейтинговий метод:

$$K_j = \sum_{i=1}^m \frac{K_{ij}}{m \cdot N_{ij}}, \quad (1.1)$$

де K_j – комплексний показник за j -м складником фінансової безпеки підприємства;

m – число показників, які використовуються для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства за j -м складником;

N_{ij} – нормативний рівень для i -го коефіцієнта j -го складника;

K_{ij} – фактичне значення i -го коефіцієнта j -го складника.

Як нормативне значення обраних показників необхідно використовувати їх середньогалузеві значення або порівняти з «еталонним» підприємством.

Наступна формула використовується для оцінки стану (P) досліджуваного підприємства, порівняно з середнім по галузі:

$$P = K_j - K_j^r, \quad (1.2)$$

де K_j^r – середньогалузеве значення комплексного показника за j -м складником фінансової безпеки.

При цьому, якщо значення P є додатнім, то рівень фінансової безпеки підприємства кращий, ніж у середньому по галузі; якщо P від'ємне, то фінансовий стан підприємства незадовільний, є недоліки в організації роботи з ідентифікації та нейтралізації загроз фінансовій безпеці. Враховуючи в процесі оцінки саме таких показників фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє розрахувати і оцінити не лише досягнутий рівень фінансової безпеки підприємства, а й нарощування або зниження його потенціалу [49, с. 244].

Інтегральний показник рівня фінансово-економічної безпеки підприємства при індикативному підході визначається як сума відповідних комплексних показників:

$$S\text{ФБп} = S_y + S\text{Пф} + S\text{Да} + S\text{Рс} + S\text{Іп}, \quad (1.3)$$

де $S\text{ФБп}$ – інтегральний показник фінансової безпеки підприємства, бали;

S_y – комплексний показник оцінювання ефективності управління, бали. Цей показник враховує рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, загальну рентабельність продажу з валового прибутку, рентабельність продукції;

$S\text{Пф}$ – комплексний показник оцінювання платоспроможності та фінансової стійкості, бали. Враховує коефіцієнт абсолютної ліквідності, поточної ліквідності, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, маневреності власного капіталу, забезпечення власними обіговими коштами,;

$S\text{Да}$ – комплексний показник оцінювання ділової активності, бали. Враховує показники оборотності активів, основних засобів, оборотних активів, власного капіталу, грошових коштів;

$S\text{Рс}$ – комплексний показник оцінювання ринкової стійкості, бали. Враховує коефіцієнти автономії, маневреності оборотних активів, фінансового ризику та індекс постійного активу;

$S\text{Іп}$ – комплексний показник оцінювання інвестиційної привабливості, бали. Враховує показник чистого прибутку на акцію, коефіцієнт чистої виручки, показник маржі прибутку, коефіцієнт реінвестування прибутку.

Складові інтегральних показників фінансової безпеки доцільно розраховувати на основі методу динамічної рейтингової оцінки. З метою вивчення динаміки рівня фінансової безпеки також доцільно здійснювати оцінку темпів зростання інтегрального показника [50, с. 93].

Система оцінки індикаторів фінансової безпеки має включати в себе

сукупність послідовних взаємозв'язаних між собою завдань і адаптованих до цих завдань методик та методів, що дають можливість виявити, оцінити і зменшити дію господарського ризику до прийняттого рівня з мінімальними витратами корпоративних ресурсів.

1.3. Регіональна політика розвитку металургійної галузі

Металургійна промисловість України, як фундаментальна галузь національної економіки, суттєво впливає на фінансово-економічний розвиток країни. З нею також пов'язані суміжні галузі, споживаючими сировину гірничо-металургійного комплексу, а також з галузями, що використовують металопродукцію для власного проміжного споживання. Запоріжжя по праву вважається промисловим та металургійним серцем України, де розташовані понад 290 промислових підприємств. У місті зосереджений металургійний комплекс державного значення. Саме тут щороку виплавляється більше третини всієї української сталі і прокату чорних металів, понад 20% українського чавуну, близько 10% металоконструкцій та коксу.

Бюджети міста та країни в значній мірі наповнюються завдяки роботі металургійного комплексу. Запоріжжя — це один з небагатьох обласних центрів з позитивним сальдо зовнішньої торгівлі, що, у свою чергу, збільшує валютні резерви регіону та держави.

У структурі реалізованої промислової продукції в Запоріжжі металургія становить 54%; машинобудування — 15%; харчова промисловість — 9%; енергетика — 8%.

Запорізький металургійний комплекс займає видатне місце в загальній структурі промисловості і представлений відомими підприємствами чорної та кольорової металургії, виробництвом спеціальних сталей, алюмінію, феросп-

лавів та металевих виробів з них. Сьогодні Запорізька область – регіон із значним виробничим потенціалом, один із ключових регіонів промислового комплексу України.

Перерахуємо найбільші металургійні підприємства Запорізької області:

ПАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь" — одне з найбільших підприємств чорної металургії України та третій за величиною виробник української металопродукції. Комбінат входить у рейтинг 80 кращих підприємств світу, виробляє майже 11% чавуну і сталі та 29,4% листового металопрокату в Україні;

ПРАТ «Дніпроспецсталь» — єдине підприємство в Україні, яке виробляє більше 800 марок сталі та сплавів і більше 1000 різних профілів прокату, спеціалізується на випуску спеціальних сталей: сортового прокату, каліброваної сталі, а також підшипникової, сталі без нікелю, хромонікелевої сталі;

ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» — єдиний виробник титанової губки в Україні, який також виробляє титанові зливки;

АТ «Запорізький завод феросплавів» — один з найбільших в Європі виробників феросплавів, кременистих і марганцевих сплавів.

ПАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» — єдине підприємство в Україні і одне з небагатьох серед країн СНД, яке одночасно виробляє алюміній і основну сировину для його виробництва — глинозем. Підприємство виробляє алюмінієві злитки та алюміній в циліндричних злитках. ПАТ «ЗАЛК» був первістком розробки багатьох ливарних сплавів на основі алюмінію, які знайшли широке застосування в автомобільній і сільськогосподарській галузях [51].

Територіальна структура металургійної галузі залежить від сировини і палива, на які припадає близько 85 % витрат. Не менш важливе значення має розвиток залізничного транспорту у зв'язку з необхідністю зниження витрат при транспортуванні сировини і готової продукції. Ще одна об'єктивна необхідність — врахування екологічного фактора. На підприємства чорної металургії Запорізької області припадає до чверті загального обсягу викидів пилу й

окису вуглецю, більше половини оксидів сірки. Також спостерігається значне забруднення поверхневих вод, адже галузь є найбільшим споживачем водних ресурсів в промисловості (виробництво 1 т чавуну потребує до 20 т води).

Найбільші підприємства чорної металургії розташовані у 3-х регіонах: Придніпров'я (Запоріжжя, Кривий Ріг, Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ, Нікополь), Донбас (Донецьк, Макіївка, Єнакієве, Алчевськ), Приазов'я (Маріуполь).

Найбільш потужним є Придніпровський металургійний регіон, в якому видобувається практично вся руда, виробляються феросплави, виплавляється чавун, сталь і прокат. У межах регіону виділяють 3 промислових вузли: Криворізький (гірничозбагачувальні комбінати Кривого Рогу та Нікополя, металургійні, трубні й феросплавні заводи), Запорізький (металургійний комбінат «Запоріжсталь», сталеливарний «Дніпроспецсталь», Запорізький завод феросплавів) і Дніпровський (металургійні підприємства Дніпродзержинська, Дніпропетровська).

Продаж чорних металів та виробів з них складає понад 40 % валютних надходжень країни. Якщо зазвичай співвідношення між внутрішнім і зовнішнім продажем становить від 80 до 20 %, то в Україні ситуація зворотна — чотири п'ятих продукції чорної металургії йде на експорт. Українські металурги орієнтуються переважно на зовнішню торгівлю внаслідок надлишкових виробничих потужностей. Тому вкрай необхідно зберігати лідируючі позиції на світовому металоринку.

Найбільшими покупцями української продукції є Росія й інші країни СНД, ряд європейських країн, США, Туреччина, Китай, Республіка Корея. Ринок Росії та країн СНД, із точки зору структури продукції, що продається, є найбільш сприятливим. На російському ринку користуються попитом арматура, прокат, труби. Ринки США й Західної Європи дуже привабливі з точки зору ціни, але доступ українського прокату на них обмежений. Але великим попитом на них користується чавун і сталеві заготовки (сляби).

Із-за тривалого терміну експлуатації більшість підприємств чорної металургії є технічно відсталими. В Україні виробляються значні обсяги сталі, що ведеться переважно застарілим, енерговитратним мартенівським засобом. Рівень впровадження прогресивного киснево-конвертерного методу виробництва сталі становить менше половини. Крім того, в Україні дуже високі витрати праці на тонну виробленої продукції. Якщо в передових компаніях на одного працівника припадає до 1 тис. т продукції, в Україні ця цифра приблизно в п'ять разів менша.

В умовах глобальної світової економічної кризи в металургійній галузі спостерігається значне скорочення обсягів виробництва. Так, у січні-лютому 2009 р. виробництво чавуну, сталі та феросплавів склало всього 58,6 % порівняно з аналогічним періодом 2008 року [52].

Частка металургії у ВВП країни становить близько 38%, у промисловому виробництві – 27,3%, в експорті – 34,2%. Частка металургії в податкових платежах у всі рівні бюджетів становить 38%. Будучи споживачем продукції і послуг природних монополій, металургія використовує 32% електроенергії від загальнопромислового рівня, 25% природного газу, 10% нафти і нафтопродуктів, а її частка у вантажних залізничних перевезеннях становить 20%.

Металургія в структурі промисловості України становить 35,1%, в той час коли в структурі світової промисловості – 34,3%.

В металургійній промисловості України існує значний науково-дослідний і конструкторський потенціал, що проявляється в наявності самостійних спеціалізованих наукових установ та інтегрованих в підприємства.

З 1992 року до 1997 року виробництво чорної металургії скорочувалось, але в 1997 році вперше після здобуття незалежності виробництво збільшилось на 12% порівняно з 1996 роком. В 1997 року металургійна промисловість забезпечила майже 20% ВВП і 20% експорту України.

У 2000 році рентабельність галузі склала 26,3 %. У 2007 році металургія України забезпечила 40% валютних надходжень і 20% ВВП. [53]

У 2005 році галузь забезпечувала більш ніж 25% промислової продукції держави (96,9 млрд. гривень), близько 40% валютної виручки України і більше 10% доходів державного бюджету.

У 2007 році, за даними Міжнародного інституту чавуну і сталі, частка України у світовому виробництві сталі становила 7,4 %.

За даними Національного банку України, частка металургії за підсумками 2014 року в промисловості складала 16,5 %, в експорті – 30 %, у об'ємі ВВП близько 3 % [54].

За обсягами виробництва сталі в 2013 році Україна посіла 10-е місце в світі. За 2013 рік металургійна промисловість України виробила 29,1 млн тонн чавуну, 32,7 млн тонн сталі і 29,1 млн тонн металопрокатної продукції, що становило 76 % від докризового 2007 року [55]. Експорт чорних металів у 2013 році склав 14,3 млрд. дол. США (на 6,6% менше ніж у 2012 році) [56].

Продукція металургійних підприємств склала близько 30 % від загального промислового виробництва і 25 % від обсягу експортованої з України продукції. Близько 80 % металопродукції було експортовано в країни Європи, Азії, Близького Сходу й Південної Америки, 20 % припало на внутрішнє споживання [57].

В 2014 році виробництво сталі в порівнянні з 2013 роком скоротилося на 17% – до 26,171 млн т, виплавка чавуну знизилась на 15% - до 24,81 млн. т. Збір брухту чорних металів в 2014 році впав до рекордно низького рівня – 5,3 млн. т (в 2013 році було зібрано 5,7 млн тонн) [58].

В 2015 році виробництво сталі знизилось на 16% – до 22,935 млн тонн; виплавка чавуну знизилась на 12% – до 21,878 млн тонн [59].

В 2016 році виплавка чавуну склала 23,6 млн тонн; виплавка сталі – 24,2 млн. тонн; виробництво прокату – 21,4 млн тонн [60].

В 2017 році виплавка чавуну склала 20 млн. тонн; виплавка сталі - 21,3 млн. тонн; виробництво металопрокату - 18,4 млн. тонн.

У січні-червні 2018 року виплавка чавуну склала 10,15 млн. тонн; виплавка сталі – 10,39 млн тонн; виробництво прокату – 9,25 млн тонн.

В першому півріччі 2018 року світове виробництво сталі зросло на 4,6 %, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, склавши 881,455 млн. тонн. За даними Worldsteel, Україна у червні 2018 року піднялася з 14-го на 12-те місце в рейтингу світових виробників сталі, випередивши Тайвань і Мексику [61].

Станом на початок 2018 р. Державним балансом запасів корисних копалин України зафіксовано 60 родовищ залізних руд, з яких 25 знаходяться в розробці. Загальні запаси залізної руди складають 19,7 млрд тонн.

Аналіз тенденцій розвитку підприємств чорної металургії України вказує на те, що після 2007 року, в умовах світової фінансово-економічної кризи, обсяги виробництва основних видів металургійної продукції поступово скорочувалися (таблиця 1.6)

Таблиця 1.6

**Обсяги виробництва основних видів металопродукції
протягом 2003–2017 рр., млн т**

Продукція	2003	2007	2008	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Чавун	29,5	35,6	31,0	25,7	28,9	28,5	29,1	24,8	21,9	23,6	19,8
Феросплави	1,7	2,0	1,7	1,2	1,4	1,3	1,1	1,4	1,1	1,3	1,3
Сталь без н/ф, отриманих безперервним литтям	28,9	29,0	23,3	15,7	17,6	16,6	15,1	12,7	11,2	11,2	10,8
Металеві напівфабрикати	8,7	14,7	14,8	14,6	17,8	16,9	18,1	14,7	11,9	13,1	10,4
Прокат чорних металів	22,5	24,5	20,5	16,1	19,5	18,4	17,8	14,3	12,1	13,3	12,8
Труби великого та малого діаметрів, профілі пустотілі з чорних металів	2,1	2,8	2,5	1,7	2,4	2,2	1,8	1,6	1,0	1,0	1,2

Джерело: складено за даними [62]

Переважання негативних тенденцій у металургійній галузі було пов'язано, в першу чергу, через відсутність попиту на внутрішньому ринку чорних металів та зниженням платоспроможного попиту в основних металомістких секторах економіки. Перешкодою до швидкого формування внутрішнього ринку металургійної продукції стала економічна криза, наслідками якої були зниження національного доходу України, капітальних вкладень, відсутністю динамічного розвитку машинобудівного комплексу та скорочення будівництва житлової нерухомості. Через понаднормову експлуатацію морально застарілих доменних, сталеплавильних потужностей та прокатних станів виробництво високорентабельних видів металопрокату займало досить низьку частку. Відтак структура виробництва чорних металів суттєво відставала від світового рівня, який досі характеризується повною перевагою киснево-конверторної та електросталі (близько 100%), 90-відсотковою часткою готового прокату та високою часткою сталі, яка виплавляється машинами безперервного лиття заготовок (МБЛЗ): у США – понад 60%, Німеччині – 88%, Японії – 98%, а в Україні – менше 10% [63, с.10].

Обсяги реалізації продукції металургійними підприємствами, виробництво готових виробів (крім виробництва машин та устаткування), у 2017 р. з урахуванням інфляції становив 391,2 млрд грн, що на 92,4% більше, ніж у 2007 р. (табл. 1.7).

Як видно з табл. 1.6 і 1.7, при щорічному зниженні обсягів виробництва спостерігається також зменшення частки реалізованої металопродукції та готових металевих виробів по відношенню до загальних обсягів реалізованої промислової продукції.

Так, якщо до 2009 року підприємства щорічно реалізовували більш ніж 20 % від усієї реалізованої продукції, то у 2017 р. – 18,2%, що на 3,8 в.п. менше, порівняно з 2007 р.

Таблиця 1.7

**Обсяги реалізованої промислової продукції за 2003–2015 рр.,
млрд грн, у діючих цінах відповідного року**

Вид економічної діяльності	2003	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Уся промисловість	289,1	717,1	806,5	1065,8	133,2	1400,7	1354,1	1195,6	1496	1767	2153
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	57,9	157,4	141,5	200,6	242,5	223,8	208,2	227,5	266,6	302,9	391,2

Джерело: складено за даними [64].

Аналіз динаміки індексу обсягів металургійної продукції та індексу цін виробників металургійної продукції показує, що ціновий фактор є основним фактором впливу до зростання обсягів виробництва та реалізації продукції (див. рисунок 1.6)

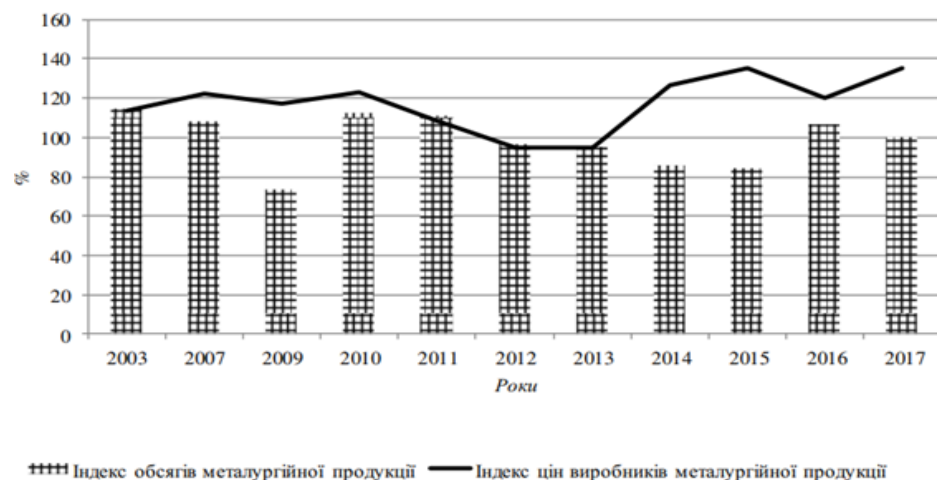

Рис. 1.6. Динаміка індексу обсягів металургійної продукції та індексу цін виробників металургійної продукції у 2003–2017 рр., у % до попереднього року

Джерело: побудовано за даними [65; 66]

Через брак коштів на металургійних підприємствах країни припинена реалізація інвестиційних програм. Найбільші обсяги інвестицій (2224,5 млн дол. США) серед підприємств металургійної галузі України були зафіксовані в 2007 році та склали майже 52 долара США на тону виробленої сталі (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Обсяги капітальних інвестицій у промисловість та підприємства металургійної галузі України у 2007–2017 рр. , млн дол. США

Джерело: складено за даними [67]

Однак через фінансово-економічну кризу, яка призвела до зниження рівня рентабельності вітчизняних металургійних підприємств, майже усі металургійні компанії змушені «законсервувати» інвестиційні програми і на сьогодні, у кращому випадку, повинні завершити хоча б найменшу заплановану частину. Майже повна відсутність достатнього інвестування програм з модернізації обладнання та устаткування металургійних підприємств обумовило подальше експлуатування металургійних потужностей, що збудовані за радянських часів, зокрема у 2017 р. у мартенівських печах було вироблено 5,6 млн тонн сталі або 23,0% від загального обсягу виробництва (24,2 млн тонн) [68, с. 36].

В докризовий період це було пов'язано з відсутністю економічних стимулів для переходу від мартенівського способу виробництва сталі до киснево-конверторного та виробництво електросталі. Окрім недостатності необхідних інвестиційних ресурсів, зіграла свою роль порівняльна економічність існуючого на той момент мартенівського виробництва. В умовах обмеженого застосування технології безперервного розливу сталі воно виявилось менш затратним за киснево-конверторний спосіб. Крім того, у українських металургів з'явилася можливість використовувати збільшену кількість металобрухту при мартенівському способі виробництва замість плавки чавуну, що забезпечило необхідну якість виробленої сталі. В той же час розширення виробництва електросталі стримувалося внаслідок високої ціни на електроенергію, проблемами з постачанням високоякісного брухту і відносно дешевим природним газом [69, с. 51].

Відсутність чіткої інвестиційної політики у складі провідних бізнес-груп протягом усього періоду функціонування металургійних підприємств призвела до того, що сьогодні виникає критична необхідність швидкого переобладнання виробничих потужностей металургійних комбінатів. Також внаслідок зниження обсягів виробництва та капітальних інвестицій у модернізацію підприємств гірничо-металургійного комплексу України у кризовий та посткризовий період спостерігалось й скорочення чисельності виробничого персоналу. Зокрема, чисельність виробничого персоналу у 2017 р. скоротилася більше, ніж вдвічі (з 428 до 207 тис. осіб), порівняно з 2001 р. Особливо суттєве скорочення припало на пік фінансово-економічної кризи 2009 р., де чисельність працівників скоротилася, порівняно з 2008 р., на 12,8%, або на 52 тис. осіб, та на 2014 р., де чисельність працівників скоротилася, порівняно з 2013 р., на 13,1%, або на 41 тис. осіб. Це означає, що у період фінансово-економічної кризи, незважаючи на дію Меморандуму [70], який передбачав збереження професійного складу та кількості робочих місць, рівня заробітної плати та соціальних гарантій, процес скорочення найманих працівників посилювався, що було обумовлено бажанням власників заощадити на трудовитратах.

Суттєвим показником, який впливає на ефективність використання трудових ресурсів металургійної галузі є динаміка працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості. Це пов'язано з тим, що в умовах економічних реформ неповна зайнятість слугує інструментом для підтримки надлишку робочої сили на підприємствах в разі відсутності роботи (рис. 1.8).

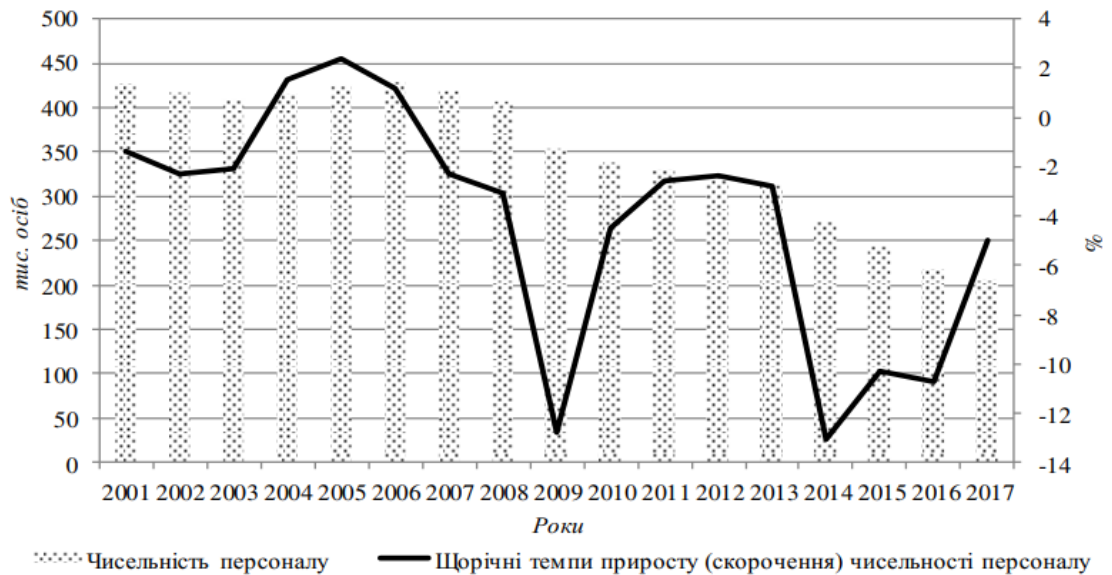

Рис. 1.8. Чисельність персоналу та темпи його щорічного приросту(скорочення) у сфері металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування у 2001–2017 рр.

Джерело: розраховано за даними: [71, с. 38; 72, с. 92].

Слід відзначити, що неповна зайнятість у розрізі гнучкої організації праці є як добровільно обраною, так і зумовленою соціальними причинами.

Затяжна економічна криза, яка настала в Україні після здобуття незалежності та достатність виробничих потужностей, що були значно більші ніж потрібно для внутрішніх потреби країни, сприяли орієнтації українських виробників на експорті продукції, яка зумовила залежність металургійної галузі від попиту на світовому на ринку сталі. В той же саме час концентрація українських виробників на експортній діяльності

створила передумову для формування в Україні національного ринку металопродукції шляхом трансформації металургійної галузі в сучасну ринкову структуру зі всіма її інфраструктурними й інституційними елементами.

Узагальнення результатів діяльності металургійних підприємств у складі бізнес-груп показало, що поряд з певними позитивними ефектами, інтеграція металургійних підприємств не дала їм явних переваг для сталого економічного розвитку, а навпаки, створила серйозні структурні проблеми, які залишили без розвитку старий техніко-технологічний рівень металургійного виробництва, що погано відобразилось на енергомісткості та здатності до конкуренції з світовими виробниками металів.

Більш того, через використання старих технологій виробництва сталі на українських підприємствах майже не застосовується прогресивне електронно-променеве плавлення сталі та методи прямого відновлення залізних руд, які належать до п'ятого технологічного укладу. Варто зазначити, якщо провести чітку та зрозумілу державну політику щодо перспектив розвитку вітчизняної промисловості металургійна галузь одержить економічний стимул для зміни вектору продажів із експортноорієнтованого до забезпечення внутрішнього ринку. Однак для того щоб запропоновані напрями мали позитивний вплив, необхідно:

- забезпечити сприятливі економічні умови для прискореної модернізації основних виробничих засобів з метою зменшення енергомісткості металургійної галузі та конкурентоспроможності її продукції;

- довести розвиток техніко-технологічного рівня металургійного виробництва до світових стандартів з метою суттєвого зниження енергетичних і матеріальних витрат на виробництво продукції та поліпшення екологічного стану довкілля;

- переорієнтувати виробництво та оптимізувати його структуру в результаті збільшення номенклатури нових сортamentів, зокрема електроплав-

льного виробництва сталі, виробництва спеціальних сталей і сплавів, титанових сплавів та прокату, збільшення обсягів випуску прокату і труб з антикорозійним покриттям, каліброваного прокату, гнутих профілів;

– планувати розвиток та стратегію розвитку підприємств металургійної промисловості України;

– сконцентруватись на виконанні виробничих завдань;

– збільшити можливості державного впливу шляхом впровадження та введення в дію законодавчої бази, яка спрямована на створення сприятливих умов для розвитку внутрішнього ринку металопродукції та забезпечення потреб України власною металопродукцією;

– сформувати дієву та ефективну підтримку науково-технічного потенціалу країни, фундаментальних та прикладних досліджень, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку.

Тобто зараз потрібно розробити дієву державну політику для розвитку металургійної галузі, що має охоплювати напрямки із розширення внутрішнього ринку (завдяки технічному переозброєнню підприємств щоб випускати нові види готового прокату, які замінять імпортований металопродукат) та займання нових ніш на зовнішніх ринках металопродукції з високою доданою вартістю.

Висновки до розділу 1

Головна умова розвитку українських підприємств – це відповідний рівень фінансового стану, критерієм якого є фінансова безпека підприємства. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах експортно орієнтованої економіки та фінансово нестабільного середовища. Аналіз джерел, що розкривають сутність поняття «фінансова безпека підприємства» містить достатньо різноманітні тлумачення, які розрізняються підходами вчених до їх передумов та ступенем деталізації.

Узагальнюючи наукові погляди дослідників ми визначили, що фінансову безпеку підприємства потрібно розглядати як стан фінансової системи підприємства, завдяки якому забезпечується ефективне управління фінансовими ресурсами і створюються передумови нейтралізації фінансових ризиків та загроз, стабільного розвитку, узгодженості фінансових інтересів для реалізації стратегічних цілей діяльності [15, с. 288].

Основна мета фінансової безпеки – це гарантування захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек, забезпечення сталого розвитку підприємств в довгостроковому періоді. Під небезпеками в фінансовій безпеці розуміють сукупність умов, процесів та факторів, що негативно впливають на стабільне функціонування та реалізацію пріоритетних фінансових інтересів підприємства. Васькова Ю. І. вважає, що успішне управління фінансовою безпекою підприємства та ефективна система управління фінансовою безпекою здатні забезпечувати компроміс між інтересами розвитку підприємства, достатній обсяг фінансових ресурсів і рівень платоспроможності підприємства [23, с. 172].

Таким чином, основні стратегічні цілі системи фінансової безпеки підприємства полягають в наступному: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості підприємства; створення інвестиційної привабливості підприємства; поліпшення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства є комплексним показником, так як на нього впливають всі фактори діяльності підприємства, тобто він залежить від інших складових економічної безпеки підприємства. Недосконалість фінансового ринку, правової бази і специфіка функціонування економіки України ще більше посилюють проблеми, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки, і виділяють її як важливий елемент в системі складових економічної безпеки підприємства.

Система показників оцінки фінансової безпеки повинна формуватися виходячи з ієрархічної системи управління фінансовою діяльністю підприємства. Управління фінансовою безпекою необхідно розглядати як її підсистему,

до того ж, на нашу думку, з подальшою структуризацією в бік виділення підсистем управління нижчого рівня – управління загрозами; управління ризиками; управління фінансовими ресурсами.

Класифікація підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства підрозділяється на три великі групи:

- оцінка рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;
- оцінка рівня фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- визначення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства.

Металургійна промисловість України суттєво впливає на фінансово-економічний розвиток країни. Запоріжжя по праву вважається промисловим та металургійним серцем України, де розташовані понад 290 промислових підприємств. У місті зосереджений металургійний комплекс державного значення. Саме тут щороку виплавляється більше третини всієї української сталі і прокату чорних металів, понад 20% українського чавуну, близько 10% металоконструкцій та коксу.

Однак через фінансово-економічну кризу, яка призвела до зниження рівня рентабельності вітчизняних металургійних підприємств, майже усі металургійні компанії змушені «законсервувати» інвестиційні програми і на сьогодні, у кращому випадку, повинні завершити хоча б найменшу заплановану частину. Майже повна відсутність достатнього інвестування програм з модернізації обладнання та устаткування металургійних підприємств обумовило подальше експлуатування металургійних потужностей, що збудовані за радянських часів.

Відсутність чіткої інвестиційної політики у складі провідних бізнес-груп протягом усього періоду функціонування металургійних підприємств призвела до того, що сьогодні виникає критична необхідність швидкого переобладнання виробничих потужностей металургійних комбінатів.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ЙМОВІРНИХ ОЗНАК БАНКРУТСТВА НА ПАТ ЗА- ПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» НА ОСНОВІ ТРЕНДОВОГО АНАЛІЗУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

ПАТ Запорізький Металургійний Комбінат «Запоріжсталь» (далі ПАТ МК «Запоріжсталь») був збудований в 1933 – 1939 роках. 4 січня 1997 року державне підприємство Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» було перетворено у відкрите акціонерне товариство із стовідсотковим державним капіталом. В період 1998-2001 рр. згідно з планом приватизації ВАТ «Запоріжсталь» проводилася поступова реалізація державної частки статутного фонду товариства шляхом пільгового розміщення акцій, продажу пакетів акцій на сертифікатних аукціонах, через фондову біржу, на некомерційному конкурсі. Первинне розміщення акцій завершено 07.10.2001 року. В 2003 році за рішенням загальних зборів акціонерів від 02.07.2003 року був зменшений статутний фонд ВАТ «Запоріжсталь» на величину раніше викупленого в акціонерів пакета в 25%+1 акція. В результаті статутний фонд товариства склав 210 920 444,75 тис. грн. Загальними зборами акціонерів ВАТ «Запоріжсталь» 21.12.2007 року затверджено Статут ВАТ „Запоріжсталь” в новій редакції, згідно з якою статутний фонд (капітал) товариства становить 660 920 444,75 тис. грн., і поділений на 2643 681 779 штук простих іменних акцій номінальною вартістю 0,25 грн. На позачергових загальних зборах акціонерів ВАТ «Запоріжсталь», що відбулися 07.08.2015 року, було прийнято рішення про приведення діяльності товариства у відповідність із нормами Закону України «Про акціонерні товариства». Так, було визначено новий тип товариства - публічне акціонерне товариство та затверджено нове найменування товариства - Публі-

чне акціонерне товариство "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь". Вищим органом управління товариством є Загальні збори акціонерів, які обирають Спостережну (Наглядову) Раду та Ревізійну комісію [73].

ПАТ МК «Запоріжсталь» – підприємство з повним металургійним циклом, яке займає лідируючі місця по виробництву сталі в Україні, обсягам експорту, постачанням валюти, а також податковим відрахуванням. Діяльність підприємства пов'язана з виробництвом та збутом агломерату, чавуну, сталі та феросплавів, чорних та кольорових металів, металоконструкції, холодного та гарячого листового прокату з вуглецевих та нержавіючих сталей, гнутих профілей, труб, фітінгів для труб зі сталі, жерсті, кисню, азоту, інертних газів, іншої виробничої металургійної продукції. Проектні потужності ПАТ МК «Запоріжсталь» дозволяють виробляти близько 6,3 млн тонн агломерату, 4,2 млн тонн чавуну, 4,07 млн тонн сталі, порядку 3,7 млн тонн гарячого прокату, і порядку 1,2 млн тонн холодного прокату. Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції ПАТ МК «Запоріжсталь» в 2019 році наведена в таблиці 2.1 [74].

Основними споживачами продукції ПАТ МК «Запоріжсталь» є вітчизняні та закордонні виробники зварних труб, підприємства автомобільного, сільськогосподарського, транспортного машинобудування, виробники побутової техніки.

На ПАТ МК «Запоріжсталь» впроваджується програма з підвищення ефективності та модернізації виробництва, зниження собівартості продукції та екологічної модернізації виробничих фондів. Пріоритетними завданнями ПАТ МК «Запоріжсталь» є випуск високоякісної продукції при забезпеченні безпечних умов праці персоналу, мінімізації впливів на навколишнє природне середовище, захист здоров'я населення, що проживає в Запорізькій області і підвищення енергоефективності.

Таблиця 2.1

Обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції

ПАТ «МК «Запоріжсталь» у 2019 році.

№ з/п	Основний вид продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (од. вим. тонна)	у грошовій формі (тис.грн.)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (од. вим. тонна)	у грошовій формі (тис. грн.)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Гарячекатаний рулон	1 947 149,62	20764382,60	48,02	1 887 870,45	21395768,7	47,91
2	Гарячекатаний лист	476 517,53	5577334,70	12,90	472 604,00	5749166,65	12,87
3	Холоднокатаний рулон	621 825,21	7787267,70	18,01	604 023,01	8045858,18	18,02
4	Холоднокатаний лист	205 069,69	2748474,20	6,36	201 978,22	2829042,55	6,34
5	Чавун	870 412,7	6365526,70	14,72	842 466,11	6635813,41	14,86

Джерело: складено автором за [74]

Обсяги реалізованої продукції підприємства у 2019 році в грошовому виразі представлені на рис. 2.1. Середня вартість реалізації гарячекатаного рулону у грошовій формі складає 11 333 грн./т та він є основної товарною позицією в загальному асортименті підприємства. Другою за попитом на металургійному ринку товарною позицією ПАТ МК «Запоріжсталь» є холоднокатаний рулон і середня вартість його реалізації у грошовій формі складає 13 320 грн./т. Не набагато менш популярний гарячекатаний лист, який в 2019 році в середньому був реалізований за ціною 12 165 грн./т. Затребуваний на зовнішніх ринках чавун відпускали близько 7 877 грн./т. Традиційно, менше

всього було вироблено і реалізовано більш трудомісткого у виробництві холоднокатаного листа, середньореалізаційна ціна якого складала 14 007 грн./т.

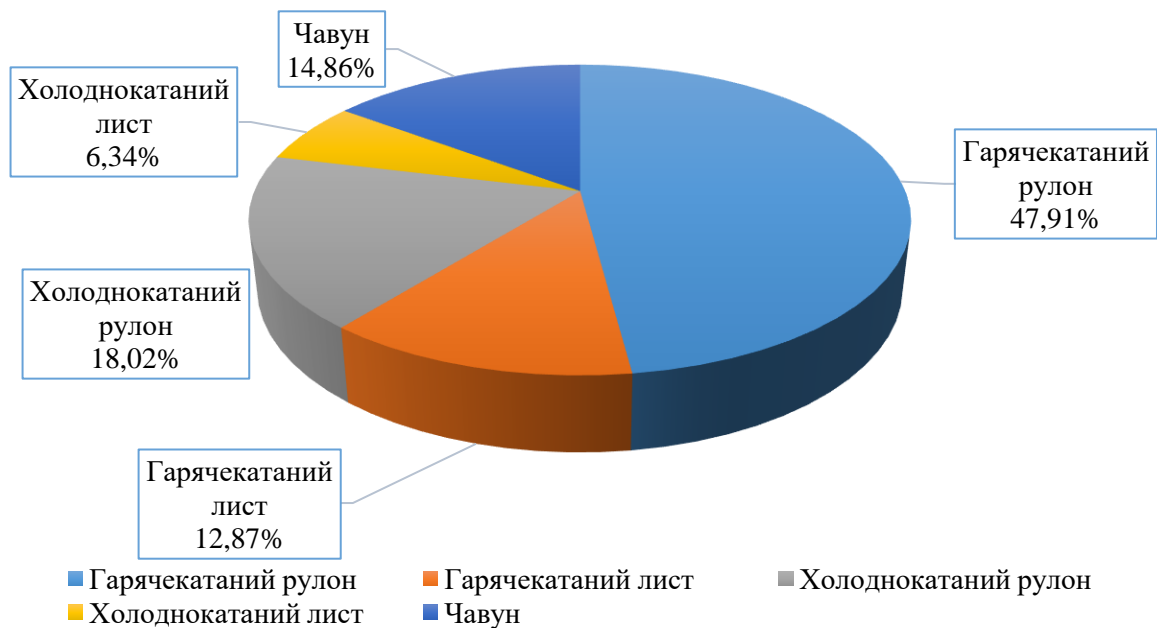

Рис. 2.1. Обсяги реалізації продукції ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2019 році

Джерело: побудовано за даними таб. 2.1

Станом на 31.12.2019 р. середньооблікова чисельність штатних працівників складала 10 908 осіб; середня чисельність позаштатних осіб та осіб, які працюють за сумісництвом (зовнішнім) – 39 осіб; чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) – 14 осіб. Фонд оплати праці ПАТ «Запоріжсталь» в 2019 р. склав 2 866 808,4 тис. грн. Збільшення фонду оплати праці (+671 643,5 тис. грн. або +30,6 %) відносно попереднього року відбулося за рахунок збільшення середньої заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості на 23,6 % (+546 699,2 тис. грн.) та збільшення чисельності працюючих в еквіваленті повної зайнятості на 5,7 % (+124 944,3 тис. грн.). Кадрова програма ПАТ МК «Запоріжсталь», спрямована на забезпечення рівня кваліфікації працівників [76].

Загальна сума експорту у 2019 році становить 28 240 402 тис. грн. Частка експорту в загальній сумі реалізації становить 60,74%. Основні ринки продукції ПАТ МК «Запоріжсталь» це внутрішній ринок 29,37%; Європа 14,08%; Туреччина 13,91%; СНД 12,71%; Африка 9,14%; Америка 6,23%; Близький Схід 5,75%; Азія 5,75%, та інші. Основними клієнтами на внутрішньому ринку є: ТОВ «Метінвест СМЦ»; ТОВ «МД Істейт»; ТОВ «ЗЛМЗ»; ПрАТ «ММК ім. Ілліча» та інші [77]. Структура продажів продукції за географічним критерієм у відсотках представлена на рис. 2.2.

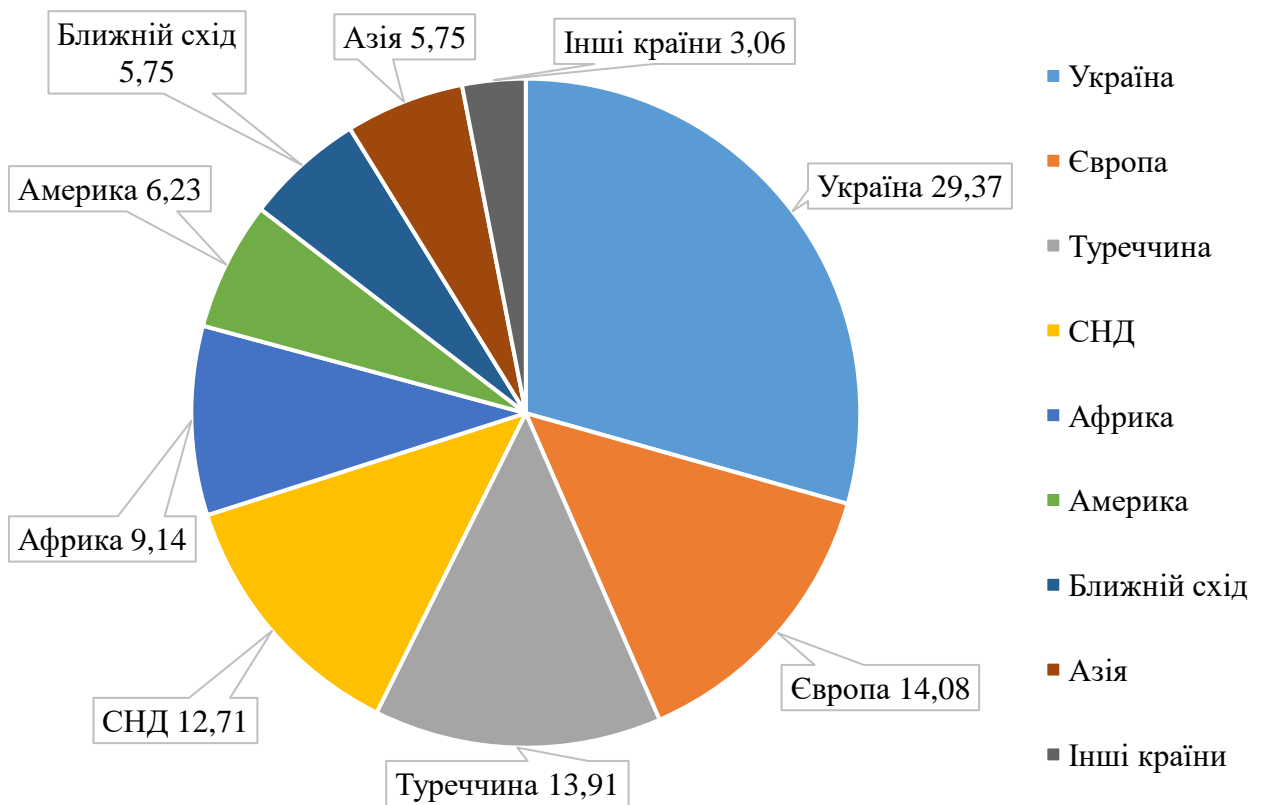

Рис. 2.2. Структура реалізації продукції ПАТ МК «Запоріжсталь» за географічним критерієм, у відсотках

ПАТ МК «Запоріжсталь» більшість своєї продукції реалізовує на зовнішньому ринку, тобто отримує від держави відшкодування ПДВ, тобто має додатковий фінансовий ресурс у своєму господарському обороті, що позитивно впливає на результати діяльності.

В 2020 р. згідно прогнозу аналітичної організації World Steel Association станом на жовтень 2019 р., попит на сталеву продукцію на світовому ринку збільшиться на 1,7%, до 1805,7 млн. тон. Не зважаючи на уповільнення росту попиту в світі у 2019 році через невизначеність на ринку сталевих продукції та сировини, торговельну напругу та геополітичні питання, що впливали на інвестиції та торгівлю, у деяких галузях промисловості, зокрема в будівництві, зберігається позитивний імпульс. Зокрема в Європі драйвером попиту на сталеву продукцію стане цивільне будівництво завдяки інвестиціям в енергетичну, транспортну та комунікаційну мережі.

В умовах фінансової кризи та воєнних дій на сході країни підтримка вітчизняних галузей, споживачів металопродукції збільшила попит на сталь на внутрішньому ринку. ПАТ МК «Запоріжсталь» більшу частину своєї продукції поставляє на експорт, але нестабільність політичної ситуації в країні та економічної ситуації в світі і в окремих регіонах (антидемпінгові мита на прокат в країнах Індонезії, Таїланду, США, Мексики, Бразилії, Канади, Індії, Пакистану та країнах ЄС), а також проведення загороджувальних заходів та обмеження імпорту продукції в країнах-споживачах металопродукції (ввізне мито на прокат в Туреччині та Тайвані) викликають ризик зниження обсягу поставок продукції і цін ПАТ МК «Запоріжсталь» в 2020 році [76].

Фінансові результати діяльності ПАТ «Запоріжсталь» значною мірою залежать від світових цін та попиту на сталь і металургійні вироби, залізну руду та вугілля. На ціни металургійних виробів впливає безліч факторів, включаючи глобальні економічні умови, попит, світові виробничі потужності, коефіцієнт використання потужностей, витрати на сировину, обмінні курси валют та вдосконалення процесів виготовлення сталі. В табл. 2.2 нами представлено трендовий аналіз фінансових результатів (чистого доходу та чистого прибутку) ПАТ МК «Запоріжсталь» впродовж 2012 – 2019 рр. Він дає змогу стверджувати, що чистий дохід від реалізації є більш керованим фінансовим показником ніж чистий прибуток тому, що на чистий прибуток здійснює вплив низка нерегульованих підприємством чинників.

Таблиця 2.2

Трендовий аналіз фінансових результатів ПАТ МК «Запоріжсталь»

Рік	Об'єми виробництва сталі, тис. т.	Об'єми виробництва чавуну, тис. т.	Об'єми виробництва агломерату, тис. т.	Необоротні активи, млн. грн.	Оборотні активи, млн. грн.	Коефіцієнт мобільності активів	Чистий дохід, млн. грн.	Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	Коефіцієнт оборотності активів
2012	3785	3195	5389	10403,19	32223,83	3,10	16694,16	-1487,82	0,39
2013	3819	3219	5574	10476,80	51234,77	4,89	13579,22	8,20	0,22
2014	3957	3505	5907	12898,62	3516,95	0,27	22110,52	1120,61	1,35
2015	3986	3807	6025	17083,69	9338,65	0,55	31395,48	1804,97	1,19
2016	3897	3600	5643	19062,56	16223,53	0,85	33158,71	4690,08	0,94
2017	3928	3795	5899	21409,75	29823,86	1,39	46746,89	3348,55	0,91
2018	4107	4386	6360	24213,97	42011,98	1,74	59153,82	4719,21	0,89
2019	4004	4360	6308	24861,38	40057,33	1,61	46493,40	-4332,80	0,72

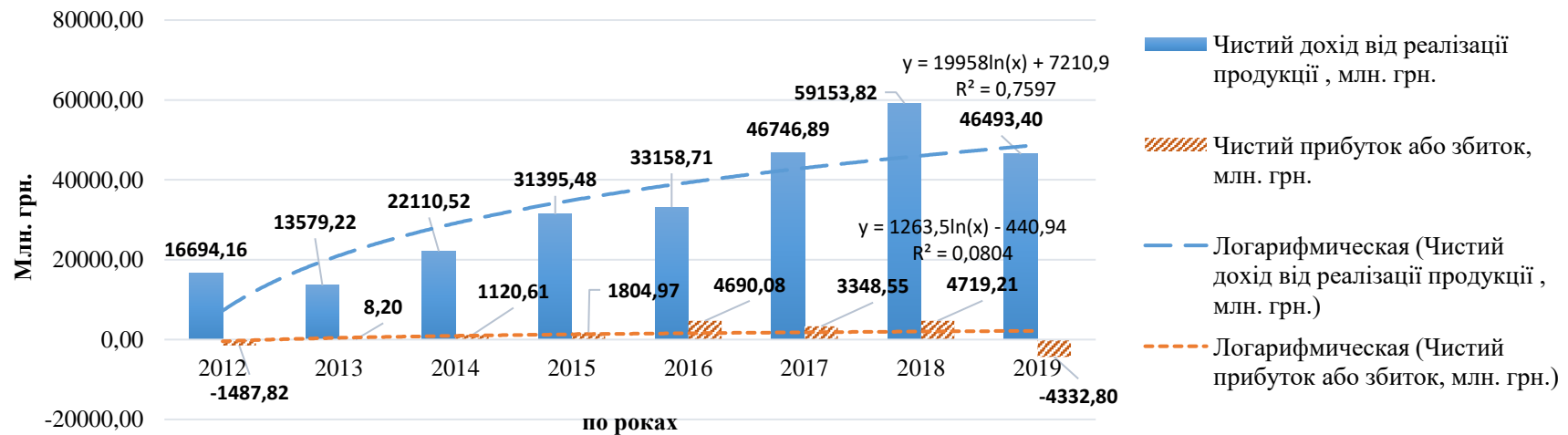

Рис. 2.3. Трендовий аналіз чистого доходу та чистого прибутку ПАТ МК «Запоріжсталь»

Коефіцієнт мобільності активів ПАТ МК «Запоріжсталь», що розраховується як співвідношення між оборотними і необоротними активами, в 2013 році складав досить високе значення – 4,89. Висока мобільність говорить про те, що підприємство може змінити структуру активів протягом короткого періоду часу. Це поняття пов'язане з ліквідністю - швидкістю конвертації в грошові кошти без втрати вартості. Однак, якщо показники ліквідності вимірюють здатність підприємства відповідати за поточними зобов'язаннями (тобто вимірюють платоспроможність), то показник мобільності активів говорить про здатність підприємства підлаштовуватися під зовнішній вплив ринку. В 2019 році коефіцієнт мобільності активів складав 1,61, тобто вказує на зменшення стійкості і ефективності ПАТ МК «Запоріжсталь» оперативно реагувати на зміну кон'юнктурних факторів світового ринку металу.

Оборотність активів ПАТ МК «Запоріжсталь» є показником ділової активності, який демонструє ефективність використання активів. Коефіцієнт оборотності активів є співвідношенням між виручкою і середньорічною сумою активів.

Дані показують, що ефективність використання активів ПАТ МК «Запоріжсталь» з кожним роком зменшується. Якщо в 2014 році на кожен гривню залучених коштів було реалізовано продукції на суму 1,35 гривень, то в 2019 році вже 0,72 грн. Для підвищення цього показника потрібно продавати частину невикористовуваних активів (якщо збільшення завантаженості не планується), наприклад, найбільш зношені (більш ніж на 50%) основні засоби виробництва, що не використовуються або завантажені не більше ніж на 4% протягом робочого часу (за результатами дослідження резервів підвищення ефективності роботи) та займають велику площу в цехах і будівлях підприємства, які необхідно обслуговувати та ремонтувати, обігрівати взимку. Не буде зайвим зниження обсягу виробничих запасів, вживання заходів по поверненню простроченої дебіторської заборгованості, заходи по збільшенню виручки також позитивно вплинуть на оборотність активів ПАТ МК «Запоріжсталь».

В процесі здійснення господарської діяльності впродовж останніх трьох років 2016 – 2018 рр. ПАТ МК «Запоріжсталь» отримав такі результати (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Основні результати фінансово-господарської діяльності
ПАТ «МК «Запоріжсталь» у 2016 – 2018 рр.**

Найменування показника / рік	2016	2017	2018	Абсолютна різниця 2016-2017 рр., тис.грн.	Темп росту 2016-2017 рр., %	Абсолютна різниця 2017-2018 рр., тис.грн.	Темп росту 2017-2018 рр., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	33158709	46746886	59153818	+13588177	140,98	+12406932	126,54
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	23699479	38309499	49414580	+14610020	161,65	+11105081	128,99
Валовий прибуток (збиток)	9459230	8437387	9739238	-1021843	89,20	+1301851	115,43
Операційний прибуток (збиток)	7063218	5210934	6477350	-1852284	73,78	+1266416	124,30
Чистий прибуток (збиток)	4690083	3348549	4719209	-1341534	71,40	+1370660	140,93

Чистий дохід від реалізації продукції впродовж 2016 – 2018 рр. стабільно зростає, на 13 588 177 тис. грн. у 2016 – 2017 рр. та на 12 406 932 тис. грн. у 2017 – 2018 рр. Темп росту чистого доходу від реалізації становить 140,98% у 2016 – 2017 рр. та 126,54% у 2017 – 2018 рр. Таким чином, уповільнюється темп зростання чистого доходу у 2017 – 2018 рр. Темп росту собівартості реалізованої продукції у 2017 – 2018 рр. становить 128,99%, тобто темп росту собівартості перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції. В результаті спостерігається підвищення темпу росту валового прибутку, він склав 115,43% у 2017 – 2018 рр. Темп росту операційного прибутку у 2017 – 2018 рр. становить 124,30%, тобто він перевищує темп росту операційного прибутку у 2016 – 2017 рр., який складав 73,78% у цьому періоді. Чистий збиток в період 2016 – 2017 рр. складає 1 341 534 тис. грн., темп росту 71,40%, а в 2017 – 2018 рр. прибуток складав 1 370 660 тис. грн., що позитивно вплинуло на темп росту, який дорівнює 140,93%.

Не дивлячись на те, що підприємство є прибутковим, негативна тенденція відносно основних фінансових результатів потребує додаткових обстежень негативних тенденцій, що підлягають під функції контролінгу.

2.2. Горизонтальний аналіз активів та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь»

Горизонтальний фінансовий аналіз активів і капіталу є важливим елементом аналізу, що надає змогу з'ясувати структуру, стан та зміни в активах і капіталу протягом періоду дослідження, встановити позитивні та негативні тенденції змін та своєчасно розробити заходи фінансової стабілізації. Також, від раціональності формування активів залежить платоспроможність підприємства, швидкість обороту майна, а від оптимальності структури капіталу залежить фінансова стійкість підприємства.

В таблиці 2.4 представлено горизонтальний та вертикальний аналіз активів підприємства за 2016 рік. На початок 2016 року загальна вартість майна ПАТ МК «Запоріжсталь» складає 30093898 тис.грн., на кінець року 40482468 тис.грн., тобто на 10388570 тис.грн. більше, а темп росту вартості майна становить 134,5%. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок *зростання*: на 7 112 тис.грн. балансової вартості нематеріальних активів; на 665 442 тис.грн. залишків незавершених капітальних інвестицій; на 447 тис.грн. балансової вартості інвестиційної нерухомості; на 458444 тис.грн. балансової вартості залишків запасів; дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 939218 тис.грн.; на 742185 тис.грн. дебіторської заборгованості за виданими авансами; іншої поточної дебіторської заборгованості на 6 663 738 тис.грн.; на 638 681 тис.грн. інших оборотних активів. Це свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, тобто збільшення валюти балансу з 30 093 898 тис.грн. на початок 2016 року до 40 482 468 тис.грн. на кінець 2016 року, що вказує на зміцнення економічного потенціалу підприємства, зростання його виробничих можливостей.

Таблиця 2.4

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2016 рік

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	2 457	0,0	9 569	0,0	7 112	0,0	389,5
первісна вартість	2 457	0,0	13 487	0,0	11 030	0,0	548,9
накопичена амортизація	0	0,0	-3 918	0,0	-3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 455 736	4,8	2 121 178	5,2	665 442	0,4	145,7
Основні засоби:	16 210 946	53,9	16 054 020	39,7	-156 926	-14,2	99,0
первісна вартість	16 210 946	53,9	17 750 591	43,8	1 539 645	-10,0	109,5
знос	0	0,0	-1 696 571	-4,2	-1 696 571	-4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
первісна вартість	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	3,8	1 128 608	2,8	0	-1,0	100,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	48	0,0	0	0,0	-48	0,0	0,0
Інші необоротні активи	369	0,0	107	0,0	-262	0,0	29,0
Усього за розділом I	18 804 682	62,5	19 320 447	47,7	515 765	-14,8	102,7
II. Оборотні активи							
Запаси	3 627 615	12,1	4 086 059	10,1	458 444	-2,0	112,6
Виробничі запаси	1 483 222	4,9	1 696 330	4,2	213 108	-0,7	114,4
Незавершене виробництво	847 818	2,8	595 882	1,5	-251 936	-1,3	70,3
Готова продукція	1 295 411	4,3	1 793 376	4,4	497 965	0,1	138,4
Товари	1 164	0,0	471	0,0	-693	0,0	40,5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5 353 147	17,8	6 292 365	15,5	939 218	-2,2	117,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	20 066	0,1	762 251	1,9	742 185	1,8	3 798,7
з бюджетом	791 833	2,6	524 484	1,3	-267 349	-1,3	66,2
у тому числі з податку на прибуток	43	0,0	0	0,0	-43	0,0	0,0
з нарахованих доходів	138	0,0	2 462	0,0	2 324	0,0	1 784,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	896 752	3,0	7 560 490	18,7	6 663 738	15,7	843,1
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	700	0,0	700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	387 424	1,3	1 027 854	2,5	640 430	1,3	265,3
Готівка	14	0,0	12	0,0	-2	0,0	85,7
Рахунки в банках	387 399	1,3	1 027 834	2,5	640 435	1,3	265,3
Витрати майбутніх періодів	201 580	0,7	256 044	0,6	54 464	0,0	127,0
Інші оборотні активи	8 560	0,0	647 241	1,6	638 681	1,6	7 561,2
Усього за розділом II	11 287 115	37,5	21 159 950	52,3	9 872 835	14,8	187,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Взагалі у 2016 році суттєві зміни в структурі активів відбулись за рахунок зміни іншої поточної дебіторської заборгованості і кількості грошей на рахунках в банках.

Необоротні активи представлені насамперед первісною вартістю основних засобів, вартість яких збільшилася на 1 539 645 тис. грн, або 9,5 %. Це свідчить про поліпшення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства. Зниження частки поточної дебіторської заборгованості в майні з 17,8 % на початок 2016 року до 15,5 % на кінець 2016 року свідчить про відчутне поліпшення стану розрахунків підприємства з дебіторами. Серед видів оборотних активів найбільший темп зростання мають гроші на рахунках в банках (в 2,65 раза), їх частка в майні станом на кінець 2016 року підвищилася до 2,5 %, що створює передумови для кращого оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства. Можна зазначити, що така тенденція змін в активах свідчить про зростання господарського обороту підприємства. Така гіпотеза підтверджується зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, темп росту якого у 2016 році становить 105,61%.

Про негативні характеристики майнового стану свідчить, збільшення темпу приросту виробничих запасів за 2016 рік, який склав 114,4 % і перевищує темп приросту основних засобів (99 %), при цьому частка виробничих запасів у майні знизилася з 4,9 до 4,2 %. Така динаміка вказує на зниження рівня забезпеченості основних засобів матеріальними оборотними ресурсами; вартість готової продукції і товарів збільшилася на 497 965 тис. грн (138,4 %), їх частка в майні зросла з 4,3 до 4,4 %, що може свідчити про зниження ефективності маркетингової політики підприємства.

Слід також зауважити, що у 2016 році спостерігається позитивна тенденція зростання обсягу грошових коштів на кінець року на 640435 тис.грн. І хоча це залишки грошових коштів лише на дату складання балансу, ми відмічаємо, що у підприємства збільшились ці залишки, що свідчить про зростання грошового обороту ПАТ «МК «Запоріжсталь» у 2016 році.

В таблиці 2.5 представлений горизонтальний та вертикальний аналіз активів у 2017 році.

Таблиця 2.5

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2017 рік

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	9 569	0,0	20 346	0,0	10 777	0,0	212,6
первісна вартість	13 487	0,0	20 346	0,0	6 859	0,0	150,9
накопичена амортизація	-3 918	0,0	0	0,0	3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	2 121 178	5,2	1 408 344	2,3	-712 834	-3,0	66,4
Основні засоби:	16 054 020	39,7	20 952 658	33,8	4 898 638	-5,9	130,5
первісна вартість	17 750 591	43,8	20 952 658	33,8	3 202 067	-10,0	118,0
знос	-1 696 571	-4,2	0	0,0	1 696 571	4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
первісна вартість	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	2,8	1 109 680	1,8	-18 928	-1,0	98,3
Інші необоротні активи	107	0,0	0	0,0	-107	0,0	0,0
Усього за розділом I	19 320 447	47,7	23 499 048	37,9	4 178 601	-9,8	121,6
II. Оборотні активи							
Запаси	4 086 059	10,1	5 133 524	8,3	1 047 465	-1,8	125,6
Виробничі запаси	1 696 330	4,2	1 640 288	2,6	-56 042	-1,5	96,7
Незавершене виробництво	595 882	1,5	2 063 157	3,3	1 467 275	1,9	346,2
Готова продукція	1 793 376	4,4	1 429 594	2,3	-363 782	-2,1	79,7
Товари	471	0,0	485	0,0	14	0,0	103,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	6 292 365	15,5	11 158 065	18,0	4 865 700	2,5	177,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	762 251	1,9	745 589	1,2	-16 662	-0,7	97,8
з бюджетом	524 484	1,3	1 315 844	2,1	791 360	0,8	250,9
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	2 462	0,0	1 236	0,0	-1 226	0,0	50,2
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	7 560 490	18,7	17 845 366	28,8	10 284 876	10,1	236,0
Поточні фінансові інвестиції	700	0,0	0	0,0	-700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	1 027 854	2,5	348 928	0,6	-678 926	-2,0	33,9
Готівка	12	0,0	0	0,0	-12	0,0	0,0
Рахунки в банках	1 027 834	2,5	348 918	0,6	-678 916	-2,0	33,9
Витрати майбутніх періодів	256 044	0,6	308 272	0,5	52 228	-0,1	120,4
Інші оборотні активи	647 241	1,6	1 630 937	2,6	983 696	1,0	252,0
Усього за розділом II	21 159 950	52,3	38 487 761	62,1	17 327 811	9,8	181,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

Вартість майна збільшилася у 2017 році становить 61 987 074 тис. грн. і складає 153,1%, що також є позитивною тенденцією, бо поряд із цим спостерігається зростання чистого доходу від реалізації продукції на 40,98%. Продовжує знижуватись питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства з 47,7% на початок 2017 року до 37,9% на кінець 2017 року. Необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких збільшилася на 4 898 638 тис. грн, або 130,5 %. Це свідчить про більш мобільну структуру майна. Серед видів оборотних активів найбільший темп зростання мають запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, інша поточна дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи. Питома вага оборотних активів на початок року становить 52,3%, а на кінець 2017 року 62,1%. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання: на 6859 тис.грн. первісної вартості нематеріальних активів; первісної вартості основних засобів на 4 898638 тис.грн.; первісної вартості інвестиційної нерухомості на 1055 тис.грн. В результаті змін у структурі оборотних активів відбулось також зростання питомої ваги оборотних активів на 81,9%-х пункти.

Балансова вартість запасів, до яких віднесено виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція та товари зросла на 25,6%-х пункти.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 4865700 тис.грн., а темп її росту склав 177,3%, інша поточна дебіторська заборгованість зросла на 10 284 876 тис.грн, на початок року вона становила 7 560 490 тис.грн., на кінець року – 17 845 366 тис.грн., темп росту 250,9% (тобто у 2,5 разів зросла). Таке суттєве зростання заборгованості може негативно вплинути на платоспроможність підприємства.

На кінець 2017 року у підприємства знизився обсяг абсолютно ліквідних активів (грошових коштів) на 678926 тис.грн. Впродовж 2017 року спостерігається зростання інших оборотних активів з 647241 тис.грн. на початок року до 1630937 тис.грн. на кінець 2017 року.

В таблиці 2.6 представлено аналіз активів підприємства за 2018 рік.

Таблиця 2.6

Аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь» за 2018 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	20 346	0,0	68 133	0,1	47 787	0,1	334,9
первісна вартість	20 346	0,0	47 119	0,1	26 773	0,0	231,6
накопичена амортизація	0	0,0	-21 014	0,0	-21 014	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 408 344	2,3	1 293 019	1,8	-115 325	-0,4	91,8
Основні засоби:	20 952 658	33,8	20 547 936	29,2	-404 722	-4,6	98,1
первісна вартість	20 952 658	33,8	22 522 642	32,0	1 569 984	-1,8	107,5
знос	0	0,0	-1 974 706	-2,8	-1 974 706	-2,8	0,0
Інвестиційна нерухомість:	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
первісна вартість	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 109 680	1,8	1 038 362	1,5	-71 318	-0,3	93,6
Усього за розділом I	23 499 048	37,9	24 928 897	35,4	1 429 849	-2,5	106,1
II. Оборотні активи							
Запаси	5 133 524	8,3	5 112 500	7,3	-21 024	-1,0	99,6
Виробничі запаси	1 640 288	2,6	2 211 166	3,1	570 878	0,5	134,8
Незавершене виробництво	2 063 157	3,3	1 097 094	1,6	-966 063	-1,8	53,2
Готова продукція	1 429 594	2,3	1 779 995	2,5	350 401	0,2	124,5
Товари	485	0,0	24 245	0,0	23 760	0,0	4 999,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	11 158 065	18,0	17 015 658	24,1	5 857 593	6,1	152,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	745 589	1,2	1 283 857	1,8	538 268	0,6	172,2
з бюджетом	1 315 844	2,1	894 464	1,3	-421 380	-0,9	68,0
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	1 236	0,0	1 963	0,0	727	0,0	158,8
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 845 366	28,8	18 859 141	26,8	1 013 775	-2,0	105,7
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	348 928	0,6	423 708	0,6	74 780	0,0	121,4
Готівка	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Рахунки в банках	348 918	0,6	423 693	0,6	74 775	0,0	121,4
Витрати майбутніх періодів	308 272	0,5	286 391	0,4	-21 881	-0,1	92,9
Інші оборотні активи	1 630 937	2,6	1 658 514	2,4	27 577	-0,3	101,7
Усього за розділом II	38 487 761	62,1	45 536 196	64,6	7 048 435	2,5	118,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
	265	0,0	551	0,0	286	0,0	207,9
Баланс	61 987 074	100,0	70 465 644	100,0	8 478 570	0,0	113,7

На початок звітнього року порівняно з кінцем 2018 року вартість майна збільшилася на 8 478 570 тис. грн, або 11,3 %, що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції у 2018 році зріс на 12 406 932 тис.грн., темп його росту становить 126,54%. Необоротні активи зросли на 1 429 849 тис. грн (6,1%), питома вага необоротних активів впродовж 2018 року суттєво не змінилась, на початок року вона становила 37,9%, а на кінець року – 35,4%. Вагомий внесок у зростання обсягу майна внесли такі статті: первісна вартість основних засобів (+ 1 569 984 тис.грн.); вартість виробничих запасів (+ 570 878 тис.грн.); дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (+ 5 857 593 тис.грн.); дебіторська заборгованість за виданими авансами (+538 268 тис.грн.); інша поточна дебіторська заборгованість (+1 013 775 тис.грн.).

Суттєвих змін в структурі активів ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2018 році не відбулось.

Приріст вартості оборотних активів за 2018 рік становить 27 577 тис. грн або 2,5%, серед видів оборотних активів зросла частка грошей та їх еквівалентів на 74 780 тис.грн., їх частка в майні станом на кінець 2018 року підвищилася до 0,6 %, що створює передумови для збільшення платоспроможності підприємства та ріст високоліквідних.

Крім того, необхідно враховувати вплив інфляційного фактора. Темп приросту майна перевищує макроекономічний показник рівня інфляції, що означає зростання не тільки номінальної (балансової), а й реальної вартісної оцінки активів. За 2018 рік валюта балансу збільшилася на 13,7 % а рівень інфляції склав 10,9 %. У цьому випадку зростання реальної вартісної оцінки активів становитиме 2,5 % ($1,078 \div 1,046 * 100\%$).

За результатами аналізу активів впродовж 2016 – 2018 рр. побудуємо лінію тренду активів (основні засоби, запаси, дебіторська заборгованість за продукцію, валюта балансу) та представимо на рис. 2.4.

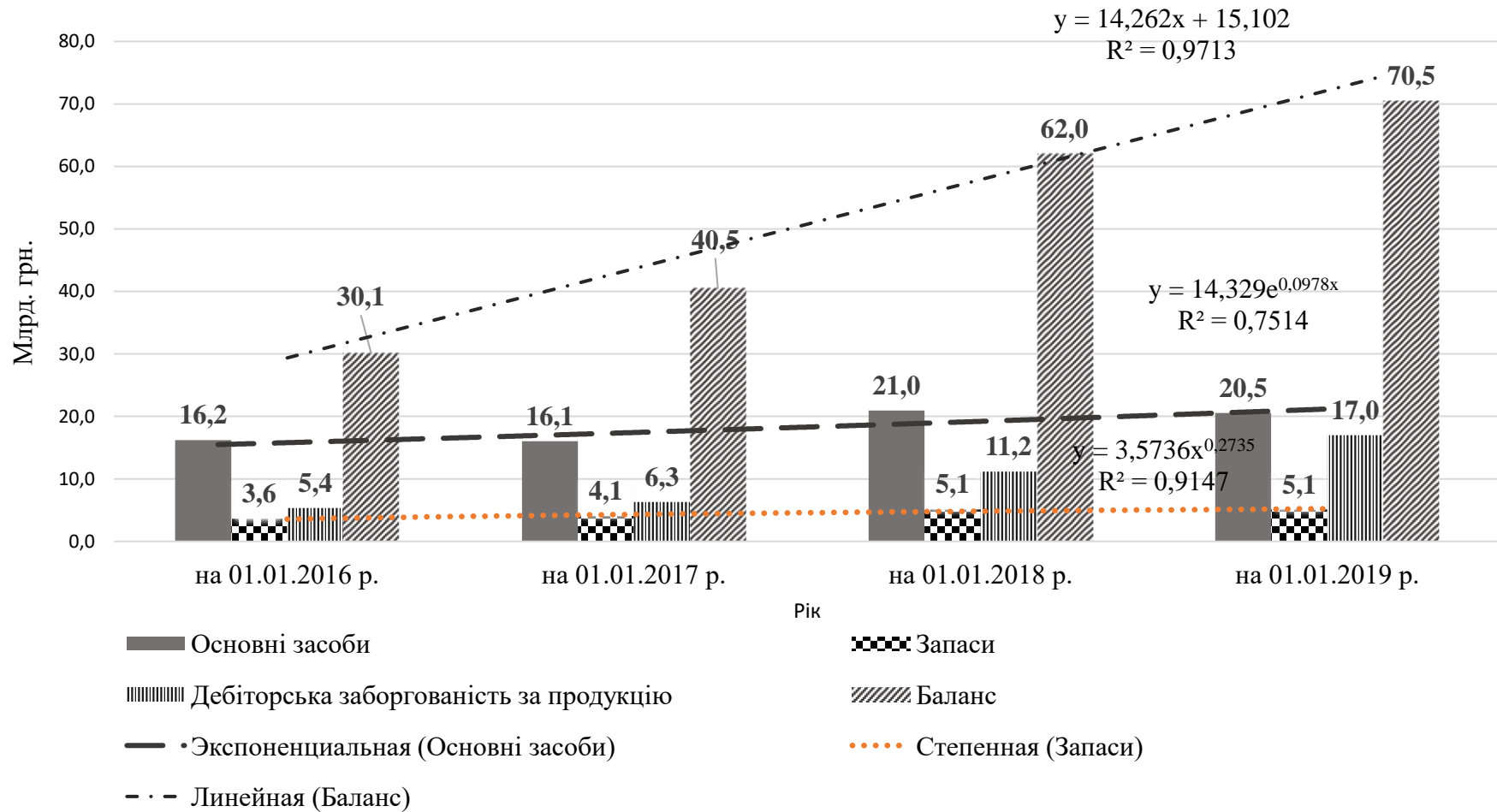

Рис. 2.4. Трендовий аналіз активів ПАТ МК «Запоріжсталь»

Таким чином, за період 2016 – 2018 рр. за результатами прогнозування складу та структури активів шляхом трендового аналізу спостерігаються такі зміни у складі та структурі майна ПАТ «МК «Запоріжсталь»:

- кожен рік зростає балансова вартість майна;
- зменшується питома вага оборотних активів з 62,5% на початок 2016 року до 35,4% на кінець 2018 р.;
- зростає питома вага оборотних активів з 37,5% на початок 2016 року до 64,6% на кінець 2018 р.;
- зростає чистий дохід від реалізації продукції у 2016 – 2017 рр. на 40,98%, а у 2017 – 2018 рр. на 26,54%;
- зменшується питома вага виробничих запасів з 4,9% на початок 2016 року до 3,1% в кінці 2018 року;
- стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості та дебіторська заборгованість за виданими авансами;

Трендовий аналіз стану та руху капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» представлено в табл. 2.7 – 2.9.

Джерела формування капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» на початок 2016 року складають 30 093 898 тис.грн., а в кінці року 40 482 468 тис.грн., при цьому власний капітал становить 52%, а на кінець року 49,9%, тобто капітал підприємства сформований практично у відношенні 50/50 власний до позикового капіталу. Це свідчить про нормальну фінансову стійкість підприємства. Важливою структурною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У підприємства впродовж 2016 року нерозподілений прибуток зростає з 4772435 тис.грн. на 01.01.2016 р. до 10392611 тис.грн. на 31.12.2016 р., тобто накопичення чистого прибутку становить 5620176 тис.грн. Така динаміка нерозподіленого прибутку свідчить, що підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом. Резервний капітал на протязі всього 2016 року становить 506 200 тис.грн. та не змінюється,

тобто це є ознакою фінансової стабільності підприємства, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості.

Таблиця 2.7

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2016 році

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темپ росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	2,2	660 920	1,6	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	9 800 502	32,6	8 787 256	21,7	-1 013 246	-10,9	89,7
Додатковий капітал	-82 251	-0,3	-161 333	-0,4	-79 082	-0,1	196,1
Резервний капітал	506 200	1,7	506 200	1,3	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4 772 435	15,9	10 392 611	25,7	5 620 176	9,8	217,8
Усього за розділом I	15 657 806	52,0	20 185 654	49,9	4 527 848	-2,2	128,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 273 399	4,2	914 766	2,3	-358 633	-2,0	71,8
Довгострокові кредити банків	741 223	2,5	797 778	2,0	56 555	-0,5	107,6
Інші довгострокові зобов'язання	43 162	0,1	45 053	0,1	1 891	0,0	104,4
Довгострокові забезпечення	1 054 036	3,5	1 254 424	3,1	200 388	-0,4	119,0
Цільове фінансування	555	0,0	479	0,0	-76	0,0	86,3
Усього за розділом II	3 112 375	10,3	3 012 500	7,4	-99 875	-2,9	96,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 690 828	8,9	2 985 146	7,4	294 318	-1,6	110,9
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	18 589	0,1	14 645	0,0	-3 944	0,0	78,8
за товари, роботи, послуги	5 679 226	18,9	11 282 625	27,9	5 603 399	9,0	198,7
за розрахунками з бюджетом	472 291	1,6	170 520	0,4	-301 771	-1,1	36,1
за у тому числі з податку на прибуток	430 701	1,4	114 570	0,3	-316 131	-1,1	26,6
за розрахунками зі страхування	10 950	0,0	10 307	0,0	-643	0,0	94,1
за розрахунками з оплати праці	45 754	0,2	48 660	0,1	2 906	0,0	106,4
за одержаними авансами	10 475	0,0	21 322	0,1	10 847	0,0	203,6
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	89 943	0,3	98 428	0,2	8 485	-0,1	109,4
Доходи майбутніх періодів	419	0,0	394	0,0	-25	0,0	94,0
Інші поточні зобов'язання	2 291 268	7,6	2 638 293	6,5	347 025	-1,1	115,1
Усього за розділом III	11 323 717	37,6	17 284 314	42,7	5 960 597	5,1	152,6
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Підприємство має довгостроковий банківський кредит, який на початок року складає 741223 тис.грн., а на кінець року 797778 тис.грн., впродовж 2016 року додаткового залучення довгострокових позикових коштів не відбувалось. Зміна залишку заборгованості – перехідна сума, що свідчить про рух коштів за цією заборгованістю.

Також підприємство має відстрочені податкові зобов'язання, які на кінець року становлять 914766 тис.грн.; інші довгострокові зобов'язання 45053 тис.грн.; довгострокові забезпечення 1254424 тис.грн.; цільове фінансування 479 тис.грн. Загальна сума довгострокової заборгованості на початок року складає 3112375 тис.грн., а на кінець року – 3 012500 тис.грн., темп росту загальної заборгованості складає 96,8%. Тобто впродовж 2016 р. суттєвих змін в складі та обсягах довгострокових зобов'язань у підприємства не відбувалось.

Заборгованість за короткостроковим кредитом, який належить ПАТ МК «Запоріжсталь», на початок року становить 2690828 тис.грн., а на кінець року 2985146 тис.грн., темп росту заборгованості складає 110,9%.

Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 5679226 тис.грн., на кінець року 11282625 тис.грн., збільшилась на 5 603 399 тис. грн., темп росту заборгованості становить 198,7%. Збільшення її частки в джерелах формування капіталу з 18,9 % на початку року до 27,9 % на кінець року свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами. Інші види поточної кредиторської заборгованості мають характер перехідних залишків за розрахунками по оплаті праці, по страхуванню, з одержаних авансів і т.д. Звертають на себе увагу інші поточні зобов'язання, які на початок року становили 2291268 тис.грн., а на кінець року 2638293 тис.грн., темп росту зобов'язань складає 115,1%. Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 37,6%, а на кінець року 42,7%.

До негативної тенденції у майновому стані підприємства за показниками структури пасивів належить підвищення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 231,8% в кінці 2016 року.

Структура капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2016 році свідчить про необхідність виживання заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

В таблиці 2.8 представлений аналіз капіталу у 2017 році.

Таблиця 2.8

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2017 році

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,6	660 920	1,1	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	8 787 256	21,7	11 014 792	17,8	2 227 536	-3,9	125,3
Додатковий капітал	-161 333	-0,4	0	0,0	161 333	0,4	0,0
Резервний капітал	506 200	1,3	506 200	0,8	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10 392 611	25,7	14 049 681	22,7	3 657 070	-3,0	135,2
Усього за розділом I	20 185 654	49,9	26 231 593	42,3	6 045 939	-7,5	130,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	914 766	2,3	1 143 353	1,8	228 587	-0,4	125,0
Довгострокові кредити банків	797 778	2,0	655 095	1,1	-142 683	-0,9	82,1
Інші довгострокові зобов'язання	45 053	0,1	31 537	0,1	-13 516	-0,1	70,0
Довгострокові забезпечення	1 254 424	3,1	1 579 041	2,5	324 617	-0,6	125,9
Цільове фінансування	479	0,0	403	0,0	-76	0,0	84,1
Усього за розділом II	3 012 500	7,4	3 409 429	5,5	396 929	-1,9	113,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 985 146	7,4	3 044 256	4,9	59 110	-2,5	102,0
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	14 645	0,0	13 516	0,0	-1 129	0,0	92,3
за товари, роботи, послуги	11 282 625	27,9	26 157 728	42,2	14 875 103	14,3	231,8
за розрахунками з бюджетом	170 520	0,4	295 621	0,5	125 101	0,1	173,4
за у тому числі з податку на прибуток	114 570	0,3	238 111	0,4	123 541	0,1	207,8
за розрахунками зі страхування	10 307	0,0	11 526	0,0	1 219	0,0	111,8
за розрахунками з оплати праці	48 660	0,1	58 119	0,1	9 459	0,0	119,4
за одержаними авансами	21 322	0,1	7 766	0,0	-13 556	0,0	36,4
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	98 428	0,2	128 887	0,2	30 459	0,0	130,9
Доходи майбутніх періодів	394	0,0	369	0,0	-25	0,0	93,7
Інші поточні зобов'язання	2 638 293	6,5	2 614 290	4,2	-24 003	-2,3	99,1
Усього за розділом III	17 284 314	42,7	32 346 052	52,2	15 061 738	9,5	187,1
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

Негативною характеристикою майнового стану є зменшення питомої ваги власного капіталу, яка на початок року становить 49,9%, а на кінець року зменшується до 42,3%. Спостерігається зростання залишків капіталу в дооцінках на 2227536 тис.грн. впродовж 2017 року. Позитивною тенденцією в пасажах балансу є зміна обсягу нерозподіленого прибутку, який на початок року становив 10392611 тис.грн., а на кінець року 14049681 тис.грн., темп росту нерозподіленого прибутку складає 135,2%.

В підсумку першого розділу пасиву балансу обсяг власного капіталу на початок року становить 26 231 593 тис.грн., а на кінець року 30 893 050 тис.грн. Отже, підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом.

Залежність підприємства від довгострокових і поточних зобов'язань у 2017 році практично не змінилась. Так, на початок року довгострокові зобов'язання склали 3 012 500 тис.грн., а на кінець року 3 409 429 тис.грн.

Водночас на підприємстві залишається нерівновага між сумами поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості. Зокрема, за даними табл. 2.6 і 2.8 поточна кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги перевищувала поточну дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги на початок 2017 року в 1,8 раза, а на кінець 2017 року це співвідношення збільшилось до 2,3 раза, отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

У сукупності на початок року поточні зобов'язання і забезпечення складають 17 284 314 тис.грн. На кінець 2017 року загальний обсяг поточних короткострокових зобов'язань складає 32346052 тис.грн., зокрема 3044256 тис.грн. короткострокові кредити банків; 26157728 тис.грн. кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; 2614290 тис.грн. інші поточні зобов'язання. Питома вага короткострокових позикових джерел фінансування впродовж 2017 року зросла на 9,5%.

Зміни у складі та структурі капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2018 році представлені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2018 році

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,1	660 920	1,0	0	-0,1	100,0
Капітал у дооцінках	11 014 792	17,8	10 139 310	14,8	-875 482	-3,0	92,1
Резервний капітал	506 200	0,8	506 200	0,7	0	-0,1	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 049 681	22,7	19 586 620	28,6	5 536 939	5,9	139,4
Усього за розділом I	26 231 593	42,3	30 893 050	45,1	4 661 457	2,8	117,8
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 143 353	1,8	923 959	1,3	-219 394	-0,5	80,8
Довгострокові кредити банків	655 095	1,1	342 679	0,5	-312 416	-0,6	52,3
Інші довгострокові зобов'язання	31 537	0,1	23 777	0,0	-7 760	0,0	75,4
Довгострокові забезпечення	1 579 041	2,5	1 716 163	2,5	137 122	0,0	108,7
Цільове фінансування	403	0,0	373	0,0	-30	0,0	92,6
Усього за розділом II	3 409 429	5,5	3 006 951	4,4	-402 478	-1,1	88,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	3 044 256	4,9	3 016 618	4,4	-27 638	-0,5	99,1
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	13 516	0,0	13 516	0,0	0	0,0	100,0
за товари, роботи, послуги	26 157 728	42,2	28 767 509	42,0	2 609 781	-0,2	110,0
за розрахунками з бюджетом	295 621	0,5	87 408	0,1	-208 213	-0,3	29,6
за у тому числі з податку на прибуток	238 111	0,4	16 963	0,0	-221 148	-0,4	7,1
за розрахунками зі страхування	11 526	0,0	18 244	0,0	6 718	0,0	158,3
за розрахунками з оплати праці	58 119	0,1	83 159	0,1	25 040	0,0	143,1
за одержаними авансами	7 766	0,0	10 503	0,0	2 737	0,0	135,2
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	128 887	0,2	162 775	0,2	33 888	0,0	126,3
Доходи майбутніх періодів	369	0,0	353	0,0	-16	0,0	95,7
Інші поточні зобов'язання	2 614 290	4,2	2 374 568	3,5	-239 722	-0,7	90,8
Усього за розділом III	32 346 052	52,2	34 548 607	50,5	2 202 555	-1,7	106,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття							
	0	0,0	302	0,0	302	0,0	0,0
Баланс	61 987 074	100,0	68 448 910	100,0	6 461 836	0,0	110,4

Власний капітал на початок року складає 26 231 593 тис.грн., а на кінець 2018 року 30 893 050 тис.грн. Зростання власного капіталу спричинив зріст нерозподіленого прибутку з 22,7% на початок року до 28,6% на кінець року.

Прискорився темп росту нерозподіленого прибутку до 139,4%, тобто нерозподілений прибуток у абсолютних величинах змінився з 14049681 тис.грн. на початку року до 19586620 тис.грн. в кінці 2017 року, тобто він збільшився, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення структури балансу.

Знижується питома вага довгострокових зобов'язань в структурі капіталу з 5,5% на початок року до 4,4% на кінець 2018 року. В абсолютних величинах довгострокові зобов'язання на початок року становили 3 409 429 тис.грн., а на кінець року 3 006 951 тис.грн.

Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 52,2% або 32346052 тис.грн., а на кінець року 50,5% або 34548607 тис.грн., тобто і у 2018 році підприємство не знижує обсяг короткострокових залучених коштів у поточному господарському обороті. Обсяг короткострокових кредитів банків залишається постійним та складає 3044256 тис.грн. на початок року та 3016618 тис.грн. на кінець року. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 26157728 тис.грн. або 42,2%, а на кінець року 28767509 тис.грн. або 42%. Політика підприємства відносно залучення коштів контрагентів за господарською діяльністю є стабільною вже впродовж трьох років. Також стабільною є політика відносно обсягу інших поточних зобов'язань, які на початок року становили 2614290 тис.грн., а на кінець року 2374568 тис.грн.

Трендовий аналіз структури капіталу представлений на рис. 2.5. Ми бачимо, що чітко прослідковується зміна політики фінансування. Перевагу надається залученню короткострокових позикових коштів, зокрема, у вигляді короткострокової кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Цей вид заборгованості є безоплатним джерелом фінансування поточної діяльності, але в тому випадку, якщо підприємство не порушує свої зобов'язання за договорами з партнерами з господарської діяльності.

За результатами трендового аналізу активів та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є відносно стабільною та такою, що свідчить про її оптимальність для здійснення безперервної господарської діяльності.

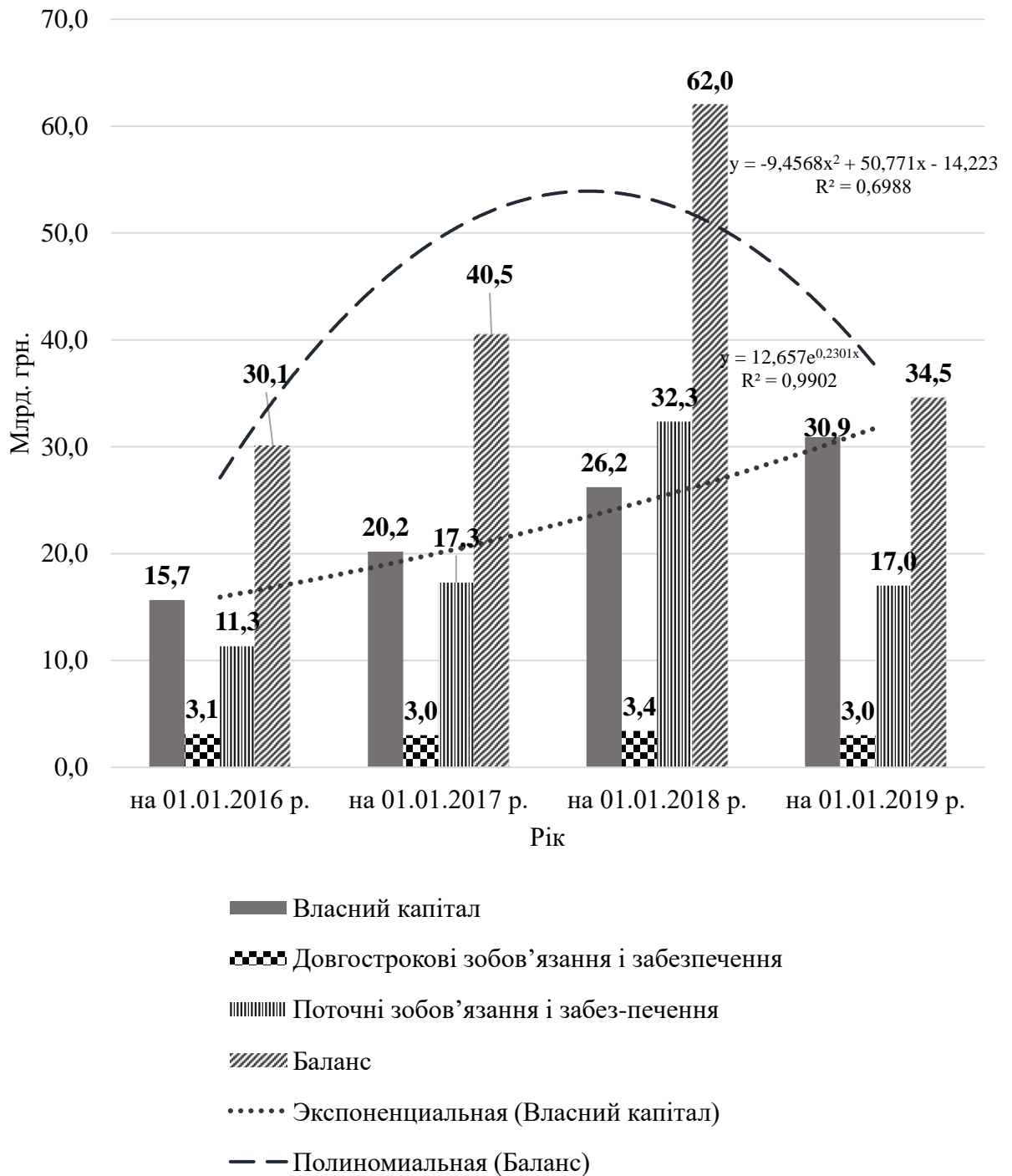

Рис. 2.5. Трендовий аналіз структури капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2016 – 2018 рр.

2.3. Аналіз відносних аналітичних показників ПАТ МК «Запоріжсталь»

Для виконання розрахунків скористаємось «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» від 19.01.2006 № 14 [78].

Ці Методичні рекомендації розроблені з метою забезпечення однозначності підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств, виявленні ознак поточної, критичної чи надкритичної їх неплатоспроможності та ознак дій, передбачених статтями 219² – 220² Кримінального кодексу України, – приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, а також для своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення випереджувальних заходів щодо запобігання банкрутству підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень в системі контролінгу.

Об'єктом аналізу є фінансово-господарський стан підприємств, зокрема фінансові, виробничі та інвестиційні аспекти їх діяльності.

Суб'єктами аналізу є власники, органи, уповноважені управляти майном, або особи, які заінтересовані в отриманні інформації щодо діяльності підприємства (державний орган з питань банкрутства, арбітражний керуючий, органи податкової служби, керівництво).

Під час проведення аналізу визначаються:

- стан фінансово-господарської діяльності підприємства, структура його балансу (задовільна чи незадовільна) та обґрунтованість визнання підприємства неплатоспроможним;
- тенденції щодо динаміки основних показників ефективності діяльності підприємства;
- можливість використання санаційних процедур для поліпшення

фінансово-господарського стану підприємства та виведення його з неплатоспроможного стану;

- наявність економічних ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Джерелами інформації для проведення розрахунків економічних показників і виявлення ознак неплатоспроможності чи банкрутства є вибіркові показники з документів фінансової звітності підприємства, які відображаються у табличній формі.

Для подальшого трендового аналізу фінансового стану ПАТ МК «Запоріжсталь» було складено таблицю коефіцієнтів, ця система показників всебічно характеризує фінансове положення підприємства та надає можливості своєчасно реагувати на появу ризиків у фінансово-господарській діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь» з метою удосконалення фінансового управління шляхом використання інструментарію трендового аналізу. Розраховуючи ці коефіцієнти можна визначити фінансову стійкість, ділову активність, рентабельність та платоспроможність підприємства.

Результати розрахунку показників стану основних засобів наведено у табл. 2.10. З розрахунку видно, що на початку 2016 частка основних засобів в активах складає 53,9%, це свідчить про те, що металургійне підприємство має важку структуру. На кінець року питома вага основних засобів зменшилась до 39,7% через підвищення питомої ваги оборотних активів. Вартісний обсяг основних засобів не змінився. Тут можна спостерігати, що з одного обсягу основних засобів підприємство може отримати більший обсяг виробленої продукції, це свідчить про більш ефективне використання основних засобів. На кінець 2017 року питома вага основних засобів знизилась до 33,8%. З цих результатів видно більше завантаження виробничих потужностей, що є позитивними змінами (див. рис. 2.6).

Таблиця 2.10

Показники стану основних засобів ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення за рік	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення за рік	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка основних засобів в активах підприємства, у відсотках	53,9	39,7	-14,2	39,7	33,8	-5,9	33,8	29,2	-4,6
Коефіцієнт зносу основних засобів, у відсотках	0,0	9,6	9,6	9,6	0,0	-9,6	0,0	8,8	8,8

Рис. 2.6. Аналіз коефіцієнтів стану основних засобів

ПАТ МК «Запоріжсталь»

Після розрахунку показників оцінки платоспроможності табл. 2.11. видно, що коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів на початок 2016 року має значення -2,79, тобто всі оборотні кошти підприємства сформовані за рахунок короткострокових позикових коштів. Вже на кінець року частка оборотних активів дорівнює 0,041. Це свідчить про те, що фінансова стійкість підприємства покращується. 2017 року показник також зростає до 0,071, а у 2018 році він зріс до 0,131.

Коефіцієнт показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії. Таким чином, значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним вважається значення 0,1 і вище. Але за думкою певних аналітиків коефіцієнт має бути 0,4 щоб підприємство вважалось фінансово стійким.

До показників оцінки ліквідності відносять показник поточної ліквідності (показує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань), нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями. Коефіцієнт покриття характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається 1,5...2,5, але не менше 1. Однак на його рівень впливає галузева належність підприємства, структура запасів, стан дебіторської заборгованості, тривалість виробничого циклу й інші фактори. А також коефіцієнт термінової ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності. Коефіцієнт загальної ліквідності на початок 2016 року дорівнює 0,78, на кінець року він дорівнює 1,043. Впродовж 2017 року рівень показника суттєво не змінився, а на кінець 2018 року він дещо зріс до 1,213 (див. рис. 2.7.).

Таблиця 2.11

Показники оцінювання платоспроможності ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
маневреність власних оборотних засобів	-0,279	0,041	0,320	0,041	0,071	0,030	0,071	0,131	0,060
коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	0,782	1,043	0,261	1,043	1,076	0,033	1,076	1,213	0,137
коефіцієнт покриття - Кп	0,997	1,224	0,227	1,224	1,190	-0,034	1,190	1,318	0,128
коефіцієнт швидкої ліквідності	0,338	0,737	0,399	0,737	0,863	0,126	0,863	1,014	0,151
коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) (Кал)	0,068	0,068	0	0,119	0,119	0,000	0,022	0,022	0

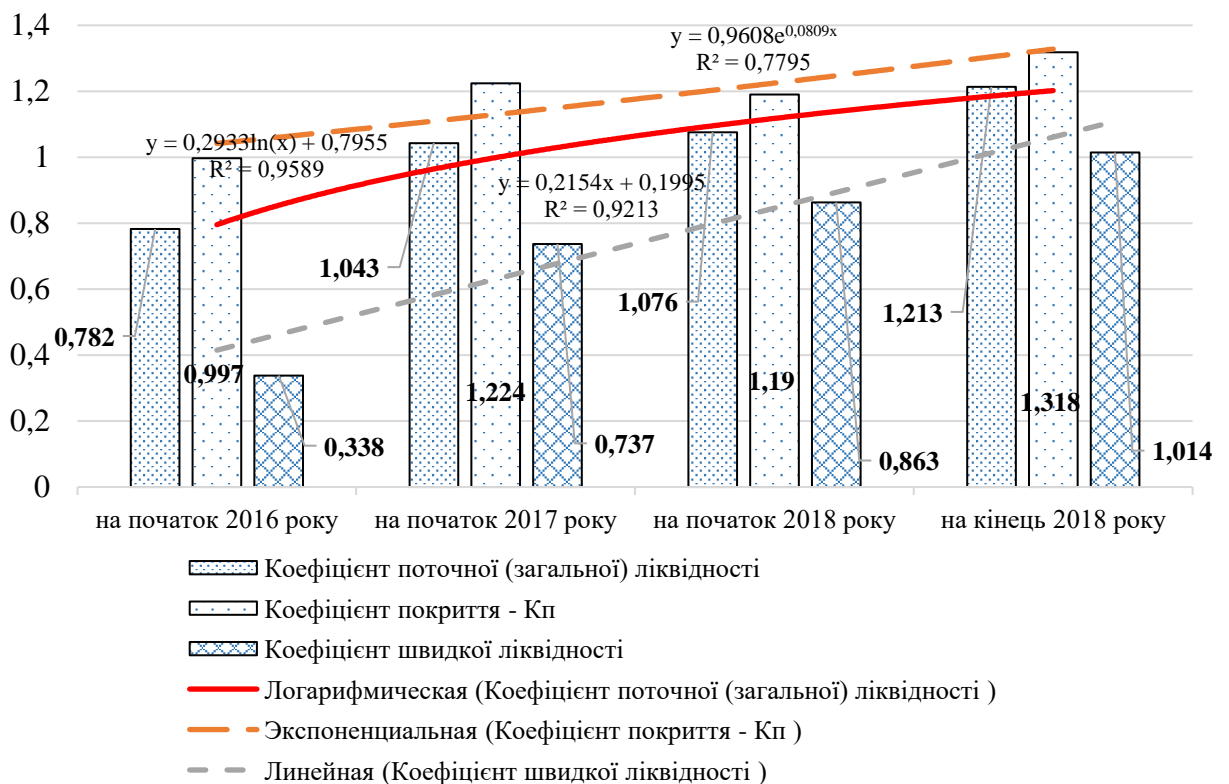

Рис. 2.7. Трендовий аналіз коефіцієнтів платоспроможності ПАТ МК «Запоріжсталь»

Обсяг оборотних активів у співвідношенні до довгострокових та короткострокових позикових коштів практично однаковий, лише на кінець 2018 року на 0,2 перевищує. Коефіцієнт покриття на початок 2016 року становить 0,997, тобто вартісний обсяг оборотних активів дорівнює вартісному обсягу короткострокових зобов'язань. Впродовж 2016 року рівень показника зростає до 1,224, а в 2017 році він знизився до 1,19, в кінці 2018 року він становив 1,318. Коефіцієнт швидкої ліквідності на початок 2016 року дорівнює 0,338, на кінець року 0,737, на кінець 2017 року – 0,863, а на кінець 2018 року – 1,014. Таким чином, коефіцієнт покриття і рівень швидкої ліквідності також можна вважати достатнім для того, щоб ПАТ МК «Запоріжсталь» вважалось платоспроможним.

Аналіз показників фінансової стійкості наведено в табл. 2.12. З таблиці видно, що частка оборотних активів в активах підприємства на початку 2016 року становить 37,5%, в кінці 2016 52,3%, за 2017 рік вона зросла до 62,1%. А 31.12.2018 р. вона становила 64,6%, що свідчить про зростання мобільності активів, це також є непрямим чинником свідчення нарощування підприємством обсягів господарської діяльності.

Частка власних оборотних коштів в загальній сумі оборотних коштів за період з 01.01.2016 до 31.12.2018 зростає з від'ємного значення (-27,9%) до позитивного значення (+13,1%), що свідчить про посилення фінансової стійкості підприємства.

Частка запасів в оборотних активах на початок 2016 року становить 64,3%, впродовж 2017 року ця частка знижується до 26,7%, а впродовж 2018 року до 22,5%. Така тенденція свідчить про прискорення обороту елементів оборотних активів.

Коефіцієнт фінансової автономії за твердженням аналітиків повинен бути більше 0,5. На початок 2016 року коефіцієнт фінансової автономії дорівнює 0,52, тобто має місце паритет між власним і залученим капіталом. Таке співвідношення є оптимальним з точки зору відносної незалежності підприємства від позикових коштів.

Таблиця 2.12

Показники оцінювання фінансової стійкості ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
частка оборотних коштів в активах, відсотків	37,5	52,3	14,8	52,3	62,1	9,8	62,1	64,6	2,5
частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, відсотків	-27,9	4,1	32,0	4,1	7,1	3,0	7,1	13,1	6,0
частка власних оборотних коштів у покритті запасів, відсотків	-43,4	10,6	54,0	10,6	26,6	16,0	26,6	58,3	31,7
частка запасів у оборотних активах, відсотків	64,3	38,6	-25,7	38,6	26,7	-11,9	26,7	22,5	-4,2
коефіцієнт покриття запасів	1,556	2,590	1,034	2,590	3,749	1,159	3,749	4,256	0,507
коефіцієнт фінансової автономії	0,520	0,499	-0,021	0,499	0,423	-0,076	0,423	0,438	0,015
коефіцієнт фінансової залежності	1,922	2,006	0,084	2,006	2,363	0,357	2,363	2,281	-0,082
коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,201	0,043	0,244	0,043	0,104	0,061	0,104	0,193	0,089
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,480	0,501	0,021	0,501	0,577	0,076	0,577	0,533	-0,044
коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,166	0,156	-0,010	0,156	0,145	-0,011	0,145	0,121	-0,024
коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,166	0,106	-0,060	0,130	0,093	-0,037	0,115	0,073	-0,042
коефіцієнт структури позикового капіталу	0,216	0,148	-0,068	0,148	0,095	-0,053	0,095	0,080	-0,015
коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,216	-0,147
показник фінансового левериджу	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,281	-0,082

Показник фінансової автономії - один з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Нормативне значення показника в межах 0,4 - 0,6. На початок 2016 року коефіцієнт фінансової автономії дорівнює 0,52. Таке співвідношення є оптимальним з точки зору відносної незалежності підприємства від позикових коштів. Впродовж 2017 року рівень показника знижується на 0,423, а в 2018 році зростає до 0,438. Ці значення знаходяться в межах норми, тому на даному етапі аналізу вважаємо, що підприємство є фінансово стійким.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнта фінансової автономії. Він розраховується як співвідношення пасивів до власного капіталу. Значення показника говорить про те, скільки фінансових ресурсів використовує компанія на кожну гривню власного капіталу. Коефіцієнт фінансової залежності на початок 2016 року становить 1,922, на кінець року – 2,006, на кінець 2017 року 2,363, а на кінець 2018 року 2,281, тобто впродовж аналізованого періоду спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів на початок 2016 року дорівнює 0,166, на кінець року – 0,106, на кінець 2017 року – 0,093, а на кінець 2018 року – 0,073, тобто поступово відбувається зниження питомої ваги довгострокових позикових коштів в структурі капіталу підприємства. Акцент переміщується в бік залучення короткострокових позикових коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу на початок 2016 року має від'ємне значення (-0,201) та свідчить про капіталізацію власного капіталу. Впродовж 2016 року коефіцієнт має рівень 0,043 – 0,061, тобто невелика частка власного капіталу перебуває у мобільній формі; на кінець 2017 року коефіцієнт дорівнює 0,193, тобто частка власного капіталу в мобільній формі зростає. Це свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу.

Розрахунок показника концентрації позикового капіталу проводиться шляхом ділення поточних і довгострокових зобов'язань компанії на суму активів. Коефіцієнту концентрації позикового капіталу на початок 2016 року становить 0,48, на кінець року 0,501, на кінець 2017 року – 0,577, а на кінець 2018 року – 0,533.

Після аналізу капіталу підприємства видно, що зростає залежність від короткострокових позикових коштів. Впродовж 2016 – 2018 рр. залежність підприємства від позикового капіталу зростає, але не критично. Тому це не має суттєвого впливу на ПАТ МК «Запоріжсталь». На рис. 2.8 представлено результати трендового аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості, на яких видно стабільне зростання залежності підприємства від позикового капіталу; маневреність власного капіталу перебуває на низькому рівні; поступово знижується рівень коефіцієнта фінансової автономії.

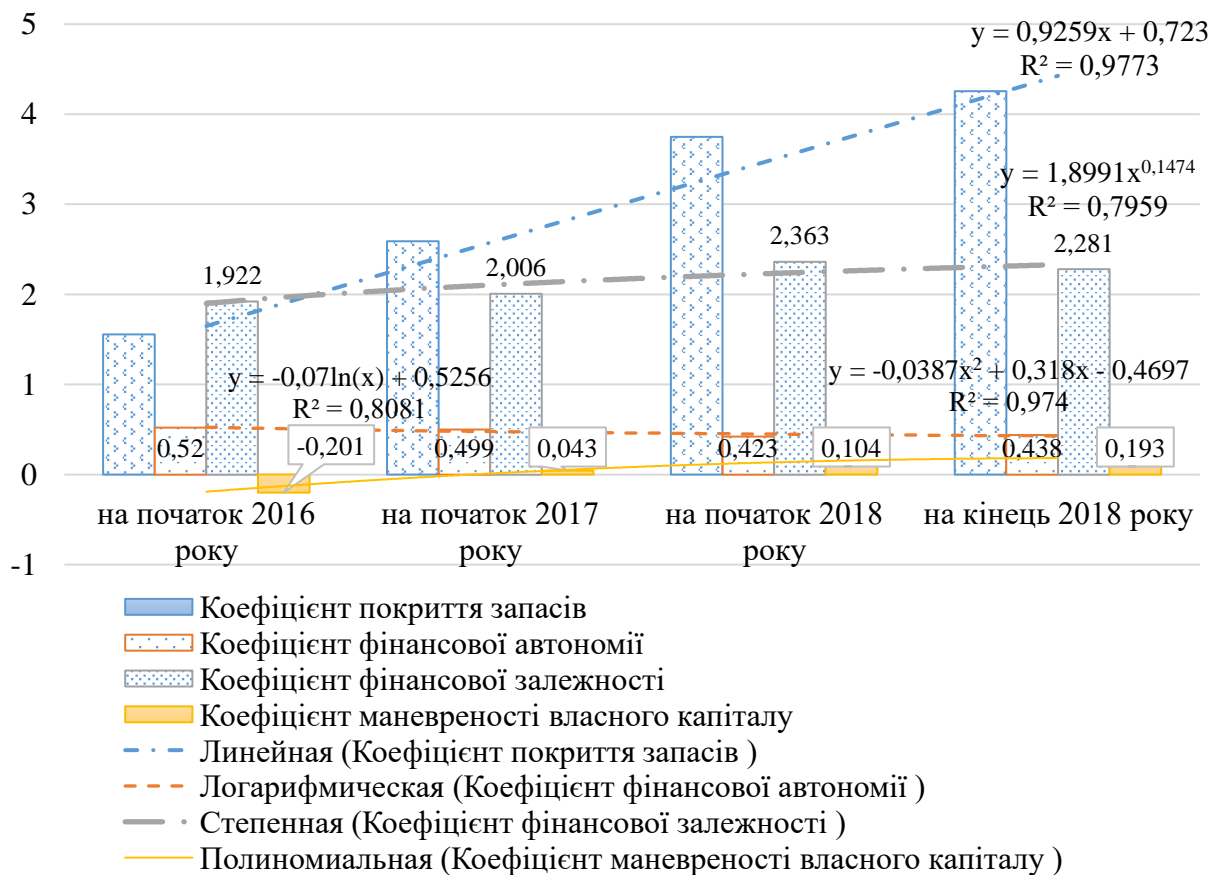

Рис. 2.8. Трендовий аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ МК «Запоріжсталь»

Важливим етапом прогнозування ймовірності банкрутства є оцінювання рівня показників ефективності використання майна та капіталу (табл. 2.13).

Продуктивність праці впродовж 2016 – 2018 рр. має тенденцію до зростання, що є позитивним чинником, який характеризує використання трудових ресурсів. Так. За 2015 рік продуктивність праці склала 2242,9 тис.грн. на одну особу, за 2016 рік – 2368,8 тис.грн. на одну особу, за 2017 рік – 4147,6 тис.грн. на одну особу, а за 2018 рік – 5666,1 тис.грн. на одну особу. Можна стверджувати, що впродовж 2015 – 2018 рр. ПАТ МК «Запоріжсталь» ефективно використовує трудові ресурси, що дозволяє не тільки сплачувати заробітну плату своєчасно та в повному обсязі, а і реалізовувати політику мотивації персоналу до кращих результатів праці шляхом їх преміювання за трудові досягнення.

Наступним показником ефективності використання ресурсів, а саме основних засобів, є показник фондоддачі. У 2015 році він склав 2,163 у 2016 році – 2,055, у 2017 році – 2,526, у 2018 році – 2,851, тобто також спостерігається підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Про це ми також наголошували у п.2.2 при аналізі активів ПАТ МК «Запоріжсталь».

Перейдемо до аналізу коефіцієнтів оборотності, які характеризують ефективність використання оборотних активів. Оборотність дебіторської заборгованості (у днях обороту) у 2015 році дорівнює 63 дн., у 2016 році 121 день, у 2017 році 178 дн. та у 2018 р. – 210 днів, тобто впродовж досліджуваного періоду підприємство змінило політику управління дебіторською заборгованістю з помірної на агресивну та у 2018 р. вже надає відтермінування повернення грошових коштів за відвантажену продукцію на термін 210 днів, що негативно впливає на оборотність оборотних активів. Також спостерігається незначне, але також уповільнення оборотності запасів у 2015 – 2016 рр. Так, у 2015 році тривалість обороту запасів становила 102 дн., у 2016 році 117 дн.. У 2017 році оборотність запасів вже становить 87 днів, а у 2018 році 75 дні.

Таблиця 2.13

Показники оцінювання ефективності використання майна та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
продуктивність праці, тис. гривень / особу	2 242,9	2 368,8	126,0	2 368,8	4 137,6	1 768,8	4 137,6	5 666,1	1 528,5
фондовіддача, гривень / гривень	2,163	2,055	-0,108	2,055	2,526	0,471	2,526	2,851	0,325
оборотність коштів у розрахунках (ОКРО), оборотів	5,696	2,987	-2,709	2,987	2,023	-0,964	2,023	1,712	-0,311
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	63	121	57	121	178	57	178	210	32
оборотність запасів, оборотів (ОЗО)	3,515	3,072	-0,443	3,072	4,155	1,083	4,155	4,823	0,668
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	202	264	62	264	263	0	263	267	4
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	305	381	76	381	350	-31	350	342	-8
тривалість фінансового циклу, дн.	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	0,176	0,335	0,159	0,335	0,494	0,159	0,494	0,584	0,090
оборотність власного капіталу, об.	2,382	1,850	-0,532	1,850	2,014	0,164	2,014	2,071	0,057
оборотність сукупного капіталу, об.	1,188	0,940	-0,248	0,940	0,912	-0,028	0,912	0,893	-0,019
коефіцієнт стійкості економічного росту	0,115	0,232	0,117	0,232	0,128	-0,104	0,128	0,153	0,025
поточна платоспроможність	-12532647	-17111806	-4579159	-17111806	-33947955	-16836149	-33947955	-35669795	-1721840
коефіцієнт Бівера	0,222	0,314	0,092	0,314	0,145	-0,169	0,145	0,180	0,035

Тобто суттєвих негативних проявів зниження ефективності використання коштів, що інвестовані в запаси, не виявлено, однак фінансове управління з метою прогнозування ймовірності банкрутства передбачає упереджуючі заходи з недопущення настання негативних наслідків.

Час обороту кредиторської заборгованості у 2015 році становить 202 дн., у 2016 р. 264 дн., у 2017 р. 263 дн., у 2018 р. 267 днів. Таким чином, впродовж аналізованого періоду підприємство практично не змінювало політику управління кредиторською заборгованістю, але спостерігається підвищення терміну повернення коштів і, як наслідок, зростання залежності підприємства від позикових коштів у вигляді кредиторської заборгованості (кошти клієнтів). За результатами аналізу коефіцієнтів оборотності нами розраховано тривалість операційного та фінансового циклів ПАТ МК «Запоріжсталь».

Ми бачимо, що оборотні кошти, які інвестовано в запаси та дебіторську заборгованість обертаються у 2015 році за 305 дн., у 2016 р. за 381 дн., у 2017 році за 350 днів, а у 2018 році за 342 дн. Це означає, що впродовж цього періоду часу підприємство ПАТ МК «Запоріжсталь» може мати потребу у додатковому фінансуванні (як за рахунок власних коштів, так і за рахунок короткострокових позикових коштів).

Важливими з точки зору фінансового управління також є зміни тривалості фінансового циклу (циклу повного обороту грошових коштів ПАТ МК «Запоріжсталь»). Тривалість фінансового циклу у 2015 році дорівнює 102 дні, у 2016 році 117 днів, у 2017 році 87 днів, а у 2018 році 75 днів. Така динаміка може вважатись позитивною тому, що скорочення тривалості фінансового циклу свідчить про оптимізацію залучення та відволікання грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь». Зрозуміло, що у 2018 році впродовж 75 днів підприємство ПАТ МК «Запоріжсталь» потребує пошуку додаткових джерел фінансування своєї поточної діяльності.

Узагальнюючим показником є коефіцієнт стійкості економічного росту. Так, у 2015 році він дорівнює 0,115, у 2016 році – 0,232; у 2017 році – 0,128; у 2018 році – 0,153, тобто за весь період коефіцієнт стійкості економічного росту

має позитивну тенденцію росту, що також характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства з позитивної точки зору.

Важливим етапом фінансового управління з метою прогнозування ймовірності банкрутства є розрахунок поточної платоспроможності в абсолютних показниках та коефіцієнту Бівера. Поточна платоспроможність в абсолютних показниках (див. табл. 2.13) є величиною нестабільною та стрімко знижується на кінець 2018 р.

Коефіцієнт Бівера визначається, як співвідношення суми фінансового доходу (чистий прибуток плюс амортизація) до загальної суми зобов'язань підприємства. Важливість цього показника для фінансового управління полягає в тому, що в чисельнику показника (чистий прибуток та сума амортизаційних відрахувань) відображено інтереси власників бізнесу (це їх власні фінансові ресурси, які вони мають змогу спрямовувати на потреби розвитку власного бізнесу). Знаменник – це всі фінансові зобов'язання підприємства, структура та обсяг цих фінансових зобов'язань свідчить про ступінь готовності відповідати за обрану фінансову траєкторію, якою рухається підприємство, виходячи зі своїх фінансових можливостей.

В механізмі розрахунку коефіцієнта Бівера враховано інтереси груп, одна з яких має на меті акумулювати (накопичити, консолідувати капітал) власні фінансові ресурси, а друга – використати ці фінансові ресурси найбільш ефективно в господарському обороті. У 2015 році цей показник становить 0,22, а у 2016 році – 0,314. Це найвищий рівень показника. Вже у 2017 році він знижується до 0,145, а у 2018 році знов зростає до 0,18, але не досягає рівня 2016 року і навіть нижче за рівень 2015 року. Таким чином, найбільш продуктивним з точки зору фінансового управління ПАТ МК «Запоріжсталь» з цього питання був 2016 рік.

Трендовий аналіз деяких показників оборотності наведений на рис. 2.9 – 2.10.

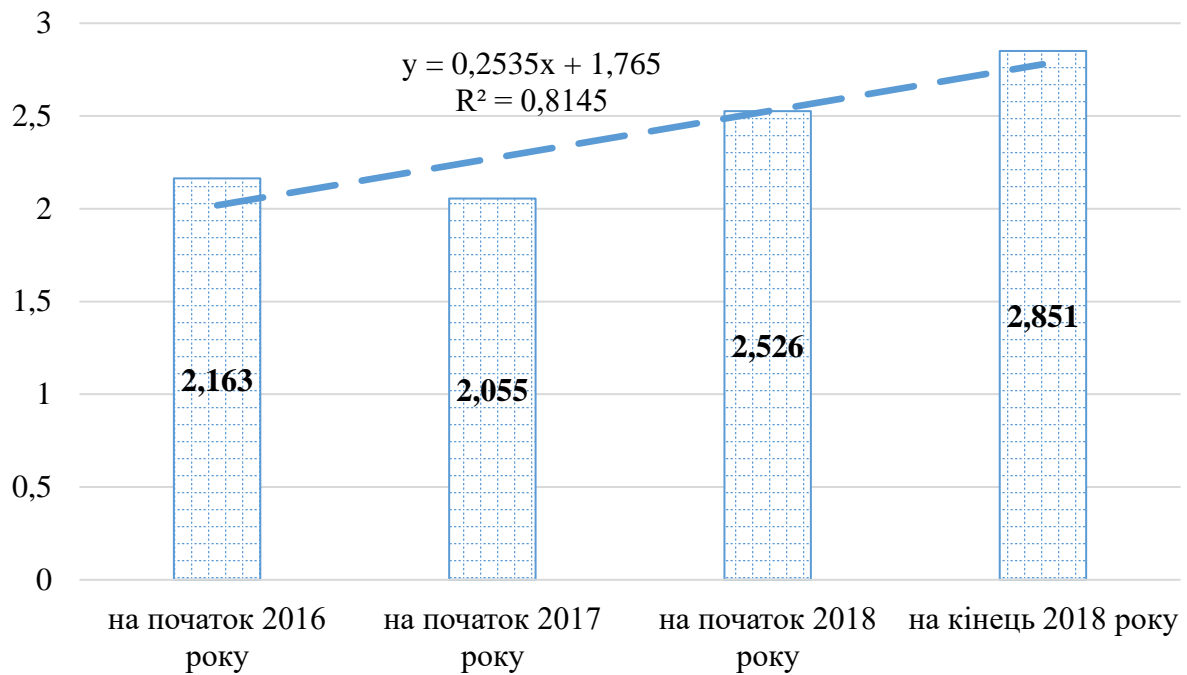

Рис. 2.9. Трендовий аналіз показника фондівіддачі на ПАТ МК

«Запоріжсталь»

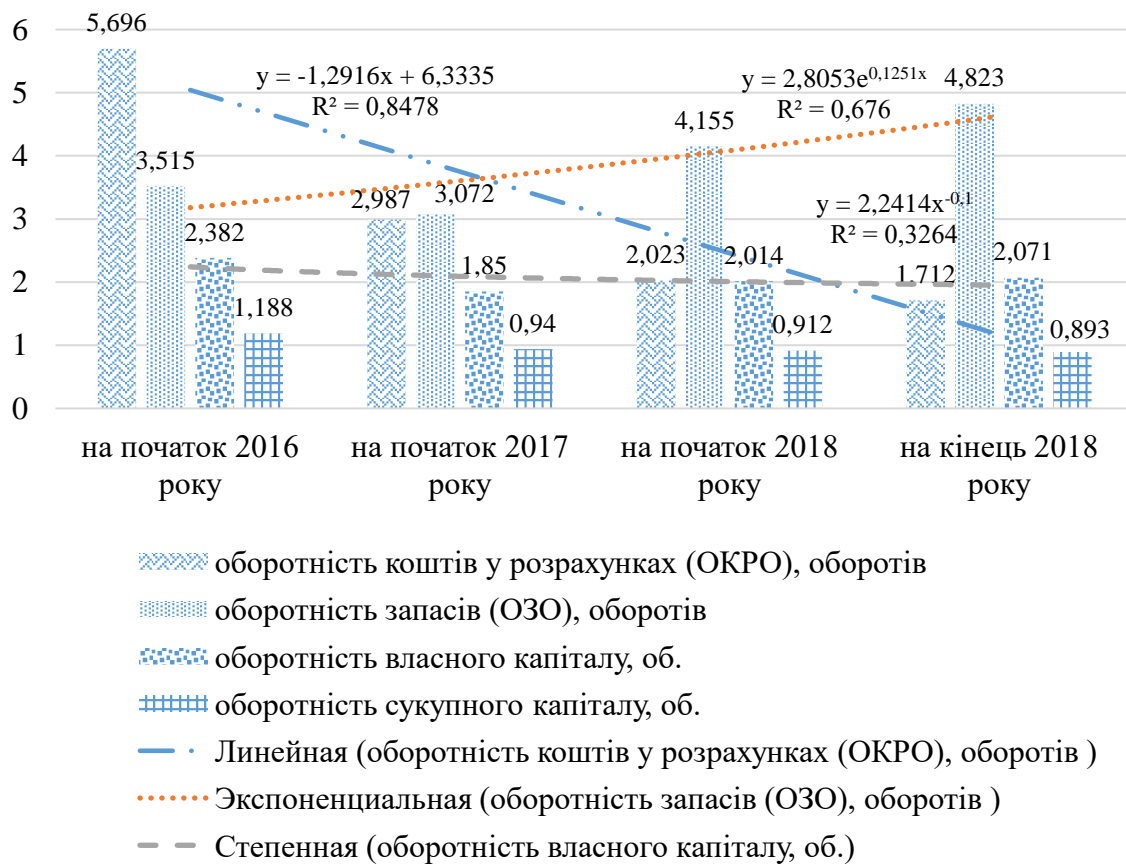

Рис. 2.10. Трендовий аналіз оборотності ОКРО, ОЗО, власного та сукупного капіталу на ПАТ МК «Запоріжсталь»

За результатами трендового аналізу ми бачимо, що спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в гірших умовах з комерційного кредитування.

Важливим етапом аналізу результатів фінансово-господарської діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь» є аналіз показників рентабельності (табл. 2.13 та рис. 2.14). Рентабельність продукції підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2015 році становить 33,1%, що з точки зору економіки підприємства є достатнім рівнем рентабельності. У 2016 році цей показник зростає до 39,9% та є найбільш ефективним за всі роки, що досліджується діяльність підприємства. Вже у 2017 році рентабельність продукції становить лише 22%, але таким рівнем рентабельності не може похизуватись ні одне підприємство Запорізької області, тому вважаємо, що і у 2017 році підприємство працювало ефективно на ринку його товарної продукції.

У 2018 році рентабельність продукції становила 19,7%, тобто спостерігається негативна тенденція зниження конкурентних позицій підприємства на товарному ринку. Позитивним є той факт, що впродовж досліджуваного періоду 2015 – 2016 рр. ми спостерігаємо зростання ефективності використання активів. Рентабельність активів зросла з 6,8% до 13,3%, що пояснюється підвищенням завантаження виробничих потужностей підприємства та сприятливою ціновою позицією підприємства на товарному ринку (див рис. 2.11). Але вже до кінця 2017 року рентабельність активів знизилась до 6,5%, а до кінця 2018 року – зросла лише до рівня 7,1%, тобто досягла рівня 2015 року.

Таблиця 2.14

Показники рентабельності ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	на початок 2016 року	на кінець 2016 року	відхилення за рік	на початок 2017 року	на кінець 2017 року	відхилення за рік	на початок 2018 року	на кінець 2018 року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
рентабельність продукції, %	33,1	39,9	6,8	39,9	22,0	-17,9	22,0	19,7	-2,3
рентабельність діяльності, %	5,7	14,1	8,4	14,1	7,2	-7,0	7,2	8,0	0,8
рентабельність активів, %	6,8	13,3	6,5	13,3	6,5	-6,8	6,5	7,1	0,6
рентабельність сукупного капіталу, %	6,8	13,3	6,5	13,3	6,5	-6,8	6,5	7,2	0,7
рентабельність власного капіталу, %	13,7	26,2	12,5	26,2	14,4	-11,7	14,4	16,5	2,1
період окупності власного капіталу	7,301	3,821	-3,480	3,821	6,931	3,110	6,931	6,052	-0,879

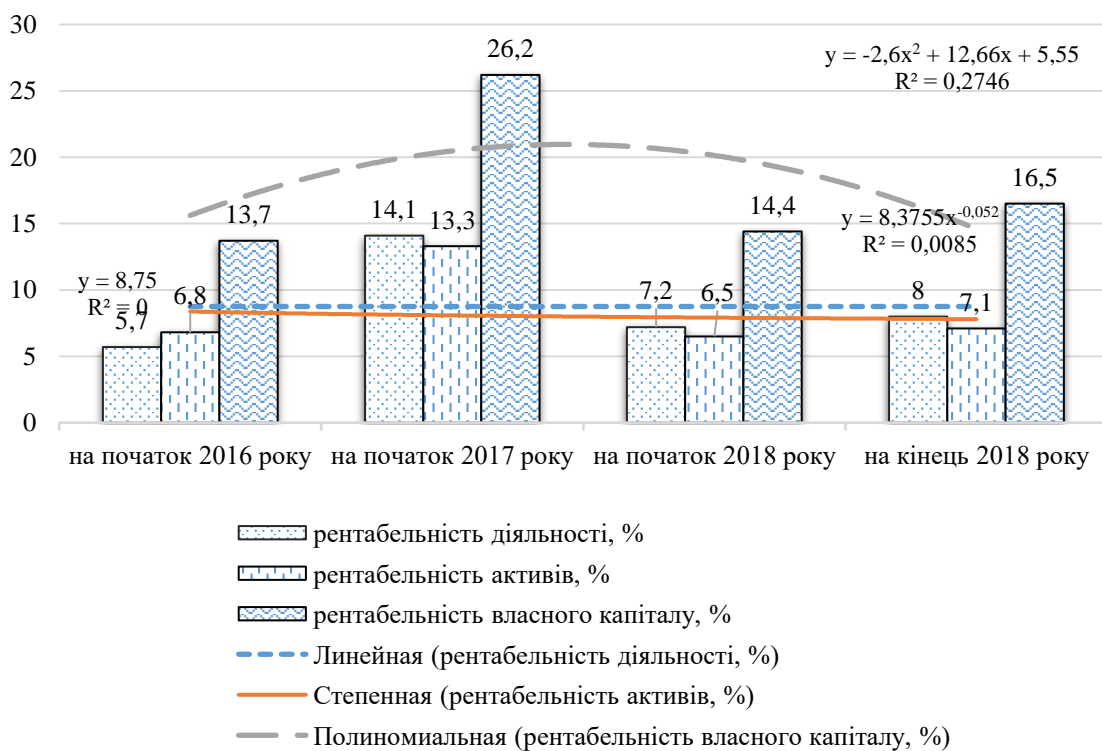

Рис. 2.11. Трендовий аналіз показників рентабельності ПАТ

МК «Запоріжсталь»

Слід зауважити, що позитивною є динаміка та тенденція росту рентабельності власного капіталу. Так, рентабельність власного капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2015 році дорівнює 13,7%, у 2016 році – 26,2%, у 2017 році – 14,4%, а у 2018 році – 16,5%. Знову ми спостерігаємо закономірність найбільш ефективної роботи у 2016 році, але за підсумками роботи у 2018 році рівень рентабельності власного капіталу вище за рівень 2015 р. та 2017 р. Також ми з'ясували, що впродовж досліджуваного періоду прискорюється період окупності власного капіталу, а саме: у 2015 році він складає 7,3 р., у 2016 р. – 3,8 р.; у 2017 р. – 6,9 р.; у 2018 р. – 6 р., тобто в більш короткий проміжок часу власники підприємства отримують приріст власного капіталу, інвестованого у господарську діяльність ПАТ МК «Запоріжсталь».

Таким чином, за результатами аналізу показників рентабельності ПАТ МК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним.

Узагальнення коефіцієнтного аналізу та трендового аналізу ПАТ МК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- баланс підприємства є ліквідним, а підприємство платоспроможним, однак абсолютна платоспроможність знаходиться на наднизькому рівні;
- фінансова стійкість підприємства перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками, але спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів;
- підприємство ефективно використовує майно та капітал у ході здійснення господарської діяльності;
- рентабельність підприємства перебуває на достатньо високому рівні, але необхідно здійснити прогнозування тенденції зміни рівня показників рентабельності.

Слід зауважити, що найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались негативні тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття відповідних управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

ПАТ МК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції: горячекатаний прокат, холоднокатаний прокат, жесьть чорна, гнуті профілі, товарні слябінги, чугун, а також супутня продукція.

Чистий дохід від реалізації продукції впродовж 2016 – 2018 рр. стабільно зростає, на 13 588 177 тис.грн. у 2016 – 2017 рр. та на 12 406 932 тис.грн. у 2017 – 2018 рр. Темп росту чистого доходу від реалізації становить 140,98% у 2016 – 2017 рр. та 126,54% у 2017 – 2018 рр. Таким чином, зростання чистого доходу у 2017 – 2018 рр. уповільнюється. Темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. становить 161,65%, тобто темп росту собівартості перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції. В результаті спостерігається зниження темпу росту валового прибутку, він склав 89,2%. Темп росту собівартості реалізованої продукції у 2017 – 2018 рр. становить 128,99%, тобто він також перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції в цьому ж періоді. В результаті спостерігається зниження темпу росту валового прибутку, він складає 92,6%. Аналогічна тенденція спостерігається на рівні операційного прибутку (темп росту у 2016 – 2017 рр. становить 73,78%, а у 2017 – 2018 рр. 40,98%) та на рівні чистого прибутку (темп росту у 2016 – 2017 рр. становить 71,4%, а у 2017 – 2018 рр. 53,9%).

За результатами трендового аналізу активів та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є відносно стабільною та такою, що свідчить про її оптимальність для здійснення безперервної господарської діяльності.

За період 2016 – 2018 рр. за результатами прогнозування складу та структури активів шляхом трендового аналізу спостерігаються такі зміни у складі та структурі майна ПАТ «МК «Запоріжсталь»:

- такі зміни супроводжуються зростанням чистого доходу від реалізації продукції у 2016 – 2017 рр. на 40,98%, а у 2017 – 2018 рр. на 26,54%;
- у підприємства стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості;
- також зростає дебіторська заборгованість за виданими авансами;
- зростає балансова вартість майна;
- зростає питома вага оборотних активів з 37,5% на початок 2016 року до 64,6% на кінець 2018 р.;

Трендовий аналіз показав, що ПАТ МК «Запоріжсталь» є достатньо рентабельним підприємство, і в цій галузі залишається лідером в Запорізькій області, але існують певні негативні тенденції, які потребують додаткового аналізу ймовірності банкрутства. Помітним є те, що найбільш ефективним був 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались негативні тенденції, які потребують прийняття управлінських рішень та недопущення погіршення функціонування підприємства в цілому.

Трендовий аналіз ПАТ МК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- абсолютна платоспроможність знаходиться на дуже низькому рівні, але підприємство є платоспроможним, а баланс підприємства є ліквідним;
- спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, та все ж фінансова стійкість підприємства та рентабельність перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками;
- підприємство ефективно використовує майно та капітал у ході здійснення господарської діяльності.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ «ВЕЛИКОГО» ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Концепція управління фінансовою безпекою ПАТ МК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

Концепція управління фінансовою безпекою – одна з найважливіших стратегій підприємства сьогодні. Вона визначає напрямками та шляхи покращення показників фінансової діяльності. Розробка стратегії розвитку значно знижує ризик в діяльності підприємства, що особливо актуально в сучасних умовах господарювання.

Перспективи розвитку будь-якого підприємства, в першу чергу, обумовлені вирішенням стратегічних проблем, отже, найважливішим фактором функціонування підприємства є наявність концепції управління фінансовою безпекою підприємства.

Концепція фінансово-економічної безпеки підприємства – це складна система напрямів, заходів та способів досягнення цілей, створення сприятливих умов забезпечення фінансової безпеки в умовах економічної кризи і невизначеності зовнішнього середовища, а також при наявності внутрішніх і зовнішніх загроз на різних етапах та рівнях фінансово-господарської діяльності підприємства.

Система управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна починатися з формування загальної концепції її забезпечення, яка: повинна бути сформульована за допомогою системи пріоритетних інтересів підприємства, виявлених інтересів взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища, й обрані такі форми та способи гармонізації або узгодження цих інтересів, щоб результати взаємодії підприємства з цими суб'єктами забезпечили його прибуткову роботу [79, с.75]; має включати способи виявлення і усунення загроз, принципи, які необхідно при цьому

застосовувати, сукупність передбачуваних ситуацій зі станом фінансової безпеки, інструменти і технології, потрібні для цього, а також алгоритм забезпечення фінансової безпеки [80, с.177].

Вважаємо, що концепція забезпечення фінансової безпеки підприємства повинна враховувати наступні складові:

- ризики впливу на систему забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- мету, завдання і стратегію забезпечення фінансової безпеки;
- принципи системи забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- механізми забезпечення фінансової безпеки;
- методи управління фінансовою безпекою підприємства;
- методологічний інструментарій оцінки рівня фінансової безпеки підприємства;
- напрямки та заходи щодо впровадження системи забезпечення фінансової безпеки та ін.

Для реалізації механізмів системи забезпечення фінансової безпеки підприємства в концепції повинна бути передбачена наявність відповідних груп методів управління, які дають можливість реалізувати на практиці систему фінансово-економічної безпеки. До таких груп методів відносяться: інституційно-правові; адміністративні (організаційнорозпорядчі); економічні; організаційно-технологічні; інформаційні; соціально- психологічні [81, с.39]; ідентифікації фінансових загроз і небезпек; оцінки та прогнозування фінансових загроз і ризиків; мінімізації фінансових втрат; запобігання негативним фінансовим ситуаціям; контролю за системою фінансової безпеки підприємств [82, с.38].

Стратегія фінансової безпеки підприємства, на нашу думку, представляє собою функціональну стратегію, яка передбачає формування стратегічних цілей і завдань фінансової безпеки підприємства і включає в себе ряд засобів та інструментів, які спрямовані на формування і розподіл фінансових ресурсів для забезпечення захисту фінансових інтересів

підприємства, нейтралізації негативного впливу загроз та ризиків, досягнення підприємством фінансової стійкості та економічного зростання в умовах динамічності зовнішнього середовища. При розробці стратегії важливо враховувати фактори ризику. Кожне підприємство повинно визначити найбільш значущі (небезпечні) з факторів зовнішнього та внутрішнього впливу і розробити систему заходів для їх своєчасного виявлення, запобігання чи послаблення. В ході аналізу цих факторів виявляються потенційні та реальні небезпеки і загрози, причини і джерела їх походження, формулюється проблемна ситуація і розробляються превентивні заходи по їх усуненню. Необхідно з'ясувати можливі наслідки дії факторів впливу, визначити приховані перешкоди при вирішенні завдань бізнесу, передбачити резервні можливості, підстрахуватися на випадок невдалого або небажаного розвитку подій [83, с. 161]. Одним із негативних факторів є швидка зміна зовнішнього середовища, до якого повинна адаптуватись стратегія.

Головна задача при прийнятті стратегічних рішень – забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку. Стратегія фінансово-економічної безпеки підприємства повинна вирішувати такі задачі:

- забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
- забезпечення достатньої фінансової стійкості підприємства;
- нейтралізація можливих негативних наслідків фінансових ризиків підприємства;
- здійснення необхідних заходів фінансової санації підприємства при загрозі його банкрутства.

Розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, на наш погляд, повинна бути пов'язана з формуванням стратегічних фінансових цілей, які визначаються з урахуванням основних сфер забезпечення фінансової безпеки підприємства. У процесі розробки стратегії фінансової безпеки особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу

прибутку, ефективному використанню капіталу підприємства тощо. Стратегія має визначати мету і завдання всієї системи забезпечення фінансової безпеки, орієнтуватися на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів та подолання негативних тенденцій у сфері діяльності підприємства.

Для визначення стратегії фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» розглянемо ланцюг створення цінності Майкла Портера, так як для підприємства важливо вміти ефективно позиціонувати і розвивати свої конкурентні переваги в умовах глобальної конкуренції. Важливість і цінність цих навичок проявляється в тому, що невміння вести активну конкурентну боротьбу, тягне за собою погіршення всіх показників діяльності підприємства [84, с. 239].

В таблиці 3.1 представлений ланцюг створення цінності за основними видами діяльності для виробничого підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь».

Таблиця 3.1

Ланцюг створення цінності за основними видами діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь»

Основні види діяльності			
Логістика	Операції	Маркетинг	Сервіс
Пряма поставка сировини на сировинну базу підприємства	Низькі дефекти, відповідність виготовляємої продукції міжнародним нормам	Довгострокові взаємини з клієнтами, гарна репутація та імідж	Швидке і якісне обслуговування

В таблиці 3.2 представлений ланцюг створення цінності по додатковим видам діяльності для підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь».

Представлений ланцюг створення цінності наочно демонструє конкурентні переваги ПАТ МК «Запоріжсталь». М. Портер стверджував, що організація може мати конкурентну перевагу виключно тільки в межах однієї з двох типових стратегій: диференціацією або лідерством за показником скорочення витрат. Можливість конкурувати одним із способів впливає з

оцінки конкурентних сил та визначення потенційних можливостей на основі аналізу ланцюга цінності.

Таблиця 3.2

Ланцюг створення цінності по додатковим видам діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь»

Допоміжні види діяльності			
Матеріально технічне постачання	Розвиток технології	Управління персоналом	Інфраструктура
Висока якість виробленої продукції, розроблена система зв'язків для участі в тендерах	Використання новітнього обладнання за рахунок капітальних інвестицій	Розвиток кар'єри на підприємстві; Довічна зайнятість; Використання системи винагороди і мотивації	Доступ до більшості найважливіших металургійних підприємств країни

Основні переваги і слабкості підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь», які не були враховані при складанні ланцюга цінності представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Загальна оцінка переваг і слабкостей підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь»

Переваги	Слабкості
Висококваліфікований діючий персонал	Вразливість щодо витрат на електроенергію в майбутньому
Велика питома вага сучасного обладнання, використання сучасних технологій	Можуть виникнути екологічні проблеми в майбутньому
Істотна частка на ринку	Відсутність піар-компанії
Вся продукція сертифікована за міжнародними стандартами	Вузька спеціалізація виробництва
Контрактна робота з іноземними замовниками	Загроза конкуренції

На підставі ланцюга цінності підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь» можна зробити висновок, що стратегія комбінату спрямована на досягнення лідерства по скороченню витрат, так як економія від охоплення великого

ринкового простору, мінімізація витрат на рекламу є складовими типової стратегії лідерства по скороченню витрат.

Для досягнення стійкості ланцюга цінності підприємство ПАТ МК «Запоріжсталь» реалізує наступні принципи:

1) аналіз і адаптація – керівництво підприємства змінює і модернізує при необхідності свою стратегію, вчиться на власних помилках і на помилках конкуруючих заводів;

2) контакти і взаємозв'язки – відомості про ризики поширюється, як всередині організації, так і по всьому ланцюгу створення цінності;

3) локатор ризиків – у підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь» є відділ аналітиків, за допомогою яких можливо передбачати проблеми і користуватися новими можливостями;

4) швидке реагування – диверсифіковані активи і ресурси, по-перше, дозволяють, якнайшвидше відреагувати на мінливе середовище, а по-друге, максимально швидко використовувати процедури для відновлення нормального робочого процесу.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства є важливою умовою стійкого розвитку в умовах конкурентної боротьби і нестабільного зовнішнього середовища. Були розглянуті основні і допоміжні види діяльності виробничого підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь», його переваги і основні слабкості.

В рамках розробки стратегії забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» розглянемо SWOT-аналіз, що дозволяє виділити переваги і слабкості забезпечуючих факторів. Для забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» необхідно використовувати переваги для мінімізації загроз, переваги для усунення слабкостей, переваги для реалізації можливостей, можливості для усунення слабкостей, можливості для мінімізації загроз, аналізу ринкових активів та пасивів підприємства з одночасною діагностикою комплексу управління ризиками.

SWOT-аналіз фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» за даними на кінець 2018 року нами представлений у вигляді таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

SWOT - аналіз фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь»

Найменування	Зміст
Сильні сторони:	<ol style="list-style-type: none"> 1) різноманітність номенклатури дає можливість використовувати комплексні рішення 2) великий досвід у виробництві металів, високий кредит довіри з боку замовників 3) наявність власного виробництва 4) технічне переозброєння 5) ефективне використання основних фондів
Слабкі сторони:	<ol style="list-style-type: none"> 1) зростання собівартості продукції та інших витрат 2) нестійкий фінансовий стан 3) залежність від кредиторів 4) зростання дебіторської заборгованості 5) низька рентабельність
Можливості:	<ol style="list-style-type: none"> 1) завоювання регіональних ринків 2) укладання прямих договорів з постачальниками 3) здійснення зовнішньоекономічної діяльності 4) розробка і освоєння нових видів продукції 5) залучення зарубіжних покупців
Загрози:	<ol style="list-style-type: none"> 1) мінливість українського законодавства 2) посилення конкуренції: проникнення на ринок компаній світового масштабу 3) перевитрата матеріальних ресурсів 4) зниження прибутковості продукції 5) циклічність у визнанні прибутку

Для забезпечення стабільного функціонування й розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства необхідно визначити її рівень за допомогою побудови матриці SWOT-аналізу її станів. Проведемо кількісну оцінку сильних і слабких сторін, загроз і можливостей зовнішнього середовища виробничого підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь», дані оцінки представлені в таблиці 3.5.

Достатній рівень досягається в позиції 1, усі інші загрози з боку зовнішнього середовища є суттєвими, тому варто для підприємств, що потрапили у позиції 2, 3 та особливо 4, суттєво удосконалити свою систему управління фінансовою безпекою підприємства на основі додаткового аналізування конкретного виду небезпеки, аналізу портфеля ринкових активів та пасивів банку з одночасною діагностикою комплексу управління ризиками.

Таблиця 3.5

Кількісна оцінка сильних і слабких сторін, загроз і можливостей зовнішнього середовища ПАТ МК «Запоріжсталь»

		Сильні сторони					Слабкі сторони				
		Різноманітність номенклатури	Досвід у виробництві	Навність власного виробництва	Технічне переозброєння	Ефективне використання основних фондів	Зростання дебіторської заборгованості	Нестійке фінансове становище	Залежність від кредиторів	Зростання собівартості продукції та інших витрат	Низька рентабельність
Загрози	Мінливість українського законодавства	3	2	1	2	3	4	5	3	2	1
	Посилення конкуренції	3	3	1	3	4	2	3	2	2	4
	Перевитрата матеріальних ресурсів	4	3	2	5	3	5	2	4	4	4
	Зниження прибутковості продукції	4	2	3	4	5	3	2	1	3	4
	Циклічність у визнанні прибутку	1	3	2	4	3	5	5	1	2	3
Можливості	Завоювання регіональних ринків	3	5	4	3	1	3	1	3	3	2
	Укладання прямих договорів з постачальниками	5	4	3	4	4	4	2	1	1	2
	Здійснення зовнішньоекономічної діяльності	5	4	3	5	2	1	2	3	4	3
	Розробка та освоєння нових видів продукції	3	3	4	2	4	1	4	2	2	4
	Залучення зарубіжних покупців	1	4	5	3	3	5	3	1	3	1

Підсумуємо отримані бали по стовпцях і рядках таблиці 3.5 і зведемо результат в таблицю 3.6.

Таблиця 3.6

Бальна оцінка сильних і слабких сторін, загроз і можливостей зовнішнього середовища ПАТ МК «Запоріжсталь»

Сильні сторони		Слабкі сторони	
Різноманітність номенклатури дає можливість використовувати комплексні рішення	32	Зростання дебіторської заборгованості	30
Великий досвід у виробництві металів, високий кредит довіри з боку замовників	33	Нестійкий фінансовий стан	31
Наявність власного виробництва	28	Залежність від кредиторів	32
Технічне переозброєння	31	Зростання собівартості продукції та інших витрат	39
Ефективне використання основних фондів	27	Низька рентабельність	32
Загрози		Можливості	
Мінливість українського законодавства	26	Завоювання обласних ринків	32
Посилення конкуренції: проникнення на ринок компаній світового масштабу	27	Укладання прямих договорів з постачальниками	30
Перевитрата матеріальних ресурсів	31	Здійснення зовнішньоекономічної діяльності	28
Зниження прибутковості продукції	37	Розробка і освоєння нових видів продукції	29
Циклічність у визнанні прибутку	29	Залучення зарубіжних покупців	29

Сильною стороною підприємства є високий кредит довіри з боку замовників. Слабкою стороною підприємства є зростаюча дебіторська заборгованість, низька частка власного капіталу, зростання собівартості продукції, що випускається і інших витрат. Загрозу діяльності підприємства несе зниження прибутковості продукції. Завоювання обласних ринків і

укладення прямих договорів відображають виробничі можливості розглянутого підприємства.

Таким чином, за допомогу проведеного аналізу для розробки стратегії фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» були виявлені основні і додаткові види діяльності підприємства, його основні сильні і слабкі сторони, можливості і загрози зв'язані з його виробничою діяльністю.

На здійснення фінансово-господарської діяльності впливають різні види ризиків. Ризик-орієнтоване мислення, спрямоване на запобігання небажаних наслідків і максимальне використання виникаючих можливостей, дозволяє ПАТ МК «Запоріжсталь» забезпечити досягнення поставлених цілей. Для цього пропонуємо на ПАТ МК «Запоріжсталь» запровадити комплексну систему управління ризиками, що задовольняє міжнародним стандартам і найкращим практикам ризик-менеджменту. Комплексна система управління ризиками є невід'ємним елементом системи корпоративного управління.

На рисунку 3.1 представимо розроблену карту ризиків підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь».

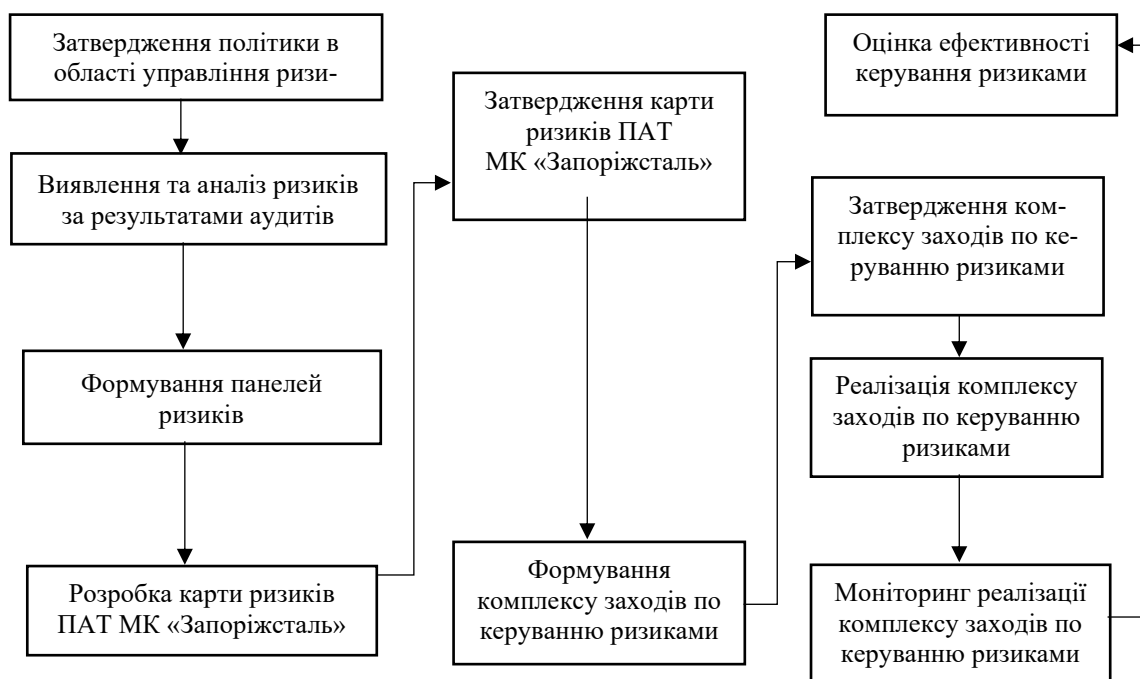

Рис. 3.1 Карта ризиків підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь»

У таблиці 3.7 наочно представлені ризики, які впливають на фінансову безпеку ПАТ МК «Запоріжсталь» їх чинники і дії по управління ними.

Таблиця 3.7

Ризики, які впливають на фінансову безпеку ПАТ МК «Запоріжсталь»

Найменування ризику	Фактор ризику	Дії з управління ризиком
Зміна попиту і цін на вироблену металопродукцію	Результати діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь» в значній мірі залежать від зміни попиту і цін на чавун і сталь, феросплави, металопрокат, холодногнуті профілі.	<ul style="list-style-type: none"> - диверсифікація кола споживачів; - активна маркетингова політика; - укладання довгострокових контрактів на відвантаження металопродукції; - розвиток збутової мережі; - переорієнтація виробництва на види продукції, що більш затребувані ринком; - проведення гнучкої цінової політики; - зниження витрат виробництва; - розширення асортименту продукції, що виробляється, в тому числі за рахунок виробництва унікальних видів продукції і продукції з високою доданою вартістю.
Зростання цін на сировину, матеріали, послуги. Зростання собівартості продукції.	ПАТ МК «Запоріжсталь» споживає значну кількість сировини, витрати на яку складають основну частину собівартості продукції. Підприємство не має в достатньому обсязі власних сировинних активів і здійснює закупівлю сировини. Поставки сировини схильні до ризиків, що складаються залежно від специфіки та особливостей в кожному сегменті сировинного ринку.	<ul style="list-style-type: none"> - розширення власної бази; - укладання довгострокових договорів на поставку сировини з фіксованими умовами і формулами ціноутворення; - диверсифікація ключових постачальників сировини.

Продовження таблиці 3.7

Найменування ризику	Фактор ризику	Дії з управління ризиком
Конкуренція всередині галузі	<p>Ринки металів відрізняються високим рівнем конкуренції. Основними конкурентами на внутрішньому ринку України є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ПАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» - ПАО «АрселорМіттал Кривий Ріг» - ПАТ «Дніпровський меткомбінат» 	<p>Головними факторами конкурентоспроможності, що дозволяють знижувати ризики внутрішньогалузевої конкуренції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках є ціна, якість, місце розташування щодо ключових споживачів і постачальників, логістична інфраструктура. Утримання темпу зростання умовно постійних витрат нижче інфляційного рівня.</p>
Збутові ризики	<p>Виробнича діяльність ПАТ МК «Запоріжсталь» здійснюється на території України та світу. Підприємство схильно до впливу ризиків, пов'язаних з введенням іноземними регуляторами обмежень на реалізацію металів на окремих ринках.</p>	<p>Ситуація на привабливих для ПАТ МК «Запоріжсталь» ринках знаходиться під постійним моніторингом. Для мінімізації можливих наслідків реалізації збутових ризиків і захисту власних інтересів підприємство вживатиме всіх необхідних розумних заходів щодо взаємодії з регуляторами, галузевими організаціями та об'єднаннями, пріоритетними контрагентами.</p>
Соціальні ризики	<p>Працівники ПАТ МК «Запоріжсталь» є основною цінністю компанії, її найважливішим активом. Погіршення соціального самопочуття та загального емоційного настрою працівників здатне негативно позначитися на діяльності компанії.</p>	<p>В рамках системи соціального захисту працівників підприємства та інших категорій громадян підприємство розробляє і успішно реалізує соціальні програми для своїх працівників, основа яких - створення сприятливих умов для вирішення всіх питань життєдіяльності: реалізація програм лікування та медичного обслуговування працівників, оздоровлення працівників та членів їх сімей; соціальна підтримка непрацюючих пенсіонерів, інвалідів; підтримка багатодітних сімей, материнства; реалізація житлових і молодіжних програм, організація спортивних заходів та багато іншого.</p>

Продовження таблиці 3.7

Найменування ризику	Фактор ризику	Дії з управління ризиком
Валютний ризик	ПАТ МК «Запоріжсталь» частину своєї продукції відвантажує на експорт за іноземну валюту, при цьому частина зобов'язань комбінату, в тому числі за залученими кредитами, також номіновані в іноземній валюті. Таким чином, існує ймовірність реалізації транзакційного валютного ризику і курсових різниць.	В даний час витрати і надходження ПАТ МК «Запоріжсталь» в іноземних валютах збалансовані, коливання валютних курсів надають мінімальний вплив на прибуток підприємства. ПАТ МК «Запоріжсталь» вживає заходів по природному зниженню валютних ризиків шляхом оптимізації валютної позиції по кожній з валют. ПАТ МК «Запоріжсталь» не хеджує свій валютний ризик.
Процентний ризик	Для ПАТ МК «Запоріжсталь» процентний ризик впливає на кредити і позики шляхом зміни їх справедливої вартості (заборгованість за фіксованою ставкою) або майбутніх грошових потоків (заборгованість за змінною ставкою).	ПАТ МК «Запоріжсталь» вживає заходів щодо зниження процентних ризиків шляхом підтримки оптимальної структури кредитного портфеля в різних валютах в поєднанні з типом відсоткової ставки: фіксованої і плаваючої, а також моніторингу рівня процентного ризику.
Кредитний ризик	Зниження платоспроможності клієнта і невиконання ними зобов'язань по оплаті може зробити негативний вплив на фінансові показники підприємства.	З метою мінімізації ризику кожен клієнт підлягає індивідуальному аналізу на предмет його платоспроможності. Такий аналіз охоплює зовнішні рейтинги, якщо такі існують, фінансову звітність, інформацію кредитних агентств, галузеву інформацію та у деяких випадках банківські виписки. Постійно діюча комісія визначає перелік контрагентів, які не потребують забезпечення.
Ризики, пов'язані зі зміною валютного регулювання	При необхідності збільшення частки розрахунків, номінованих у валюті (доларах, євро) при збуті продукції на експорт, ризик наслідків в результаті зміни в законодавстві про валютне регулювання і митному законодавстві збільшується.	Компанія на постійній основі здійснює моніторинг змін у валютному законодавстві, оцінюється їх можливий вплив на компанію.

Продовження таблиці 3.7

Найменування ризику	Фактор ризику	Дії з управління ризиком
Ризики, пов'язані зі зміною правил митного регулювання	ПАТ МК «Запоріжсталь», здійснюючи закупівлі сировини, матеріалів і обладнання у іноземних контрагентів, експортуючи свою продукцію, схильне деяким ризикам, пов'язаним зі зміною законодавства в галузі державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, а також митного законодавства	Компанія виконує вимоги митного контролю, своєчасно оформляє всю документацію, необхідну для здійснення як експортних, так і імпорتنних операцій, і має в своєму розпорядженні достатні фінансові і кадрові ресурси для дотримання норм і правил у сфері митного регулювання. У разі введення окремих мит на окремі види імпортованих і експортованих товарів, ПАТ МК «Запоріжсталь» вживатиме всіх необхідних заходів для зниження зазначеного ризику.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в діяльності даного підприємства існують безліч різних ризиків, які впливають на забезпечення фінансової безпеки. Головними і актуальними ризиками в діяльності підприємства ПАТ МК «Запоріжсталь» для забезпечення концепції фінансової безпеки, на сьогоднішній день є ризик збільшення собівартості виробленої продукції, та, як наслідок, зниження попиту на металопродукцію комбінату, що негативно вплине на отримуваний чистий прибуток.

3.2. Інноваційні технології ПАТ МК «Запоріжсталь» як передумова їх фінансової безпеки

На сьогодні невід'ємною складовою розвитку економіки є постійне впровадження інноваційних рішень, що створюють основу для безперервного інноваційного розвитку, становлення ринкової економіки. В свою чергу, специфіка та природа прийняття інноваційних рішень і власне інновацій залежать від стадії розвитку окремих підприємств. ПАТ МК «Запоріжсталь» з року в рік тримає курс на підвищення інноваційності роботи, модернізацію

устаткування, а також створення та поліпшення безпечних умов праці для співробітників.

Дотримуючись принципів клієнтоорієнтованості і підвищення конкурентоспроможності своєї продукції на світових ринках металу, ПАТ МК «Запоріжсталь» в 2015 році налагодив виробництво сталі з більш високим вмістом домішок алюмінію. Нова продукція за своїми технічними характеристиками відповідає вимогам європейського стандарту EN 10025-1: 200. Нова марка сталі затребувана європейськими виробниками трубної продукції, оскільки підвищує міцність і довговічність оцинкованих труб. Серед споживачів ключовий клієнт комбінату – італійська компанія Marcegaglia.

Для реалізації поставлених цілей ПАТ МК «Запоріжсталь» послідовно вирішує стратегічні завдання:

- вироблення високоякісної металопродукції, що задовольняє потребам клієнтів;
- модернізація й реконструкція основних виробничих фондів;
- впровадження передових технологій і інновацій;
- досягнення лідируючих позицій в галузі виробництва, керування та організації бізнес-процесів [85].

Зниження рівня конкурентоспроможності підприємства внаслідок зношеності основних фондів і проблеми, що пов'язані з їх відновленням, складнощі із забезпеченням інноваційності виробничих процесів можуть спричинити погіршення фінансово-економічного стану й падіння рівня фінансової безпеки підприємства. Саме тому, для подолання цих негативних тенденцій необхідно використовувати сучасні технології управління підприємством, розширювати пріоритети розвитку та приділяти особливу увагу питанням маркетингової і кадрової політики, енергозбереження, раціонального природокористування. Окремо варто виділити актуальність питань взаємодії підприємницької та освітянської діяльності як рушійної сили

інвестиційно-інноваційних процесів на підприємстві ПАТ МК «Запоріжсталь».

Як показали дослідження, домінуючу роль в інноваційному процесі в останні десятиріччя стала відігравати не стільки генерація ідеї, скільки її швидка комерціалізація. Отже, для ПАТ МК «Запоріжсталь» важливішим стає не процес створення інновації, а її швидке впровадження та період окупності вкладених фінансових ресурсів. Інструментом залучення та освоєння передових технологій є економічна категорія міжнародного трансферу технологій. При цьому, зазвичай, виокремлюють два типи технологій, які виступають предметами міжнародного трансферу: нематеріалізована і матеріалізована технології. Якщо нематеріалізована технологія являє собою конструктивні рішення, технологічні методи, систематизовані знання та виробничий досвід, що застосовуються для випуску товарів або надання послуг і здебільшого відбиваються у патентах, ліцензіях, ноу-хау, то матеріалізована технологія – це технологія, яка втілена в машинах, устаткуванні, товарах [86, с. 24].

Тому головною метою діяльності ПАТ МК «Запоріжсталь» є отримання прибутку за рахунок здійснення виробничої, комерційної та іншої діяльності та наступний його розподіл між акціонерами.

Поточною господарською діяльністю ПАТ МК «Запоріжсталь» керує генеральний директор за допомогою 11-ти профільних дирекцій, служби аналізу та управління ризиками безпеки, двох самостійних управлінь: юридичного управління та адміністрації.

Основними завданнями фінансової дирекції є:

- розробка та реалізація економічної і фінансової політики, що забезпечує фінансово-економічну безпеку підприємства; залучення фінансових коштів та їх ефективне використання;
- ведення податкового та бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності з метою надання користувачам для прийняття рішень повної,

правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства;

- перспективне й поточне планування економічної та фінансової діяльності підприємства;

- аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності підприємства та його підрозділів;

- забезпечення реалізації програм стратегічного розвитку інформаційних технологій, координація планування, впровадження, розвитку інформаційних технологій, постійне їх удосконалення, впровадження сучасних інфраструктурних систем та систем захисту інформаційних систем.

До складу служби аналізу та управління ризиками безпеки входять:

- фахівці за напрямками діяльності з розслідувань та аналізу операційної діяльності;

- відділ аналізу та управління ризиками безпеки.

Основними завданнями цієї служби є реалізація політики в галузі безпеки, здійснення взаємодії з аутсорсинговими компаніями по наданню послуг, пов'язаних з виконанням функцій безпеки підприємства та охорони об'єктів підприємства для здійснення стійкого функціонування підприємства, попередження загроз його безпеці, захисту законних інтересів від протиправних посягань [77].

Діяльність ПАТ МК «Запоріжсталь» в силу галузевої специфіки пов'язана з істотним впливом на навколишнє середовище. Завданням підприємства є мінімізація негативного впливу, щоб домогтися цілеспрямованого поліпшення екологічних показників.

На ПАТ МК «Запоріжсталь» спостерігається стійка тенденція скорочення викидів в атмосферу за рахунок виконання природоохоронних заходів на всіх етапах виробництва – агломераційного, доменного та прокатного. У парку печей повністю реконструйовано три доменні печі з чотирьох. Всі вони обладнані сучасними системами аспірації, які

забезпечують очищення від пилу. Загальні інвестиції в доменний переділ склали 4,5 млрд гривень [87].

ПАТ МК «Запоріжсталь» з 2017-го по 2019 рік у рамках проекту з обміну вторинними газами із ПрАТ «Запоріжжкокс» знизив споживання природного газу на 240 млн куб. м. Економічний ефект від впровадження проекту становить приблизно 1,4 млрд грн за три роки.

У 2016 році ПАТ МК «Запоріжсталь» модернізувала газопровід і газове обладнання з подачі коксового газу від ПрАТ «Запоріжжкокс». Інвестиції в проект становили 75 млн грн. Завдяки модернізації прокатні цехи комбінату (обтискний, цех гарячої прокатки тонкого листа) змогли перейти на коксодоменну і природно-доменну суміші.

Крім того, отриманий із «Запоріжжкоксу» коксовий газ застосовувався також для вироблення електроенергії на теплоелектроцентралі. Загалом з 2016 року «Запоріжсталь» виробила 38 млн кВт·год. Це дало змогу за три роки скоротити витрати на купівлю електроенергії на понад 140 млн грн [88].

На підприємстві проведено модернізацію газоочисних систем агломашин №1-6 вартістю 1,2 млрд. грн., що призвело до зменшення викидів пилу на 90%, а оксидів сірки – на 50%. На кожній агломашині встановлено датчик контролю викидів та систему онлайн-моніторингу, яка дозволяє швидко керувати процесом очищення. Також на комбінаті реалізовано інтелектуальну модель доменної печі із застосуванням технології лазерного сканування сегментів та крупновузлової збірки агрегатів. Нову піч змогли збудувати за вісім місяців замість двох років, а викиди пилу з такої доменної печі становлять лише 20 мг/м³ за рахунок використання найсучаснішої технології очищення пилу — через рукавні фільтри, які затримують найменші часточки пилу, які надалі повертаються у виробництво. Специфічною особливістю рукавних фільтрів є їх інтегрованість у виробничий процес. Робота фільтрів забезпечує ексгаустер, який працює в двох напрямках: подає повітря на агломашину для спікання агломерату та транспортує забруднене повітря після спікання на власне рукавні фільтри. Таким чином,

ексгаустер забезпечує як виробництво, так і роботу очисного обладнання. Зупинка очисних споруд можлива тільки за умови зупинки всієї агломашини на діагностику і технічне обслуговування, на що підприємству щомісяця потрібно витратити 3,5 млн гривень.

На підприємстві також повністю реконструйовано прокатний переділ з будівництвом нової травильної лінії НТА-4. Це єдина в Україні лінія травлення металу в соляній кислоті, яка дозволила повністю відмовитися від використання сірчаної кислоти в травленні металу, припинити скид вод від цеху холодної прокатки № 1 та викиди парів сірчаної кислоти в повітря. Інвестиції склали понад 870 млн гривень [89].

ПАТ МК «Запоріжсталь» в рамках екологічної реконструкції доменної печі №3 завершив установку завантажувального пристрою лоткового типу. Безконусний завантажувальний пристрій (БЗУ) компанії Danieli Corus підвищив продуктивність доменної печі, а також забезпечив оптимальний баланс і контроль розподілу сировини на рівні засипу шихти. Вартість обладнання склала більше 165 млн гривень.

Перевагою даного БЗП перед традиційними трьохконусними завантажувальними пристроями є забезпечення рівномірності завантаження шихтових матеріалів і, як наслідок, отримання заданого профілю засипу. Все це дозволило знизити питомі витрати коксу до 15 кг на т чавуну і підвищило продуктивність печі на 5%. Також БЗП обладнано системами пилоподавлення і аспірації приймальної воронки для зниження запилення під час завантаження шихти в домну.

Інноваційні технології, застосовані при реконструкції доменної печі №3, скоротили терміни її проведення. Застосування великовузлового складання в проекті реконструкції доменної печі стало феноменом в промисловому будівництві України [90]. Проекти такого рівня в Україні зазвичай реалізовувалися протягом двох років, ПАТ «Запоріжсталь» завершив реконструкцію печі за вісім місяців. Інвестиції комбінату в екологічну реконструкцію ДП № 3 становили понад 1,9 млрд гривень. Загалом з 2012 року

ПАТ «Запоріжсталь» направив на екологічну модернізацію приблизно 15 млрд гривень [91].

Інновації ПАТ МК «Запоріжсталь» направлені на запровадження цифрових продуктів, які максимально зменшують вплив людського фактору. Відтак, на ПАТ МК «Запоріжсталь» фінансова дирекція разом із ІТ-службою комбінату розробили універсальну платформу обробки документації: до інформаційної системи комбінату під'єднали високошвидкісні потокові сканери в комплексі з програмним продуктом ABBYY FlexiCapture. Внаслідок цього уся текстова і графічна інформація сканується та автоматично переводиться в цифрову форму, що суттєво зменшує ризик виникнення помилок при вводі даних вручну. Витрати на обробку документів скоротилися на 50%, а швидкість вводу даних в інформаційну систему зростає у 5-10 разів.

Також на ПАТ МК «Запоріжсталь» запустили систему «Мобільний світлофор» – для оперативного моніторингу виробничих процесів. У цеху гарячої прокатки тонкого листа в пілотному режимі встановлено 2 000 датчиків, з яких можна зчитати 130 000 параметрів роботи обладнання. Програма дає можливість оперативно приймати рішення про необхідність здійснення профілактичних ремонтних робіт. Програмний комплекс враховує процент зношеності, періодичність заміни деталей, термін експлуатації, швидкість розвитку дефекту тощо. Принцип роботи системи передбачає збирання та занесення в єдину електронну базу даних про стан обладнання у всіх цехах.

Якщо раніше робітники спочатку проводили огляд обладнання, а потім вносили відомості у систему через персональний комп'ютер, то з мобільним управлінням (в рамках проекту «Мобільний світлофор») інформація передається безпосередньо під час огляду. Після підтвердження очікуваного економічного ефекту проект планується реалізувати і в інших виробничих цехах комбінату – агломераційному, доменному, мартеновському, обжимному і ЦХП №1 [92].

У 2017-2018 роках ПАТ МК «Запоріжсталь» продовжив впроваджувати сучасні ІТ-рішення. За допомогою продуктів SAP на підприємстві автоматизують управління персоналом, закупівлями, технологічними ланцюжками, фінансами й іншими бізнеспроцесами. Це підвищує їх прозорість, ефективність і загалом полегшує управління великою компанією.

На початку грудня 2017 року ПАТ МК «Запоріжсталь» першим в Україні пройшов міжнародний аудит ІТ-процесів і отримав сертифікат Центру експертизи клієнта SAP рівня Advanced.

У 2018 році МК «Запоріжсталь» завершив перенесення системи SAP на хмарну платформу та став першим в Україні користувачем SAP HANA Enterprise Cloud (SAP HEC). Технологія SAP HEC дозволяє знизити витрати ІТ-структури, прискорити обробку великих масивів даних, а також підвищити рівень безпеки сервісів. Надійна платформа й додатки підтримують операційну роботу та стають основою для майбутніх інноваційних проектів комбінату.

ПАТ МК «Запоріжсталь» не обмежується автоматизацією процесів через стандартні додатки SAP. Впроваджено власне рішення для планування технологічного ланцюжка – від постачань вугілля й виробництва коксу до випуску чавуну. В результаті скорочуюються видатки та заощаджуються ресурси, що отримує визнання в Європі.

Підприємство у 2018 році почало використовувати глобальну електронну торговельну систему SAP Ariba, яка працює в 190 країнах світу. Система дозволяє проводити централізовані тендери і швидкі аукціони, оперативно порівнювати пропозиції постачальників, управляти перебігом закупівельної процедури, а також приваблювати нових постачальників, попередньо оцінюючи їх кваліфікацію.

Таким чином, процедура закупівель в ПАТ МК «Запоріжсталь» стала ще прозорішою та ефективнішою, збільшилася кількість постачальників зі всього світу, які беруть участь у тендерах [93].

Впродовж 2019-2020 роках ПАТ МК «Запоріжсталь» перенесено у хмару 680 серверів двох центральних дата-центрів, які використовувались для надання ІТ-сервісів. З них 85 термінальних серверів були трансформовані у формат PaaS (Platform as a Service) Windows Virtual Desktop на 2 тисячі користувачів, що стало першим впровадженням такого рішення в Україні. Основна мета міграції полягала в підвищенні ефективності, надійності та безпечності ІТ-інфраструктури комбінату, а також зробити її більш гнучкою й адаптивною при впровадженні проєктів цифрової трансформації. Реалізацію міграції, яка тривала майже 12 місяців здійснена у партнерстві з Inforpulse та Microsoft. Технології та рішення Microsoft Azure надають підприємству значні переваги, що полягають в гнучкості масштабування обчислювальних ресурсів та систем збереження інформації та забезпечення високого рівня надійності усієї ІТ-інфраструктури, зокрема, інформаційної безпеки. Дані реалізовані рішення в довгостроковій перспективі забезпечать зниження капітальних та операційних витрат на підтримку інфраструктури. Так, у 10-річній перспективі від міграції у хмару комбінат зекономить понад 80 млн грн. Окрім цього, сучасна хмарна інфраструктура – це фундамент для підвищення продуктивності наявних ІТ-систем та швидкого впровадження інноваційних рішень. Згідно зі стратегією розвитку ІТ, у найближчих планах підприємства – реалізація нових і розвиток наявних проєктів промислового інтернету речей (IIoT), обробки великих даних (Big Data), управління виробничими процесами (MES), штучного інтелекту і машинного навчання (AI & ML), застосування дронів і БПЛА у виробництві, систем комп'ютерного зору та інших інноваційних рішень і технологій.

На ПАТ МК «Запоріжсталь» активно залучають персонал у вирішення питань з енергозбереження та удосконалення виробництва. У серпні 2012 року на підприємстві стартувала програма безперервного вдосконалення. Безперервне вдосконалення - комплексний системний підхід до вирішення виробничих проблем, оптимізація виробничих процесів для зниження витрат сировини, матеріалів, часу виробничого циклу і поліпшення якості продукції,

що випускається. У 2014 році на «Запоріжсталі» подано більше 80 інноваційних пропозицій, які не вимагають витрат, спрямованих на зниження споживання паливно-енергетичних ресурсів, а також шість інвестиційних проектів [73].

Також, керівництвом ПАТ МК «Запоріжсталь» впроваджено: систему преміювання по ключовим показникам ефективності; переліки КППтО (контрольовані параметри технології та обладнання), розроблені для підвищення якості продукції; оптимізовані виробничі процеси за допомогою хвиль операційних поліпшень, що відбулись у підрозділах комбінату; систематизовано коригувальні та попереджувальні заходи для співробітників всіх рівнів; систему подачі пропозицій і робота команд безперервного вдосконалення; «Школа виробничих менеджерів» на базі відділу безперервного вдосконалення МК «Запоріжсталь»; «5С» - система організації робочого місця, яка значно підвищує ефективність і керованість процесів, покращує корпоративну культуру і піднімає продуктивність праці.

Забезпечення добробуту і здоров'я своїх співробітників, дбайливе ставлення до природного середовища стало одним із головних пріоритетів стратегії розвитку. ПАТ МК «Запоріжсталь» отримав сертифікати з міжнародних стандартів по системах екологічного менеджменту ISO 14001, менеджменту якості ISO 9001, управління охороною праці та виробничої безпеки OHSAS 18001 і регулярно підтверджує свою відповідність цим вимогам з 2008 року.

У 2019 році на ПАТ МК «Запоріжсталь» виконувались наступні природоохоронні заходи:

- підготовка до будівництва конвертерного комплексу;
- в агломераційному виробництві за власної ініціативи розпочались роботи з реконструкції аспірації хвостових частин агломашин і місць навантаження агломерату в хопери. За проектом «Модернізація аспіраційної установки від місць вивантаження агломерату з хвостових частин агломашин» успішно пройдена процедура отримання висновку ОВД («Оцінки впливу на

довкілля») з проведенням громадських слухань. Міністерством екології надано позитивний висновок з оцінки впливу на довкілля, діяльність визначена як допустима, у зв'язку з чим розпочато роботи з підготовки майданчика для будівництва, демонтажу метапоконструкцій і устаткування, посилення опорних конструкцій для нових об'єктів;

– завершені роботи по забезпеченню виробничих ділянок аглоцеху системами вакуумного прибирання пилу, які передбачають збір і повернення в технологічний процес просипу пилу і матеріалу з перекриттів і технологічного обладнання агломераційного цеху. Це нововведення дозволить поліпшити умови праці, стан запиленості робочих зон, а також виключить ймовірність забруднення атмосферного повітря:

– постійно удосконалюючи власне виробництво та скорочуючи власний вплив на навколишнє природне середовище, в 2019-2020 р.р. на кожному з доменних печей встановлюються індивідуально розроблені додаткові укриття скіпів, які пригнічують запилення під час завантаження печі шихтовими матеріалами. Завдяки цьому більшість пилу уловлюється аспіраційними установками, захищаючи атмосферне повітря;

– введено експлуатацію другий сучасний фільтр-прес на оборотному циклі водопостачання газоочисток мартенівських печей, що дозволило збільшити відвантаження залізовмісного шламу, який використовується у виробництві і виключити ризик забруднення р. Дніпро забрудненими водами.

У 2017 році ПАТ МК «Запоріжсталь» розпочав реалізацію оновленої Технологічної стратегії 2030 з продуктовим фокусом на рулонному прокаті. Для реалізації стратегії заплановано поетапну модернізацію основних виробничих агрегатів.

Для вирішення конкретних питань підвищення якості продукції та ефективності виробництва, визначення програм технічного переозброєння цехів і виробництв, зосередження діяльності на вирішенні завдань розвитку ПАТ МК «Запоріжсталь» і досягненні цілей в області якості, екології та охорони праці виконуються науково-дослідні роботи (НДР), для чого

залучаються на договірній основі фахівці НДІ, ВНЗ та виробничих підприємств.

Сума витрат на науково-дослідницьку роботу за 2019 рік становить 2 528,0 тис. грн. ПАТ МК «Запоріжсталь» при плануванні своєї діяльності та прийняття інвестиційних рішень у обов'язковому порядку виконує оцінку потенційного впливу на навколишнє середовище на всіх етапах проекту та екологічний моніторинг.

У 2019 р. на виконання моніторингових робіт по дослідженню оцінки впливу діяльності комбінату у межах основного промислового майданчика, у місцях видалення відходів на природне середовище затрачено 1,868 млн. грн. Згідно висновків дослідження вплив від діяльності комбінату зменшується. Діяльність комбінату націлена на попередження та постійне зниження впливу на навколишнє середовище.

Грамотний підхід і системне управління природоохоронною діяльністю не залишилися непоміченими. За підсумками комплексної роботи в напрямку мінімізації власного впливу на навколишнє природне середовище, а також масштабної екологічної модернізації, ПАТ «Запоріжсталь» заслужено визнаний переможцем у номінації «Лідер екоінвестицій» в рамках форуму «Екотрансформація-2019», який пройшов 16 грудня 2019 року в м. Києві.

Стратегією ПАТ МК «Запоріжсталь» є подальше технічне переозброєння з використанням сучасних технічних засобів та технологій з метою виробництва високоякісної, конкурентоспроможної металопродукції з високою додатковою вартістю, розширення сортаменту, захисту навколишнього середовища, економії матеріально-сировинних та паливно-енергетичних ресурсів. На ПАТ МК «Запоріжсталь» запланована поетапна корінна реконструкція основних агрегатів і потужностей всього металургійного й прокатного переділу. Будівництво конвертерного цеху з виробництвом гарячекатаного рулону в об'ємі 2,7 млн. тон на рік та двох ливарно-прокатних модулів дозволить:

- створити сучасний сталеплавильний комплекс в стислий термін без зменшення об'ємів виробництва;

- відмовитись від малоефективного мартенівського способу виробництва сталі, з виводом із технології мартенівського, цех підготовки составів та обтискного цехів;

- забезпечити виплавку сталі з вузькими межами змісту елементів;

- поліпшити якість поверхні прокату, однорідність структури та якості металу;

- значно розширити марочний сортамент сталей, в т.ч. трубні марки, якісну конструкційну сталь, сталь підвищеної міцності, сталь для судів та котлів які працюють під тиском, сталь для штамповки, в т.ч. для автомобілебудування, а також забезпечити вимоги міжнародних стандартів;

- створити сучасне прокатне виробництво для гарячої прокатки штабів;

- отримати якісний високовартісний товарний гарячекатаний прокат товщиною 1,0-24,5 мм, а також підкат для високоякісного холоднокатаного листа, включаючи продукцію четвертого переділу (виробництво оцинкованого листа з полімерним покриттям);

- знизити втрати металу в обрізі;

- скоротити використання природного газу;

- знизити витрати вогнетривів;

- знизити викиди в атмосферу забруднюючих речовин.

Крім цього передбачається підготовка території для будівництва сталеплавильного виробництва.

У 2020 році ПАТ МК «Запоріжсталь» планує освоїти виробництво сімох видів нової продукції:

- гарячекатаний рулонний прокат зі сталі ASTM A36 в повній відповідності з вимогами ASTM;

- гарячекатаний рулонний прокат марки DD11 в повній відповідності з євростандартом;

- гарячекатаний рулонний прокат марки 08кп/пс з додатковим мікролегуванням бором;
- гарячекатаний рулонний прокат марки SAE 1006;
- гнущий листовий гофрований профіль 1059×13×11×3,0 мм зі сталі марки 09Г2 (Д);
- холоднокатаний рулонний прокат марки ОХ510 для оцинкування 0,35-0,37×1000 мм;
- холоднокатаний рулонний прокат марки DC01 в повній відповідності з вимогами стандартів.

ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2020 році має намір наростити частку придатної продукції. Минулого року комбінат виробив близько 100 тис. тонн продукції невідповідної якості, що призвело до втрати 100-150\$ порівняно з придатним товаром. А ці втрати – той резерв, який може бути використаний для фінансування інвестиційних та соціальних проектів. Ще одним ключовим завданням для підприємства залишається масштабна реконструкція сталеливарного переділу. Однак для реалізації проекту з будівництва конвертерного цеху необхідні значні інвестиції – понад 1 млрд доларів США протягом 5-7 років. Зараз багато інвестпроектів на підприємстві перебувають у замороженому стані до покращення ситуації на світових ринках сталі. Але навіть у 2020 році, незважаючи на кризу в галузі, комбінат не зупинятиме інвестиції в екологічні проекти, в робочий побут. Безумовний пріоритет – реалізація заходів екологічної програми [94].

Висновки до третього розділу

Основну роль в підвищенні фінансової безпеки підприємства відіграє стратегія запобігання ризикам та провадження інноваційної діяльності при сталому розвитку підприємства. Концепція забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» передбачає аналіз факторів ризиків і загроз та

вирішує задачі по нейтралізації цих загроз для забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, скорочення витрат на усіх етапах та рівнях фінансово-господарської діяльності підприємства. Конкуреноспроможність підприємства стає найважливішою умовою стійкого розвитку в умовах конкурентної боротьби та зменшення прибутковості металургійної галузі в умовах світової пандемії коронавірусної хвороби. В рамках аналізу стратегії забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» зроблений SWOT-аналіз сильних і слабких сторін підприємства, що дозволило виявити загрози та можливості комбінату. Представлена таблиця ризиків та запропоновані дії для запобігання або зменшення впливу конкретного ризику на отримуваний чистий прибуток та фінансову безпеку підприємства.

На сучасному етапі ПАТ МК «Запоріжсталь» для забезпечення конкурентоспроможності провадить інноваційну діяльність, інвестує в модернізацію і реконструкцію виробництва та основних засобів, тримає курс на створення безпечних умов праці для персоналу. Для реалізації своїх цілей ПАТ МК «Запоріжсталь» багато уваги приділяє маркетинговій і кадровій політиці, енергозбереженню, раціональному природокористуванню.

Важливим завданням підприємства є мінімізація впливу на навколишнє середовище та поліпшення екологічних показників викидів забруднюючих речовин у атмосферу та водний басейн Запорізької області. Це досягається за рахунок інвестицій в програми по модернізації газоочисних систем агломашин та газопроводів та доменних печей, впровадження цифрових технологій та «діджиталізації» виробництва з застосуванням сучасних ІТ-продуктів світових виробників, таких як програмні продукти Microsoft, SAP, ABBYY та багато інших.

Стратегією ПАТ МК «Запоріжсталь» є подальше технічне переозброєння з використанням сучасних технічних засобів та технологій з метою виробництва високоякісної, конкурентоспроможної металопродукції з високою додатковою вартістю, розширення сортаменту, захисту

навколишнього середовища, економії матеріально-сировинних та паливно-енергетичних ресурсів.

ПАТ МК «Запоріжсталь» у 2020 році має намір наростити частку придатної продукції. Минулого року комбінат виробив близько 100 тис. тонн продукції невідповідної якості, що призвело до втрати 100-150\$ порівняно з придатним товаром. А ці втрати – той резерв, який може бути використаний для фінансування інвестиційних та соціальних проектів. Ще одним ключовим завданням для підприємства залишається масштабна реконструкція сталеливарного переділу. Однак для реалізації проекту з будівництва конвертерного цеху необхідні значні інвестиції – понад 1 млрд доларів США протягом 5-7 років. На сьогодні багато інвестпроектів на підприємстві перебувають у замороженому стані, але навіть у 2020 році, незважаючи на кризу в галузі, комбінат не зупинятиме інвестиції в екологічні проекти, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства з боку іноземних інвесторів та безпосередньо впливає на фінансову безпеку комбінату.

Реалізація усіх запланованих інвестиційних програм дозволить підвищити рівень інноваційного потенціалу та діяльності підприємства ПАТ «Запоріжсталь».

ВИСНОВКИ

Головна умова розвитку українських підприємств – це відповідний рівень фінансового стану, критерієм якого є фінансова безпека підприємства. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах експортно орієнтованої економіки та фінансово нестабільного середовища. Аналіз джерел, що розкривають сутність поняття «фінансова безпека підприємства» містить достатньо різноманітні тлумачення, які розрізняються підходами вчених до їх передумов та ступенем деталізації.

Узагальнюючи наукові погляди дослідників ми визначили, що фінансову безпеку підприємства потрібно розглядати як стан фінансової системи підприємства, завдяки якому забезпечується ефективне управління фінансовими ресурсами і створюються передумови нейтралізації фінансових ризиків та загроз, стабільного розвитку, узгодженості фінансових інтересів для реалізації стратегічних цілей діяльності [15, с. 288].

На наш погляд, фінансова безпека реального сектору економіки є невід'ємною частиною фінансової безпеки держави, тому залежить від стратегічних цілей державної політики.

Основна мета фінансової безпеки – це гарантування захищеності від зовнішніх і внутрішніх небезпек, забезпечення сталого розвитку підприємств в довгостроковому періоді. Під небезпеками в фінансовій безпеці розуміють сукупність умов, процесів та факторів, що негативно впливають на стабільне функціонування та реалізацію пріоритетних фінансових інтересів підприємства. Васькова Ю. І. вважає, що успішне управління фінансовою безпекою підприємства та ефективна система управління фінансовою безпекою здатні забезпечувати компроміс між інтересами розвитку підприємства, достатній обсяг фінансових ресурсів і рівень платоспроможності підприємства [23, с. 172].

Таким чином, основні стратегічні цілі системи фінансової безпеки підприємства полягають в наступному: максимізація прибутку; оптимізація

структури капіталу і забезпечення фінансової стійкості підприємства; створення інвестиційної привабливості підприємства; поліпшення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства є комплексним показником, так як на нього впливають всі фактори діяльності підприємства, тобто він залежить від інших складових економічної безпеки підприємства. Недосконалість фінансового ринку, правової бази і специфіка функціонування економіки України ще більше посилюють проблеми, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки, і виділяють її як важливий елемент в системі складових економічної безпеки підприємства.

Металургійна промисловість України суттєво впливає на фінансово-економічний розвиток країни. Запоріжжя по праву вважається промисловим та металургійним серцем України, де розташовані понад 290 промислових підприємств. У місті зосереджений металургійний комплекс державного значення. Саме тут щороку виплавляється більше третини всієї української сталі і прокату чорних металів, понад 20% українського чавуну, близько 10% металоконструкцій та коксу.

Однак через фінансово-економічну кризу, яка призвела до зниження рівня рентабельності вітчизняних металургійних підприємств, майже усі металургійні компанії змушені «законсервувати» інвестиційні програми і на сьогодні, у кращому випадку, повинні завершити хоча б найменшу заплановану частину. Майже повна відсутність достатнього інвестування програм з модернізації обладнання та устаткування металургійних підприємств обумовило подальше експлуатування металургійних потужностей, що збудовані за радянських часів.

Відсутність чіткої інвестиційної політики у складі провідних бізнес-груп протягом усього періоду функціонування металургійних підприємств призвела до того, що сьогодні виникає критична необхідність швидкого переобладнання виробничих потужностей металургійних комбінатів.

Тобто зараз потрібно розробити дієву державну політику для розвитку металургійної галузі, що має охоплювати напрямки із розширення внутрішнього ринку (завдяки технічному переозброєнню підприємств щоб випускати нові види готового прокату, які замінять імпортований металопродукат) та займання нових ніш на зовнішніх ринках металопродукції з високою доданою вартістю.

ПАТ МК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції: горячекатаний прокат, холоднокатаний прокат, жесьть чорна, гнуті профілі, товарні слябінги, чугун а також супутня продукція. . Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

Чистий дохід від реалізації продукції впродовж 2016 – 2018 рр. стабільно зростає, на 13 588 177 тис.грн. у 2016 – 2017 рр. та на 12 406 932 тис.грн. у 2017 – 2018 рр. Темп росту чистого доходу від реалізації становить 140,98% у 2016 – 2017 рр. та 126,54% у 2017 – 2018 рр. Таким чином, зростання чистого доходу у 2017 – 2018 рр. уповільнюється. Темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. становить 161,65%, тобто темп росту собівартості перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції. В результаті спостерігається зниження темпу росту валового прибутку, він склав 89,2%. Темп росту собівартості реалізованої продукції у 2017 – 2018 рр. становить 128,99%, тобто він також перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції в цьому ж періоді. В результаті спостерігається зниження темпу росту валового прибутку, він складає 92,6%. Аналогічна тенденція спостерігається на рівні операційного прибутку (темп росту у 2016 – 2017 рр. становить 73,78%, а у 2017 – 2018 рр. 40,98%) та на рівні чистого прибутку (темп росту у 2016 – 2017 рр. становить 71,4%, а у 2017 – 2018 рр. 53,9%).

За результатами трендового аналізу активів та капіталу ПАТ МК «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є відносно

стабільною та такою, що свідчить про її оптимальність для здійснення безперервної господарської діяльності.

За період 2016 – 2018 рр. за результатами прогнозування складу та структури активів шляхом трендового аналізу спостерігаються такі зміни у складі та структурі майна ПАТ «МК «Запоріжсталь»:

- такі зміни супроводжуються зростанням чистого доходу від реалізації продукції у 2016 – 2017 рр. на 40,98%, а у 2017 – 2018 рр. на 26,54%;
- у підприємства стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості;
- також зростає дебіторська заборгованість за виданими авансами;
- зростає балансова вартість майна;
- зростає питома вага оборотних активів з 37,5% на початок 2016 року до 64,6% на кінець 2018 р.;

Трендовий аналіз показав, що ПАТ МК «Запоріжсталь» є достатньо рентабельним підприємство, і в цій галузі залишається лідером в Запорізькій області, але існують певні негативні тенденції, які потребують додаткового аналізу ймовірності банкрутства. Помітним є те, що найбільш ефективним був 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались негативні тенденції, які потребують прийняття управлінських рішень та недопущення погіршення функціонування підприємства в цілому.

Трендовий аналіз ПАТ МК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- абсолютна платоспроможність знаходиться на дуже низькому рівні, але підприємство є платоспроможним, а баланс підприємства є ліквідним;
- спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, та все ж фінансова стійкість підприємства перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками;

- підприємство ефективно використовує майно та капітал у ході здійснення господарської діяльності;
- рентабельність підприємства перебуває на достатньо високому рівні.

Основну роль в підвищенні фінансової безпеки підприємства відіграє стратегія запобігання ризикам та провадження інноваційної діяльності при сталому розвитку підприємства. Концепція забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» передбачає аналіз факторів ризиків і загроз та вирішує задачі по нейтралізації цих загроз для забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, скорочення витрат на усіх етапах та рівнях фінансово-господарської діяльності підприємства. Конкуреноспроможність підприємства стає найважливішою умовою стійкого розвитку в умовах конкурентної боротьби та зменшення прибутковості металургійної галузі в умовах світової пандемії коронавірусної хвороби. В рамках аналізу стратегії забезпечення фінансової безпеки ПАТ МК «Запоріжсталь» зроблений SWOT-аналіз сильних і слабких сторін підприємства, що дозволило виявити загрози та можливості комбінату. Представлена таблиця ризиків та запропоновані дії для запобігання або зменшення впливу конкретного ризику на отримуваний чистий прибуток та фінансову безпеку підприємства.

На сучасному етапі ПАТ МК «Запоріжсталь» для забезпечення конкурентоспроможності провадить інноваційну діяльність, інвестує в модернізацію і реконструкцію виробництва та основних засобів, тримає курс на створення безпечних умов праці для персоналу. Для реалізації своїх цілей ПАТ МК «Запоріжсталь» багато уваги приділяє маркетинговій і кадровій політиці, енергозбереженню, раціональному природокористуванню.

Важливим завданням підприємства є мінімізація впливу на навколишнє середовище та поліпшення екологічних показників викидів забруднюючих речовин у атмосферу та водний басейн Запорізької області. Це досягається за рахунок інвестицій в програми по модернізації газоочисних систем агломашин та газопроводів та доменних печей, впровадження цифрових технологій та «діджиталізації» виробництва з застосуванням сучасних ІТ-продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності: колективна монографія / За заг. ред. А. С. Крутової – Х.: Видавець Іванченко І. С., 2017. – 264 с.
2. Могиліна Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. А. Могиліна. – Суми : ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2015. – 21 с.
3. Пономаренко О. Е. Формування стратегій фінансової безпеки суб'єктів господарювання промисловості : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / О. Е. Пономаренко. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 21 с.
4. Воробйов Ю. М. Фінансова безпека будівельних підприємств : монографія / Ю. М. Воробйов, О. І. Воробйова, О. Г. Блажевич – Сімферополь: ВД «Аріал», 2013. – 180 с.
5. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів : ЛКА, 2012. – 386 с.
6. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпека чи фінансова складова економічної безпеки : епістемологічний підхід / Т. В. Давидюк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2013. – Вип. 1 (25). – С. 39-52.
7. Журавльова І. В., Лелюк С. В. Морфологічний аналіз фінансової безпеки суб'єкта підприємництва / І. В. Журавльова, С. В. Лелюк // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : «Актуальні проблеми управління та фінансово господарської діяльності підприємства». – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 49 (1022). – С. 51-60.
8. Кавчак І. Р. Теоретині підходи до визначення сутності фінансової стійкості підприємства. / І. Р. Кавчак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

9. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Т. В. Клименко // Вісник ЖДТУ. Серія Економічні науки. – 2011. – № 4 (58). – С. 340-343.

10. Крутова А. С., Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. The problems of the enterprises financial security / А. С. Крутова, Т. О. Ставерська, І. Л. Шевчук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2015. – Вип. 1 (21). – С. 92-105.

11. Кудрицька Ж. В. Система управління фінансовою безпекою /Ж. В. Кудрицька // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – № 1. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=897>

12. Медведєва І. Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : монографія / І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 264 с.

13. Пойда-Носик Н. Н. Дослідження теоретичних аспектів сутності фінансова безпека / Н. Н. Пойда-Носик // Вісник Донецького національного університету, сер. В : Економіка і право, вип. 2, 2011. – С. 164-170.

14. Рубанов П. М., Макарова А. М. Управління фінансовою безпекою підприємства / П. М. Рубанов, А. М. Макарова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О. В. Прокopenко. – Суми : СумДУ, 2013. – Т. 2. – С. 194-196.

15. Шевчук І.Л., Ставерська Т.О. Фінансова безпека у системі економічної безпеки держави (Глава 1.31) // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна Е45 монографія у 2 т.]. – Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – Т. 1. – С. 286-298

16. Вдовенко Л. О., Черненко О. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері : монографія / Л.О.Вдовенко, О.С.Черненко.– Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 252 с.

17. Бланк, И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр: Эльга, 2004. – 784 с. – (Библиотека финансового менеджера). – ISBN 966-521-256-7.

18. Крутова А. С., Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. The problems of the enterprises financial security / А. С. Крутова, Т. О. Ставерська, І. Л. Шевчук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2015. – Вип. 1 (21). – С. 92-105

19. Розвиток інформаційного суспільства: Колективна монографія в 10-ти томах / Том 8. Економічна безпека держави на макро- та мікрорівнях / За ред. проф. Сідака В.С. – К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. – 309 с.

20. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства / Афанасьєв М. В.; [за ред. проф. М. В. Афанасьєва]. –Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. – 41 с

21. Бердар М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / М. Бердар // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. –2016. –№125. – С. 73.

22. Загорельська Т. Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т. Ю. Загорельська // Вісник ДНУ. –Сер. В: Економіка і право, Вип. 2. –2013. –С. 247.

23. Васькова Ю. І. Фінансова безпека підприємства –провідна складова економічної безпеки та засіб попередження кризи підприємств / Ю. І. Васькова // Наука й економіка. –2017. –Вип. 1. –С. 230

24. Воробйов Ю.М. Фінансова безпека будівельних підприємств : монографія / Воробйов Ю.М., Воробйова О.І., Блажевич О.Г. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2013. – 180 с.

25. Крутов В.В. Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва): Наукова доповідь. – К: НІСД, 2011. – 85 с. URL: http://www3.niss.gov.ua/content/articles/files/1115_dop-865fc.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

26. Ганущак Т.В. Фінансова безпека бізнесу [Текст] : навч. посіб. / Ганущак Т. В. ; ВНЗ "Київ. ун-т ринк. відносин". - Київ : Ун-т "КРОК", 2016

27. Гомілко Л.П. Оцінка фінансової безпеки підприємства/ Л.П. Гомілко, Т.Ф. Косянчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2006. – № 4. – Т. 2. – С. 46–49.

28. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

29. Кім Ю. Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 21.04.02 / Ю. Г. Кім; Вищ. навч. закл. «Ун-т економіки та права «КРОК». – К., 2009. – 21 с.

30. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства / С. Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ 2000, – 526 с.

31. Хижняк Ю. О. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 23. С. 305–312.

32. Малик О.В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2015, – 263 с.

33. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. К.: Національна академія управління, 2010. 232 с.

34. Кузенко Т.Б., Мартюшева Л.С., Грачов О.В., Литовченко О.Ю. Фінансова безпека підприємства: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2010. 304 с.

35. Блажевич О.Г. Финансовая безопасность предприятий: определение минимально необходимого уровня. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2010. № 3. С. 25–31.с

36. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р. С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
37. Сусіденко О.В. Методи оцінки забезпечення рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О.В. Сусіденко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2015. – № 11. – С. 73–78.
38. Картузов Є.П. Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства / Є.П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 115–123
39. Басова О.О., Конюх О.В. Практичне застосування експрес-методики оцінки інвестиційної привабливості металургійних підприємств / О.О. Басова, О.В. Конюх [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Economics/3_131451.doc.htm
40. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : [навч. посіб. для студ. екон. спец.] / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця : Вінниц. нац. техн. ун-т., 2007. – 191 с.
41. Молодецька О.М. Методологічні особливості оцінки техніко-економічної безпеки підприємств / О.М. Молодецька, О.В. Нусінова // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2010. – № 7(2). – С. 313–322.
42. Фещенко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О.П. Фещенко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229–236.
43. Чернега О.М. Критерії та показники фінансово-економічної безпеки підприємства / О.М. Чернега // Науково-методичні аспекти забезпечення економічної безпеки : [монографія]. – Одеса : Атлант, 2013. – С. 56–61.
44. Ступка Н.М. Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств / Н.М. Ступка // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4. – С. 348–354
45. Почечун О.І. Проблеми методики оцінки стану і рівня системи фінансової безпеки підприємств залізничного транспорту / О.І. Почечун // Вісн.

Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – 2012. – № 41. – С. 212–216.

46. Пустовгар П.А. Визначення рівнів неплатоспроможності підприємств металургійної галузі України / П.А. Пустовгар // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – № 6/1. – С. 15–21.

47. Зоріна О.А. Основні показники аналізу фінансового стану акціонерних товариств / О.А. Зоріна // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4(54). – С. 82–88.

48. Чорна М.В. Проектний аналіз : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / М.В. Чорна ; Харківська держ. академія технології та організації харчування. – Х. : Консум, 2003. – 228 с.

49. Фролов С.М. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів

[Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова ; [С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін.]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. – 332 с

50. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємства / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівельної галузі: проблеми теорії та практики. — 2008. — №1 (1). — С. 86-97

51. Промисловий потенціал Запорізької області: веб-сайт. URL: <https://invest.zp.gov.ua/uk/pages/industry>

52. Металургійна промисловість. Чорна металургія: веб-сайт. URL: <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/2201>

53. Металургійна промисловість України: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Металургійна_промисловість_України

54. НБУ очікує скорочення валютної виручки експортерів у 2016 році: веб-сайт. URL: <https://finbalance.com.ua/news/NBU-ochiku-skorochennya->

valyutno-viruchki-eksporteriv-u-2016-rotsi

55. Металевий присмак кризи: веб-сайт. URL: https://lb.ua/economics/2014/06/06/269079_metallicheskiy_privkus_krizisa.html

56. Украина за год сократила выручку от экспорта черных металлов до 14,3 млрд долл.: веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/877020-ukraina-za-god-sokratila-vyiruchku-ot-eksporta-chernyih-metallov-do-143-mlrd-doll.html>

57. Украинская металлургия становится "бесценной": веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/787599-ukrainskaya-metallurgiya-stanovitsya-bestsennoy.html>

58. Сбор лома в Украине снизился до минимального значения за всю историю независимости: веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/1037220-sbor-loma-v-ukraine-snizilsya-do-minimalnogo-znacheniya-za-vsyu-istoriyu-nezavisimosti.html>

57. Украинская металлургия становится "бесценной": веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/787599-ukrainskaya-metallurgiya-stanovitsya-bestsennoy.html>

58. Украина за год сократила выручку от экспорта черных металлов: веб-сайт. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/1037220-sbor-loma-v-ukraine-snizilsya-do-minimalnogo-znacheniya-za-vsyu-istoriyu-nezavisimosti.html>

59. Украина в 2015г сократила выплавку стали на 16%, труб - на 40%: веб-сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/315424.html>

60. Металлурги дали прогноз по производству в феврале: веб-сайт. URL: <http://uaprom.info/article/6184-metallurgi-dali-prognoz-proizvodstvu-fevrale.html>

61. У Китаї стартував новий металургійний завод потужністю 6 млн т на рік. GMK Center: веб-сайт URL: <https://gmk.center/ua/news/u-kitai-startuvavnovij-metalurgijnij-zavod-potuzhnistju-6-mln-t-na-rik>

62. Виробництво основних видів промислової продукції за 1990–2017 рр. Держстат України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

63. Metallurgический комплекс стран СНГ. Экономический аспект. ИЭП НАН Украины, 1998. 46 с.

64. Обсяги реалізованої промислової продукції за 2003–2017 рр. Держстат України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

65. Венгер В. Теоретичні засади формування фінансово-промислових груп. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету. 2013. Т. 14. № 1. С. 46–53.

66. Венгер В. Публічна влада та суб'єкти господарювання: особливості взаємодії в умовах ринкової економіки. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету. 2012. Вип. 10. Ч.1. С. 79–82.

67. Осипов В.М., Точилін В.О., Венгер В.В., Єрмакова О.А. Світові процеси глобалізації та перспективи розвитку гірничо-металургійного комплексу України. Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України(рубрика «Наукові дослідження»). 2008. №4. С. 11–20

68. Бараш М.Я., Венгер В.В. Напрями забезпечення стабільного розвитку конкуренції на ринку гірничо-металургійного комплексу. Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України (рубрика «Наукові дослідження»). 2007. №4. С. 34–43.

69. Венгер В.В. Чорна металургія. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною:наук. доп. / за ред. Т.О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув.НАН України». Київ, 2013. С. 48–57

70. Венгер В.В. Конкуренція в ринковій економіці: генезис теоретичних концепцій. Ефективна економіка. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3623> (Index Copernicus).

71. Венгер В.В. Аналіз технологічної структури металургійних підприємств України. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 12. С. 31–41.

72. Венгер В.В. Вітчизняні та світові тенденції розвитку ринку металу. Регіональні проблеми та перспективи розвитку ринків збуту промислової продукції: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 6–7 грудня 2006 р.). Київ: УкрІНТЕІ. 2006. Т. I. С. 91–93.

73. Офіційний сайт ПАТ «Запоріжсталь». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zaporizhstal.com/>

74. ПАТ «Запоріжсталь». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/manufacturer/zaporizhstal/>

76. Річна звітність емітента ПАТ «Запоріжсталь». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stockmarket.gov.ua/cabinet/xml/show/32820>

77. Річна звітність ПАТ «Запоріжсталь». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/bus_text/32820

78. Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>

79. Ареф'єв В. О. Концептуальні підходи щодо управління фінансовою безпекою підприємства на стратегічному і тактичному рівнях / В. О. Ареф'єв // Бізнес-інформ. – 2011. – № 12. – С. 74–76.

80. Картузов Є. П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти / Є П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8 (134). – С. 172–181

81. Орлик О. В. Методи управління фінансово-економічною безпекою / О. В. Орлик // Сб. науч. трудов SWorld. – Иваново: МАРКОВА АД, 2014. – Т. 28. – Вып. 1. – С. 37–41.

82. Сусіденко О. В. Концепція системи фінансової безпеки машинобудівного підприємства / О. В. Сусіденко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 1. – С. 36–39.

83. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посіб. / М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.

84. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Майкл Портер; [Пер. с англ. Е. Калинина]. — 2-е вид. — М.: Альпіна Бізнес Букс, 2006. — 715 с.

85. Сайт про ПАТ «Запоріжсталь». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zaporizhstal.business-guide.com.ua/>

86. Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств: загрози і виклики : колективна монографія / під заг. ред. С. Б. Довбні.– Д. : ЛІРА, 2016.– 456 с.

87. «Запоріжсталь» скорректирует проект строительства ККЦ в связи с закрытием европейского рынка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uaprom.info/news/160894-zaporozhstal-skorrektiruet-proekt-stroitelstva-kkc-svyazi-zakrytiem-evropejskogo-rynka.html>

88. «Запоріжсталь» за три роки заощадила на газі 1,4 млрд грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/news/zaporizhstal-za-tri-roki-zaoshhadila-na-gazi-1-4-mlrd-grn/>

89. Екологічна трансформація «Запоріжсталі»: невідворотний процес. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecolog-ua.com/news/ekologichna-transformaciya-zaporizhstali-nevidvorotnyy-proces>

90. На Запоріжсталь встановлено безконусний завантажувальний пристрій Danieli Corus на доменну піч №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://svb.ua/news/2017-05-13-zaporizhstal>

91. 3,5 млн гривень щомісяця «Запоріжсталь» спрямовує на діагностику газоочисток аглофабрики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ldaily.ua/news/novosti/35-mln-gryven-shhomisyaczya-zaporizhstal-spryamovuye-na-diagnostyku-gazoochystok-aglofabryky/>

92. Інновації в металургії: як «цифра» запобігає «втомі металу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20203042-innovaciyi-v-metalurgiyi-yak-cifra-zapobigae-vtomi-metalu>

93. Звіт Метінвест зі сталого розвитку 2017-2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/24/ua/Metinvest_social_2019.pdf

94. «Запоріжсталь» має намір у 2020 році зберегти обсяги виробництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/news/zaporizhstal-maie-namir-u-2020-roci-zberegiti-obsyagi-virobnictva/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд існуючих методів та моделей діагностики кризового стану та прогнозування ймовірності банкрутства

№	Назва моделі	Формула	Основні фактори включені в модель	Інтерпретація результатів
1	2	3	4	5
Американські				
1	Двофакторна модель Альтмана	$Z = -0,3877 - 1,0736 \times K1 + 0,0579 \times K2$	K1 – Коефіцієнт поточної ліквідності; K2 – Відношення позичкових коштів до пасивів	$Z < 0$ – банкрутство підприємству ймовірно не загрожує; $Z > 0$ – ймовірність банкрутства підприємства висока
2	П'ятифакторна модель Альтмана	$Z = 1,2X1 + 1,4X2 + 3,3X3 + 0,6X4 + 1,0X5$	X1 = Власний оборотний капітал / Загальна вартість активів; X2 = Нерозподілений прибуток / Загальна вартість активів; X3 = Прибуток до виплати процентів / Загальна вартість активів; X4 = Власний капітал (ринкова вартість) / Поточні зобов'язання; X5 = Чиста виручка / Загальна вартість майна активів	$Z \leq 1,8$ – ймовірність банкрутства дуже висока; $1,8 < Z \leq 2,7$ – ймовірність банкрутства висока; $2,7 < Z \leq 2,9$ – ймовірність банкрутства можлива; $Z > 2,9$ – ймовірність банкрутства дуже низька
3	Система показників Бівера	–	1) Коефіцієнт Бівера (КБ = Чистий прибуток + Амортизація / Позикові кошти); 2) Рентабельність активів; 3) Коефіцієнт фінансової залежності; 4) Частка власних оборотних коштів в активах; 5) Коефіцієнт покриття.	№
				Стойка компанія
				За 5 р. до банкрутства
				За 1 р. до банкрутства
				–0,15
				4%
				$\geq 0,5$
				$\geq 0,3$
				≥ 2
				≥ 1
4	Модель Д. Чессера	$Y = -2,0443 - 5,24X1 + 0,053X2 - 6,6507X3 + 4,4009X4 - 0,0791X5 + 0,102X6$	X1 – (Готівка + Високоліквідні цінні папери) / Сукупні активи; X2 – Нетто-продаж / (Готівка + Високоліквідні цінні папери); X3 – Брутто-доходи / Сукупні активи; X4 – Сукупна заборгованість / Сукупні активи; X5 – Основний капітал / Чисті активи; X6 – Оборотний капітал / Нетто-продаж	При $Y > 0$ позичальника слід відносити до групи боржників, які не виконають умов договору.

1	2	3	4	5
5	Модель Фулмера Дж.	$H = 5,528 V1 + 0,212 V2 + 0,073 V3 + 1,270 V4 - 0,120 V5 + 2,335 V6 + 0,575 V7 + 1,083 V8 + 0,894 V9 - 6,075$	<p>V1 = Нерозподілений прибуток минулих років / Сукупні активи; V2 = Об'єм реалізації / Сукупні активи; V3 = Прибуток до сплати податків / Сукупні активи; V4 = Грошовий потік / Сума зобов'язань; V5 = Борг / Сукупні активи; V6 = Пасиви / Сукупні активи; V7 = \log (матеріальні активи); V8 = Оборотний капітал / Сукупні зобов'язання; V9 = Прибуток до сплати процентів і податків / Сплачений процент</p>	<p>$H < 0$ – настає неплатоспроможність підприємства; $H < 0$ – підприємство функціонує нормально</p>
Канадські				
6	Модель Спрінгейта	$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$	<p>A = Робочий капітал / Загальна вартість активів; B = Прибуток до сплати податків та процентів / Загальна вартість активів; C = Прибуток до сплати податків / Короткострокові зобов'язання; D = Обсяг продажу / Загальна вартість активів</p>	<p>При $Z < 0,862$ – підприємство є потенційним банкрутом. Коли ж Z більша за 2,451, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство фінансово надійне</p>
Англійські				
7	Модель Ліса	$Z = 0,063 X1 + 0,092 X2 + 0,057 X3 + 0,001 X4$	<p>X1 = Оборотні активи / Загальна вартість активів; X2 = Операційний прибуток / Загальна вартість активів; X3 = Нерозподілений прибуток / Загальна вартість активів; X4 = Власний капітал / Позиковий капітал</p>	<p>При $Z > 0,037$ – підприємство спроможне продовжувати свою діяльність; При $Z < 0,037$ - висока ймовірність банкрутства підприємства</p>
8	Модель Таффлера і Тішоу	$Z = 0,53 X1 + 0,13X2 + 0,18X3 + 0,16X4$	<p>X1 = Операційний прибуток / Короткострокові зобов'язання; X2 = Оборотні активи / Загальна сума зобов'язань; X3 = Короткострокові зобов'язання / Загальна вартість активів; X4 = Виручка від реалізації / Загальна вартість активів</p>	<p>$Z > 0,3$ – загроза банкрутства мінімальна, тобто підприємство фінансово стабільне; $Z < 0,2$ – підприємство переживає фінансову кризу і ймовірність банкрутства дуже висока</p>

1	2	3	4	5
			Німецькі	
9	Дискримінантна функція Беєрмана К.	$Z = 0,077 \times k1 + 0,813 \times k2 + 0,124 \times k3 - 0,105 \times k4 - 0,063 \times k5 + 0,061 \times k6 + 0,268 \times k7 + 0,217 \times k8 + 0,012 \times k9 + 0,165 \times k10$	K1 – Позичковий капітал / Валюта балансу; K2 – Чистий прибуток / Валюта балансу; K3 – Чистий прибуток / Позичковий капітал; K4 – Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації; K5 – Cash-Flow / Позичковий капітал; K6 – Чиста виручка від реалізації / Валюта балансу; K7 – Запаси / Чиста виручка від реалізації; K8 – Сума амортизації / Вартість основних засобів на кінець періоду; K9 – Введені основні засоби / Сума амортизації K10 – Заборгованість за банківськими позичками / Позичковий капітал	$Z > 0,32$ – підприємство перебуває під загрозою банкрутства; $Z > 0,236$ – неможливо чітко ідентифікувати, потребує додаткового якісного аналізу; $Z < 0,236$ – підприємству не загрожує банкрутство
			Французькі	
10	Модель Конана і Гольдера	$Z = - 0,16K1 - 0,22 K2 + 0,87K3 + 0,10K4 - 0,24 K5$	K1 = Дебіторська заборгованість + Грошові кошти та їх еквіваленти / Валюта балансу; K2 = Постійний капітал / Валюта балансу; K3 = Фінансові витрати / Виручка від реалізації; K4 = Витрати на персонал / Додана вартість; K5 = Валовий прибуток / Позиковий капітал	Ймовірність затримки платежів фірмами, можна представити у вигляді шкали: $Z = 0,21$ то ймовірність 100 %; $Z = 0,048 - 90\%$; $Z = 0,002 - 80\%$; $Z = -0,026 - 70\%$; $Z = -0,068 - 50\%$; $Z = -0,087 - 40\%$; $Z = -0,107 - 30\%$; $Z = -0,131 - 20\%$; $Z = -0,164 - 10\%$
11	метод «credit -men» Ж. Депаляна	$N = 25R1 + 25R2 + 10R3 + 20R4 + 20R5$	R1 = Дебіторська заборгованість + Грошові кошти + Короткострокові фінансові вкладення) / Короткострокові зобов'язання; R2 – Капітал і резерви / Загальні зобов'язання; R3 – Капітал і резерви / Залишкова вартість оборотних активів; R4 – Собівартість проданих товарів / Запаси; R5 – Виручка (нетто) від продажу / Дебіторська	Якщо $N < 100$, то ситуація на підприємстві занепокоює, є високою ймовірність банкрутства $N > 100$, то ситуація на підприємстві сприятлива

1	2	3	4	5
			Польські	
12	Модель Й. Гайдака та Д. Стос	$Z = 0,7732 - 0,0856 \times K1 + 0,00077 \times K2 + 0,9221 \times K3 + 0,6936 \times K4 + 0,5947 \times K5$	<p>K1 – Відношення чистого доходу від реалізації до середньої вартості активів протягом року;</p> <p>K2 – Співвідношення середньої вартості поточних зобов'язань і собівартості реалізованої продукції помноженої на кількість днів у звітному періоді;</p> <p>K3 – Відношення чистого прибутку до середньої вартості активів;</p> <p>K4 – Співвідношення прибутку до оподаткування та чистого доходу від реалізації;</p> <p>K5 – Співвідношення загальної суми зобов'язань та загальної суми активів</p>	$Z > 0,87$ – підприємство в Польщі є фінансово стабільним; $Z < 0,13$ – висока ймовірність стаття банкрутом
			Російські	
13	Модель Давидової-Белікова Р-Іркутська модель прогнозу ризику банкрутства	$R = 8,38 \times K1 + K2 + 0,054 \times K3 + 0,63 \times K4$	<p>K1 – Оборотний капітал / Активи;</p> <p>K2 – Чистий прибуток / Власний капітал;</p> <p>K3 – Виручка від реалізації / Активи;</p> <p>K4 – Чистий прибуток / Собівартість реалізованої продукції</p>	$R \leq 0$ – максимальна ймовірність банкрутства; $0 \leq R \leq 0,18$ – висока ймовірність банкрутства; $0,18 \leq R \leq 0,32$ – середня; $0,32 \leq R \leq 0,42$ – низька; $R \geq 0,42$ – мінімальна
14	Метод Зайцевої О. П.	$K = 0,25X1 + 0,1X2 + 0,2X3 + 0,25X4 + 0,1X5 + 0,1X6$	<p>X1 = Прибуток (збиток) до оподаткування / Власний капітал;</p> <p>X2 = Кредиторська / Дебиторська заборгованості;</p> <p>X3 = Короткострокові зобов'язань / Найбільш ліквідні активи;</p> <p>X4 = Прибуток (збиток) до оподаткування / Обсяг реалізації продукції;</p> <p>X5 = Позиковий капітал (довгострокові і короткострокові зобов'язання) / Власні джерела фінансування;</p> <p>X6 = Валюта балансу / Виручки</p>	<p>Для визначення ймовірності банкрутства необхідно порівняти фактичне значення з нормативним значенням, яке розраховується за формулою: $K_{норматив} = 0,25 \times 0 + 0,1 \times 1 + 0,2 \times 7 + 0,25 \times 0 + 0,1 \times 0,7 + 0,1 \times X_{бминулого року}$ Якщо $K_{факт} > K_{норматив}$, то ймовірність банкрутства підприємства є високою. Якщо навпаки, то ризик банкрутства незначний. </p>

1	2	3	4	5
15	Комплексний показник фінансової стійкості Ковальова В.В.	$N = 25R_1 + 25R_2 + 20R_3 + 20R_4 + 10R_5$	R_i = Значення показника N_i / Нормативне значення цього показника. N_1 = Виручка від реалізації / Середня вартість запасів; N_2 = Оборотні кошти / Короткострокові пасиви; N_3 = Власний капітал / Позикові кошти; N_4 = Прибуток звітного періоду / Підсумок балансу; N_5 = Прибуток звітного періоду / Виручка від реалізації	Якщо $N \geq 100$ – фінансова ситуація стійка; $N < 100$ – фінансова ситуація розвивається несприятливо, підприємство наближається до фінансової кризи
16	Модель Сайфулліна – Кадикова	$R = 2K_3 + 0,1K_{пл} + 0,08K_{коа} + 0,45R_{пл} + R_{вк}$	де K_3 – Коефіцієнт забезпеченості власними коштами; $K_{пл}$ – Коефіцієнт поточної ліквідності; $K_{коа}$ – Коефіцієнт оборотності активів; $R_{пл}$ – Рентабельність продажів (комерційна маржа); $R_{вк}$ – Рентабельність власного капіталу.	Якщо $R > 1$, то фінансовий стан підприємства вважається задовільним, якщо $R < 1$, то незадовільним, існує ймовірність банкрутства.
17	Модель банкрутства Савицької	$Z = 0,111K_1 + 13,23K_2 + 1,67K_3 + 0,515K_4 + 3,8K_5$	Білоруські K_1 = Власний капітал / Оборотні активи K_2 = Оборотний капітал / Капітал K_3 = Виручка / Середньорічна величина активів K_4 = Чистий прибуток / Активи K_5 = Власний капітал / Активи	$Z > 8$, ризик банкрутства відсутня; $5 < Z < 8$, ризик банкрутства невеликий $3 < Z < 5$, ризик банкрутства середній; $1 < Z < 3$, ризик банкрутства великий; $Z < 1$, ризик банкрутства підприємства максимальний.
18	Універсальна дискримінаційна функція Терещенко	$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6$	Українські X_1 = Cash- flow / Зобов'язання; X_2 = Валюта балансу / Зобов'язання; X_3 = Чистий прибуток / Валюта балансу; X_4 = Чистий прибуток / Виручка від реалізації; X_5 = Запаси / Виручка від реалізації; X_6 = Виручка від реалізації / Валюта балансу	$Z > 2$ – підприємство фінансово стійке і йому не загрожує банкрутство; $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість підприємства порушена, але за умови антикризового управління банкрутство йому не загрожує; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санацийних заходів; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом

Продовження додатку А

1	2	3	4	5
19	Модель Терещенка для добувної та металургійної промисловості [17]	$Z = 0,213X1 + 2,208X2 + 0,67X3 + 1,13X4 + 1,48X5 + 0,515X6 + 0,467X7 - 2,599$	<p>X1 – Поточні активи / Поточні зобов'язання; X2 – Власний капітал / Валюта балансу; X3 – Чиста виручка від реалізації / Валюта балансу; X4 – Сума чистого прибутку та амортизації / Сума чистої виручки та інших операційних доходів; X5 – Сума чистого прибутку та амортизації / Валюта балансу; X6 – Прибуток до оподаткування / Чиста виручка від реалізації; X7 – Чиста виручка від реалізації / Середні залишки обігових коштів.</p>	$Z < -0,8$ – діагностується фінансова криза; $-0,8 < Z < 0,51$ – ситуація невизначеності (необхідний додатковий аналіз); $Z > 0,51$ – фінансова стійкість
20	Модель для виробничих промислових підприємств Д. В. Ящука, О. І. Черняка, В. О. Монакова [19]	$Z = 10,098X1 + 0,811X2 + 0,122X3 + 14,146X8 + 3,445X11 - 9,774$	<p>X1 – Коефіцієнт абсолютної ліквідності; X2 – Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей; X3 – Коефіцієнт оборотності оборотних активів; X8 – Коефіцієнт фінансової автономії; X11 – Рентабельність активів.</p>	$Z < -2,79$ – імовірність банкрутства більше 75% (існує катастрофічна фінансова криза) $-2,79 < Z < 0$ – імовірність банкрутства 50-75% (існує глибока фінансова криза) $0 < Z < 2,79$ – імовірність банкрутства 25-50% (легка фінансова криза) $Z > 2,79$ – імовірність банкрутства менше 25% (немає кризи)
21	Модель Матвійчука [10]	$Z_M = 0,033X1 + 0,268X2 + 0,045X3 + 0,018X4 + 0,004X5 + 0,015X6 + 0,702X7,$	<p>де X1 – Оборотні активи / Необоротні активи; X2 – Чистий дохід від реалізації / Поточні зобов'язання; X3 – Чистий дохід від реалізації / Власний капітал; X4 – Баланс / Чистий дохід від реалізації; X5 – (Оборотні активи – Поточні зобов'язання) / Оборотні активи; X6 – (Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання) / Баланс); X7 – Власний капітал / (Забезпеченість наступних витрат і платежів + Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання)</p>	$Z_M > 1,104$ свідчить про задовільний фінансовий стан і низьку ймовірність банкрутства (чим вище значення Z_M , тим стійкіше становище компанії). $Z_M < 1,104$ – виникає загроза фінансової кризи (зі зменшенням показника Z_M збільшується загроза банкрутства).

Додаток Б

Звіт про фінансовий стан на 31.12.2016 р.

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
			2017.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"		за ЄДРПОУ	00191230
Територія ЗАВОДСЬКИЙ		за КОАТУУ	2310136600
Організаційно- правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	за КВЕД	24.10
Середня кількість працівників	13998		
Адреса, телефон	Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01		
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2016 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2457	9569
первісна вартість	1001	2457	13487
накопичена амортизація	1002	0	(3918)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1455736	2121178
Основні засоби	1010	16210946	16054020
первісна вартість	1011	16210946	17750591
знос	1012	0	(1696571)
Інвестиційна нерухомість	1015	6518	6965
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6518	6965
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1128608
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	48	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	369	107
Усього за розділом I	1095	18804682	19320447

Продовження додатку Б

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3627615	4086059
<i>Виробничі запаси</i>	1101	1483222	1696330
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	847818	595882
<i>Готова продукція</i>	1103	1295411	1793376
<i>Товари</i>	1104	1164	471
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховання</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5353147	6292365
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	20066	762251
з бюджетом	1135	791833	524484
у тому числі з податку на прибуток	1136	43	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	138	2462
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	896752	7560490
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	700
Гроші та їх еквіваленти	1165	387424	1027854
<i>Готівка</i>	1166	14	12
<i>Рахунки в банках</i>	1167	387399	1027834
Витрати майбутніх періодів	1170	201580	256044
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	8560	647241
Усього за розділом II	1195	11287115	21159950
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	2101	2071
Баланс	1300	30093898	40482468

Продовження додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	9800502	8787256
Додатковий капітал	1410	(82251)	(161333)
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4772435	10392611
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
<i>Інші резерви</i>	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	15657806	20185654
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1273399	914766
<i>Пенсійні зобов'язання</i>	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	741223	797778
Інші довгострокові зобов'язання	1515	43162	45053
Довгострокові забезпечення	1520	1054036	1254424
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	555	479
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
<i>Страхові резерви</i>	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
<i>Інвестиційні контракти</i>	1535	0	0
<i>Призовий фонд</i>	1540	0	0
<i>Резерв на виплату джек-поту</i>	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3112375	3012500
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2690828	2985146
<i>Векселі видані</i>	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	18589	14645
товари, роботи, послуги	1615	5679226	11282625
розрахунками з бюджетом	1620	472291	170520
у тому числі з податку на прибуток	1621	430701	114570
розрахунками зі страхування	1625	10950	10307
розрахунками з оплати праці	1630	45754	48660
<i>Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами</i>	1635	10475	21322
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками</i>	1640	13974	13974
<i>Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків</i>	1645	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю</i>	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	89943	98428
Доходи майбутніх періодів	1665	419	394
<i>Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків</i>	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2291268	2638293
Усього за розділом III	1695	11323717	17284314

Продовження додатку Б

1	2	3	4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
<i>V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду</i>	<i>1800</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Баланс	1900	30093898	40482468

Примітки: (1) Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

(2) Рядки 1005, 1011 граф 3 і 4 представлені переоціненою вартістю незавершеного капітального будівництва та основних засобів відповідно.

(3) Усього поточних активів слід розраховувати як суму рядків 1195 та 1200, що разом складають 21,162,021 тисячу гривень на 31 грудня 2016 р. (31 грудня 2015 р.: 11,289,216 тисяч гривень).

(4) Рядок 1405 Капітал у дооцінках представлений резервом дооцінки основних засобів та незавершених капітальних інвестицій.

(5) Усього зобов'язання слід розраховувати як суму рядків 1595, 1695 та 1700, що разом складають 20,296,814 тисяч гривень на 31 грудня 2016 р. (31 грудня 2015 р.: 14,436,092 тисячі гривень).

Звіт про фінансові результати за 2016 р.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2017.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33158709	31395478
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23699479)	(23582269)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:	2090	9459230	7813209
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	489298	487233
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(711508)	(524959)
Витрати на збут	2150	(1840085)	(1803534)
Інші операційні витрати	2180	(333717)	(311131)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	7063218	5660818
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	24563	5873
Інші доходи	2240	27393	4577
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(1365189)	(3376174)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(44977)	(159448)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	5705008	2135646
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження додатку В

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1014925)	(330678)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:	2350	4690083	1804968
прибуток			
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(101407)	3877803
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(96441)	(32671)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(197848)	3845132
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	35613	(692124)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(162235)	3153008
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4527848	4957976

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21191564	21494591
Витрати на оплату праці	2505	1622090	1549111
Відрахування на соціальні заходи	2510	345288	478033
Амортизація	2515	1677388	1401460
Інші операційні витрати	2520	1748459	1298698
Разом	2550	26584789	26221893

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: Примітки: (1) Фінансовий результат від операційної діяльності слід розраховувати як суму рядків 2190, 2195, 2240 та 2270, що складає 7,045,634 тисячі гривень у 2016 році (2015 р.: 5,505,947 тисяч гривень).

(2) Інший сукупний збиток у 2016 році включає в себе визнаний актуарний збиток в сумі 96,441 тисячу гривень (2015 р.: актуарний збиток в сумі 32,671 тисячу гривень).

(3) Інший сукупний дохід за 2016 і 2015 роки представлений статтями, які ніколи не будуть перенесені до прибутку або збитку.

(4) Прибуток на акцію за 2016 рік, розрахований на основі консолідованого прибутку, становить 1,94 г ривні на акцію (2015 р.: 0,79 гривні).

Додаток Г

Звіт про фінансовий стан на 31.12.2017 р.

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
		2018.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	за ЄДРПОУ	00191230
Територія ЗАВОДСЬКИЙ	за КОАТУУ	2310136600
Організаційно- правова форма господарювання	Акціонерне товариство за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну сталі та феросплавів за КВЕД	24.10

Середня кількість працівників 11298

Адреса, Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01
телефон

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2017 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9569	20346
первісна вартість	1001	13487	20346
накопичена амортизація	1002	(3918)	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2121178	1408344
Основні засоби	1010	16054020	20952658
первісна вартість	1011	17750591	20952658
знос	1012	(1696571)	0
Інвестиційна нерухомість	1015	6965	8020
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6965	8020
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1109680
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	107	0
Усього за розділом I	1095	19320447	23499048

Продовження додатку Г

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4086059	5133524
<i>Виробничі запаси</i>	1101	1696330	1640288
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	595882	2063157
<i>Готова продукція</i>	1103	1793376	1429594
<i>Товари</i>	1104	471	485
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховання</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6292365	11158065
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	762251	745589
з бюджетом	1135	524484	1315844
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	2462	1236
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7560490	17845366
Поточні фінансові інвестиції	1160	700	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1027854	348928
<i>Готівка</i>	1166	12	0
<i>Рахунки в банках</i>	1167	1027834	348918
Витрати майбутніх періодів	1170	256044	308272
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	647241	1630937
Усього за розділом II	1195	21159950	38487761
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	2071	265
Баланс	1300	40482468	61987074

Продовження додатку Г

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	8787256	11014792
Додатковий капітал	1410	(161333)	0
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10392611	14049681
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
<i>Інші резерви</i>	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	20185654	26231593
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	914766	1143353
<i>Пенсійні зобов'язання</i>	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	797778	655095
Інші довгострокові зобов'язання	1515	45053	31537
Довгострокові забезпечення	1520	1254424	1579041
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	479	403
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
<i>Страхові резерви</i>	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
<i>Інвестиційні контракти</i>	1535	0	0
<i>Призовий фонд</i>	1540	0	0
<i>Резерв на виплату джек-поту</i>	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3012500	3409429
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2985146	3044256
<i>Векселі видані</i>	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	14645	13516
товари, роботи, послуги	1615	11282625	26157728
розрахунками з бюджетом	1620	170520	295621
у тому числі з податку на прибуток	1621	114570	238111
розрахунками зі страхування	1625	10307	11526
розрахунками з оплати праці	1630	48660	58119
<i>Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами</i>	1635	21322	7766
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками</i>	1640	13974	13974
<i>Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків</i>	1645	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю</i>	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	98428	128887
Доходи майбутніх періодів	1665	394	369
<i>Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків</i>	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2638293	2614290
Усього за розділом III	1695	17284314	32346052

Продовження додатку Г

1	2	3	4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	40482468	61987074

Примітки: (1) Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

(2) Рядок 1190 Інші оборотні активи в основному представлені податковим кредитом з ПДВ, що підлягає декларуванню в наступних звітних періодах в сумі 1,537,079 тисяч гривень (31 грудня 2016 р.: 647,181 тисяча гривень).

(3) Усього поточних активів слід розраховувати як суму рядків 1195 та 1200, що разом складають 38,488,026 тисяч гривень на 31 грудня 2017 р. (31 грудня 2016 р.: 21,162,021 тисячу гривень).

(4) Рядок 1405 Капітал у дооцінках представлений резервом дооцінки основних засобів та незавершених капітальних інвестицій.

(5) Усього зобов'язання слід розраховувати як суму рядків 1595, 1695 та 1700, що разом складають 35,755,481 тисячу гривень на 31 грудня 2017 р. (31 грудня 2016 р.: 20,296,814 тисяч гривень).

Додаток Д

Звіт про фінансові результати за 2017 р.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2018.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46746886	33158709
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(38309499)	(23699479)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:	2090	8437387	9459230
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	204781	489298
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(806736)	(711508)
Витрати на збут	2150	(2153886)	(1840085)
Інші операційні витрати	2180	(470612)	(333717)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	5210934	7063218
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	28963	24563
Інші доходи	2240	12402	27393
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(880515)	(1365189)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(292282)	(44977)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	4079502	5705008
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження додатку Д

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(730953)	(1014925)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:	2350	3348549	4690083
прибуток			
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	3730601	(101407)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(441102)	(96441)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	3289499	(197848)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(592109)	35613
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	2697390	(162235)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6045939	4527848

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	35533584	21191564
Витрати на оплату праці	2505	1848497	1622090
Відрахування на соціальні заходи	2510	380498	345288
Амортизація	2515	1827860	1677388
Інші операційні витрати	2520	2150294	1748459
Разом	2550	41740733	26584789

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,27	1,77
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,27	1,77
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: (1) Фінансовий результат від операційної діяльності слід розраховувати як суму рядків 2190, 2195, 2240 та 2270, що складає 4,931,054 тисячі гривень у 2017 році (2016 р.: 7,045,634 тисячі гривень).

(2) Інші витрати у 2017 році в основному включають в себе зменшення корисності необоротних активів в сумі 291,468 тисяч гривень (2016 р.: 8,679 тисяч гривень).

(3) Інший сукупний збиток у 2017 році включає в себе визнаний актуарний збиток в сумі 441,102 тисячі гривень (2016 р.: актуарний збиток в сумі 96,441 тисяча гривень).

(4) Інший сукупний дохід за 2017 і 2016 роки представлений статтями, які ніколи не будуть перенесені до прибутку або збитку.

(5) Прибуток на акцію за 2017 рік, розрахований на основі консолідованого прибутку, становить 1.63 гривні на акцію (2016 р.: 1.94 гривні)

Додаток Є

Звіт про фінансові результати на 31.12.2018 р.

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
		2019.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	за ЄДРПОУ	00191230
Територія ЗАВОДСЬКИЙ	за КОАТУУ	2310136600
Організаційно- правова форма господарювання	Акціонерне товариство за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну сталі та феросплавів за КВЕД	24.10
Середня кількість працівників	10440	
Адреса, телефон	Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01	
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):		
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		
за міжнародними стандартами фінансової звітності		
v		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2018 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	20346	68133
первісна вартість	1001	20346	47119
накопичена амортизація	1002	0	(21014)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1408344	1293019
Основні засоби	1010	20952658	20547936
первісна вартість	1011	20952658	22522642
знос	1012	0	(1974706)
Інвестиційна нерухомість	1015	8020	6741
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	8020	6741
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1109680	1038362
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	23499048	24928897

Продовження додатку Є

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5133524	5112500
<i>Виробничі запаси</i>	1101	1640288	2211166
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	2063157	1097094
<i>Готова продукція</i>	1103	1429594	1779995
<i>Товари</i>	1104	485	24245
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховання</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11158065	17015658
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	745589	1283857
з бюджетом	1135	1315844	894464
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	1236	1963
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17845366	18859141
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	348928	423708
<i>Готівка</i>	1166	0	0
<i>Рахунки в банках</i>	1167	348918	423693
Витрати майбутніх періодів	1170	308272	286391
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1630937	1658514
Усього за розділом II	1195	38487761	45536196
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	265	551
Баланс	1300	61987074	70465644

Продовження додатку Є

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	11014792	10139310
Додатковий капітал	1410	0	0
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14049681	19586620
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
<i>Інші резерви</i>	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	26231593	30893050
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1143353	923959
<i>Пенсійні зобов'язання</i>	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	655095	342679
Інші довгострокові зобов'язання	1515	31537	23777
Довгострокові забезпечення	1520	1579041	1716163
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	403	373
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
<i>Страхові резерви</i>	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
<i>Інвестиційні контракти</i>	1535	0	0
<i>Призовий фонд</i>	1540	0	0
<i>Резерв на виплату джек-поту</i>	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3409429	3006951
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3044256	3016618
<i>Векселі видані</i>	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	13516	13516
товари, роботи, послуги	1615	26157728	28767509
розрахунками з бюджетом	1620	295621	87408
у тому числі з податку на прибуток	1621	238111	16963
розрахунками зі страхування	1625	11526	18244
розрахунками з оплати праці	1630	58119	83159
<i>Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами</i>	1635	7766	10503
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками</i>	1640	13974	13974
<i>Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків</i>	1645	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю</i>	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	128887	162775
Доходи майбутніх періодів	1665	369	353
<i>Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків</i>	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2614290	2374568
Усього за розділом III	1695	32346052	34548607

Продовження додатку Є

1	2	3	4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	302
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	61987074	68448910

Примітки: (1) Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

(2) Рядок 1190 Інші оборотні активи в основному представлені податковим кредитом з ПДВ, що підлягає декларуванню в наступних звітних періодах в сумі 1,564,029 тисяч гривень (31 грудня 2017 р.: 1,537,079 тисяч гривень).

(3) Усього поточних активів слід розраховувати як суму рядків 1195 та 1200, що разом складають 45,536,747 тисяч гривень на 31 грудня 2018 р. (31 грудня 2017 р.: 38,488,026 тисяч гривень).

(4) Рядок 1405 Капітал у дооцінках представлений резервом дооцінки основних засобів та незавершених капітальних інвестицій.

(5) Усього зобов'язання слід розраховувати як суму рядків 1595, 1695 та 1700, що разом складають 37,555,860 тисячу гривень на 31 грудня 2018 р. (31 грудня 2017 р.: 35,755,481 тисяча гривень).

Звіт про фінансові результати за 2018 р.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2019.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	59153818	46746886
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	<i>2010</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Премії підписані, валова сума</i>	<i>2011</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Премії, передані у перестраховання</i>	<i>2012</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	<i>2013</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	<i>2014</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(49414580)	(38309499)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	<i>2070</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
Валовий:	2090	9739238	8437387
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	<i>2105</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	<i>2110</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	<i>2111</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	<i>2112</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Інші операційні доходи	2120	556089	204781
<i>Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	<i>2121</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2122</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	<i>2123</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Адміністративні витрати	2130	(912790)	(806736)
Витрати на збут	2150	(2486375)	(2153886)
Інші операційні витрати	2180	(418812)	(470612)
<i>Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	<i>2181</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
<i>Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2182</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	6477350	5210934
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	117217	28963
Інші доходи	2240	100	12402
<i>Дохід від благодійної допомоги</i>	<i>2241</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Фінансові витрати	2250	(704229)	(880515)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(220087)	(292282)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	<i>2275</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	5670351	4079502
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження додатку Ж

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(951142)	(730953)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:	2350	4719209	3348549
прибуток			
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(67834)	3730601
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(2595)	(441102)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(70429)	3289499
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	12677	(592109)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(57752)	2697390
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4661457	6045939

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	45143613	35533584
Витрати на оплату праці	2505	2282005	1848497
Відрахування на соціальні заходи	2510	475819	380498
Амортизація	2515	2038810	1827860
Інші операційні витрати	2520	3292310	2150294
Разом	2550	53232557	41740733

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,79	1,27
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,79	1,27
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: (1) Фінансовий результат від операційної діяльності слід розраховувати як суму рядків 2190, 2195, 2240 та 2270, що складає 6,257,363 тисячі гривень у 2018 році (2017 р.: 4,931,054 тисячі гривень).

(2) Інші витрати у 2018 році в основному включають в себе зменшення корисності необоротних активів в сумі 208,603 тисячі гривень (2017 р.: 291,468 тисяч гривень)(примітка 5).

(3) Інший сукупний дохід за 2018 і 2017 роки представлений статтями, які ніколи не будуть перенесені до прибутку або збитку.

(4) Прибуток на акцію за 2018 рік, розрахований на основі консолідованого прибутку, становить 1.91 гривня на акцію (2017 р.:1.63 гривні) (примітка 10).